OPVSCVLVM PERVTILE DE COGNI/
TIONE ANIMAE ET EIVS POTEN
TIIS AVGVSTINI DE ANCHO
NA CVM QVADAM QVE
STIONE PROSPE/
RI DE RE
GIO.

*

Baptiſtæ Philaretæ ad lectorem.

Hunc eme: qui flagras animam cognoſcere lector
Hoc animam: hoc eius nobile poſſe ſcies.
Hic eſt Auguſtinus ſacri anchona magiſtrum
Eloquii tellus quem tulit eximium.
Doctius hoc nullus logicos nudauit elenchos
Hic tenuit quicquid cuncta ſophia tenet.
Sed quid opus uerbis: opera hoc teſtatur eme ergo
Hunc: quoniam lecto doctus abibis ab hoc.

Queſtio Regini necnon præclara magiſtri
Proſperi in hoc lector dulcis habetur: eme.

Hæc latebris educta placentinate relucent
Nunc Auguſtino/Lector Amice Vale.

Reuerendiſſimo in Chriſto patri ſacræ Theologiæ Doctori eximio Magiſtro Gratiano fulginati totius or dinis Fratrū Heremitarum Diui Auguſtini Priori ge/ nerali meritiſſimo. Frater Auguſtinus de Placentia eiuſ dem ordinis ſacræ Theologiæ indignus Lector omni cū humilitate. S.R.D.

q Vum Superioribus ꝓxime diebus Pater Reue rēdiſſime feriatus: et a quottidianis lectiōibus noſtris pauliſper ſequeſtratus: et parētū/ et ꝓpi quorū gratia reuiſendorū me in patriā recepiſſem: Cu/ ius: quod neminē ꝑterit: dulcedine tāgūtur oēs: omni/ umqꝫ rerū charitates una iꝑa cōplectiꝛ: pro qua etiā ſi opus eſt: mortem iubemur oppetere. Ibidem nec qdē tantillū ociādū eſſe cenſui/ non ignarus nihil tātū mor talibus obeſſe/ q̄ ociū radicē mehercules, et cunctorum malorū fomitē. Conferebam me idētidem in noſtram Bibliothecam: ne ullus oio (ſine linea quod dicitur) du/ ceretur dies. Hic corpus refocilabam: hic animū amœ/ nabam. hic deniqꝫ ocium: hic negocium meum erat: qꝫ dum a nobis fit ſedulo: lectitāturqꝫ illa uetuſtorū libro/ rū uolumia: forte fortūa Codicē offēdi obſitū puluere: ſitu plenū: exeſum carie: de cognitiōe et potētiis animæ iſcriptū: q ut ex prima eius fronte apparet: ut ue ſtil/ lus idicat: ex illa fœcūdiſſima ꝑclariſſimi: et abſolutiſſi/ mi Doctoris magiſtri Auguſtini Anchonitani officina oliꝑdiit: Cuius ꝑfecto uiri maior: ne fama fuerit an eru ditio nō facile qſpiā diiudicabit. Fretus igiꝛ et auctoris

dignitate

et opis doctrina nō contemptibili ut imprimeretūr ad Cōmunem omniū utilitatem operepręcium eſſe cenſui Enimuero ſi nos nō nobis ſolū nati ſumus(ut preclare et prudēter ad Architam Tarentinum ſcribens diuiniſſimus ille Plato monebat)ſed ortus noſtri partē patria uēdicat partē amici quo mō quis aut patrię aut amicis magis ꝓdeſſe pōt:q̄ ea cōferre quę oībus conducibilia ſunt?Quid uero magis cōducibile nobis ē:q̄ animę cognitio:et ea ꝑcipere quę prudēs docet pħia:et ſacroſancta loqꝉ Theologia:qualia multa breui licet uolumine complectiꝉ hoc opuſculū de quo ſane dici pōt : ꝙ de Xantipo lacedęmonio cecinit Sylius.Exiguis uigor ad mirabile mēbris:uiuidus et magnos niſu q uinceret ortus.Et papinus de Thideo.Maior in exiguo regnabat corpore uirtus .Hoc itaq; mecū reputans et curioſe pēſitās:curaui ut is in lucē ꝓdiret:q diu ī tenebris latuerat: ſtuduiq; ut q̄ emēdatiſſimus ederetꝉ uſus opa et diligētia.R P.M.Io.de Ripis uiri mediusfidius et ītegritate et ſanctimonia:et doctrina īſignis:q librū ſicubi caſtigādus occurrebat:accurate relegens ad amuſſim elimauit: hūc ſub tuo noīe circūlatū Pater Reuerēdiſſime ea:frōte excipies:qua cūcta ſoles doctrinam:et utilitatē redolētia:et ex humanitate tua incredibili:Sapiētiaq; īextimabili : nō muneris tātum paruitatē attendes:q̄tum donatoris animū:qui ſe tibi paſtori noſtro optimo:et nō minus erudito:q̄ eruditionem queritantium amatori plurimum Cōmendat. VALE.

Auguſtini Anconitani Doctoris preclariſſimi ex ordine Fratrum Heremitarum Diui Auguſtini Tractatus: ſiue opuſculuꝫ de Cognitione anime: ꝛ de eius potentijs foeliciter incipit.

q Uoniam ſecundum philoſophi ſententiam primo poſteriorū: Omnis noſtra doctrina: ꝛ diſciplina ex p̄exiſtēti cognitione ſenſitiua ſumit originem. ex intellectiua aūt cognitione: actus intelligēdi: ꝛ ratiocinandi ꝛ p̄dicādi de rebus formant̄: atqꝫ ex reꝝ intellectarum diuerſa conſideratione: diuerſitas ſciaruꝫ inuenitur. Ideo ſicut ignorata cā: nō poteſt plena notitia de effectibus haberi: ita ex ignorātia app̄henſionis: ꝛ cognitionis: atqꝫ diſtinctionis potentiarum ſenſitiuarū: neceſſe ē ignoratā eſſe cognitionē app̄hendendi: ꝛ intelligendi potentie intellectiue: cuius intellectiue potentie intellectione: ꝛ cognitionē exiſtēte ignota: oꝫ circa actus intelligendi: ꝛ p̄dicandi: atqꝫ raciocinandi ignorantiā nō modicā contingere: qbus etiam actibus intelligendi: aut p̄dicādi de rebus exiſtētibus ignotis: ꝛ diſtictio: ꝛ differentia: atqꝫ ſufficiētia ſciarū nō plene haberi pōt. Ex app̄henſione igitur: ꝛ cognitione potētiaꝝ ſenſitiuarum generatur: ꝛ cauſat̄ cognitio in potentia intellectiua: ꝛ cognitione: atqꝫ intellectione potentie intellectiue: diuerſe conſiderationes de rebus hn̄tur: ꝛ p̄dicationes varie de rebus formantur: ꝛ ex diuerſa rerum cōſideratione diuerſitas ſciarū acquirit̄: ꝛ inueſtigatur. Iſta igitur quattuor in cognitionem anime ſic per ordineꝫ ſe habentia: Quidā conſiderantes: nō tamen ea clare intelligētes: me multotiens rogauerūt: vt de diuerſitate cognitionis: ꝛ app̄henſionis potentiaꝝ anime: atqꝫ diuerſitate actuū intelligēdi: ꝛ p̄dicādi ipſius intellectus: qualiter circa primas: ꝛ ſecundas intentiōes negociari habet: aliquē tractatum componerem: quorū petitionibꝰ ſatiſfacere volens: credens cū hoc huius opuſculū ad rei publice vtilitatē pertinere: p̄dictum tractatum inter multas alias meas occupationes ſum agreſſus: p̄libatum tractatum ꝑ quattuor principales partes diſtinguendo: in quarū prima determinatur modus cognitionis: ꝛ app̄henſionis omniū potentiarū ſenſitiuarū: ꝛ ſuffi-

Pho

cā opis

Diſtictio

cientia ipſarum. In ſecūda manifeſtatur modus cognoſcendi: ꝛ intelligendi p̄ōe itellectiue. In tertia declaratur diuerſitas actus itelligendi: ꝛ p̄dicādi ipſius itellectus: ꝛ quō circa primas: ꝛ ſecūdas intētiones negociari habet. In quarta vero oſtendet diuerſitas ſcientiarum: ꝛ ſufficientia earundem: Sed vt ea: que in qualibet parte principali predicti tractatus determinabūtur: facilius querenti occurrant: capitulorum titulos in principio cuiuſlibet partis premittimus.

Capitulum primum. Quot ſunt p̄tes anime ſenſitiue: per quas anima cognoſcit: ꝛ qualiter earum numerus ſit ſumendus.

Capitulum ſecūdum. Qui ſunt ſenſus nobis ad ſcientiam deſeruiētes: ꝛ per quos ſenſus magis in nobis ſcia acquiritur.

Capitulum tertium. Quomodo res per ſuas ſimilitudines ſūt in virtute viſiua: ꝛ quomodo ab eodem ſenſu cognoſcantur.

Capitulum quartum. Quomodo res p ſuas ſimilitudines ſunt in ſenſu communi: ꝛ per quem modum ab eodem ſenſu cognoſci habent.

Capitulum quītum. Qualiter res p ſuas ſimilitudines ſunt in ymaginatione: ꝛ quō predicta virtus imaginatiua res ipſas habet cognoſcere.

Capitulum ſextum. Quomodo res p ſuas ſpecies ſunt in fantaſia: ꝛ qualiter virtus fantaſtica de rebus iudicare habet.

Capitulum ſeptimū. Quomodo res per ſuas ſpecies ſunt ī virtute extimatiua: ꝛ per quem modum predicta virtus de rebus iudicium profert.

Capitulum octauū. Quomodo res per ſuas ſimilitudines ſūt in memoria: ꝛ qualiter in memoria conſeruari habent.

Capitulum nonum Quomodo p̄dicte virtutes nō repiunt in omnibus animalibus: ꝛ qualiter diuerſimode īdiuerſis aīalibus eſſe habent.

Capitulum decimū. Qualiter predicte virtutes ī hoīe ſunt connexe ꝛ ordiate: ꝛ quomodo p omnia illa media: oꝫ ſimilitudīes: ꝛ cognitiones rerum ad intellectum tranſire.

Capitulū vndecimū. Quomodo prelibate virtutes in capite di
uersimode ſituant᷑: ⁊ qualiter diuerſa ſibi determiant organa.
Capitulū duodecimū. Quomodo in omnibus virtutibus nomi
natis ſimilitudines rerū ſub condicionibus particularibus: ⁊ ma
terialibus eſſe habent; quamuis ſpecialiori modo eſſe habent i
vna ꝙ in alia ⁊c.

Cap. I.

Primus Tractatus.

In Quolibet opere ſunt prius vniuerſaliter conſideranda: ⁊ enumeranda ea: que ſingulariter: ⁊ particulariter ſunt dicenda: ne cognitio vniuerſalium in ſingularium conſideratione frequenter repetatur. Volentes ergo de cognitione: ⁊ apprehenſione cuiuſlibet potētie ſenſitiuę particulariter tractar᷑: oꝫ primo: has pōas ſenſitiuas: per quas anima vniuerſaliter cognoſcit enumerare: ⁊ ipſarum ſufficientiam oſtendere. Deinde oportebit cognitionem: ⁊ apprehenſionem cuiuſlibet manifeſtare. Sciendum eſt ergo ꝙ Auicēna in prima parte ſui libri de anima: quem ſextū de naturalibus appellat cuiuſlibet anime ſuas potentias: ⁊ ſuas vires attribuit. Nam anime vegetatiue attribuit potentiam vegetatiuam: nutritiuā: ⁊ augumentatiuam. Nam in quolibet habente animam vegetatiuam: hec tria percipimus. Primo .ſ. potentiam generatiuam: que conſiſtit in productione: ⁊ generatione alicuius ſibi ſimilis ex ſemine deciſo de corpore generantis. Secundo potentiam nutritiuam que eſt vis conuertens corpus ad corporeitatem priorem ex conuerſione alimēti in ipſum. Tertio potentiam augumentatiuā: que eſt vis augens corpus ex alimento ſumpto. Anime autem ſenſibili: attribuit ſimiliter Auicenna tres potentias apprehenſiuas: appetitiuas: ⁊ motiuas ſecundum locum: que quidem motiua pōa ē alligata i muſculis: ⁊ neruis: ſecūdū eundem Auicen. Auic. Auic.

Anime aūt intellectiue attribuit potentias duas intellectū.ſ.⁊ volūtatē. Sed q₂ ſolū pōe ſenſitiue:⁊ appbēſiue ſunt ille:p quas anima cognoſcit:⁊ p quas cāuſatur cognitio in aia itellectiua:ideo ſolū harū potētiarū ſufficientia ē oſtēdēda. Propter q̄ ſciēdū ē:q̄ potētie ſenſitiue appbēſiue:prima facie dupl'r diuidūtur:quia vel ſūt pōe exteriores:⁊ appbendūtur rem ab extra:vel ſunt pōe interiores:⁊ appbēdūt rem ab intra:⁊ tam pōe exteriores appbēſiue:q̄ȝ interiores quinario numero appbēdunt;nam pōe appbēſiue exteriores ſunt quinq̄ȝ ſenſus particulares:quoꝝ ſufficiētia:ſic hri poteſt. Nam appbenſio cuiuſlibet ſpeciei:ſiue ſimilitudinis alicuius obiecti:vel pōt eē ex ſimplici oſtēſione:⁊ appropinquatiōe obiecti appbēſi ad pōam apprebēdentē:⁊ ſic eſt pōa viſiua: vel huiuſmodi apprebenſio pōt eē ex aliqua cognitiōe apprebēſi obiecti:ad hoc q̄ apprebendatur a pōa apprebendēte:⁊ ſic eſt pōa auditiua. Aut talis apprebēſio fit ex aliqua euaporatione obiecti cōmixta cum aere attracto a pōa apprebēſiua:⁊ ſic eſt pōa olphatiua. Aut huiuſmodi apprebēſio fit ⁊ aliquibus saporibus reſolutis ex corpore tāgēte liguam:⁊ ſic eſt pōa guſtatiua. Uel predicta apprebēſio fit ex aliquo cōtactu 9riaꝝ qualitatum:et ſic dicitur tactus vl' pōa tactiua. Sic ergo accipitur numerus:⁊ ſufficiētia pōaꝝ appbēſiuarum exteriorum ƀm Auicēnam ſexto de naturalibus. Quia huiuſmodi pōe exteriores appbēdētes rem ad ex ſunt quinq̄ȝ:ƀm q̄ ſunt q̄nq̄ȝ ſenſus particulares.vȝ pōa viſiua:auditiua:olphatiua:guſtatiua ⁊ tactiua. Sufficiētia autem: ⁊ numerus pōaꝝ apprebēſiuaꝝ interiorum ƀm eūdem Auicēnam i libro p̄alegato:ſic ſumitur:nam apprebēdere colorem:⁊ ſaporem:⁊ alia obiecta particularia exteriora:pertinet ad pōas exteriores:Sȝ iudicare d'riam talium obiectorum:nō ſpectat ad ſenſus particulares exteriores. Nam lȝ viſus iudicet de colore:⁊ guſtus de ſapore: dare tamen d'riam vel percipere d'riam inter ſaporem:⁊ colorem nō pertinet ad viſum:nec ad guſtum:oȝ ergo dare aliquem ſenſum interiorem qui talem differētiam percipiat:⁊ ille vocatur ſenſus cōis:qui (ſecūdū Auicēnam)recipit omnes formas:q̄ redduntur ſibi a quinq̄ȝ ſenſibus particularibus:pōt ergo ille ſenſus

Diuiſio pōaꝝ ſēſitiuaꝝ.

pōa auditiua

pōa olfa.

pōa guſt.

pōa tac.

Auice.

Auic.

Senſus cōis.

Auic.

cõis interior percipere differentiam omniũ obiectorum ſenſuum particularium: qđ nullus ſenſus particularis facere põt. Ulĩt quia predicti ſenſus non retinent ſpeciem ſibi pñtatam per ſenſus particulares: nec eſt in actu ſuo: niſi preſentibus obiectis exteriorbus: in quo cõuenit cum particularibus ſenſib⁹: ideo preter hũc ſenſum interiorem: oꝫ dare aliũ ſenſum: q ſpeciem retineat: ꝛ poſſit eſſe i actu ſuo: abſentibus ſenſibilibus obiectis: ꝛ ille ſenſus vocatur ymaginatio: que qdem ymaginatio ſpeciem retinet in abſentia ſenſibilium obiectorũ. Nã videmus nos poſſe ymaginari de aliqua re illa abſente: ꝛ ymaginantur aliqua ſenſibilia: obiectis nõ pñtibus ſed non ſufficit retinere ſpeciem in abſentia ſenſibilium: ꝙ facit ymaginatio: niſi ſpeciem vnius ſenſibilis: cũ ſpecie alteri⁹ poſſemus cõponere: ꝛ ideo poſt ymaginationẽ: oꝫ dare aliũ ſenſuꝫ interiorẽ qui ſpecies ſenſibiliũ ad inuicẽ cõponere poſſit: ꝛ ſenſus: q hoc facit vocatur fantaſia. Nam licet in rerũ natura nũqꝫ fuerit aliquod al'; qđ ſimul hircus: ꝛ ceruus eſſet: nec vnqꝫ tale al' cõpoſitũ fuerit in ſenſu nr̃o: qa tamen hircus fuit in ſenſu p ſe: ꝛ ceruus per ſe: ſil'r fuit in ſenſu: ideo fantaſia cõponit ſpecies illoꝝ duorum aialiũ ſenſibiliũ ad inuicem: ꝛ formatͬ in fantaſia cõceptus cõpoſitus ex his duobus: qui qdem cõceptus appl'atur hyrcoceru⁹. Ymagiᵉ Fãtaſia. hircocer.

Uerũtamen quia non ſufficit ſpecies ſenſibiliũ rerum ad inuicem cõponere: ꝙ facit fantaſia: niſi ſit aliquis ſenſus: qui intentiones particularium apprehẽdat: ideo poſt hunc ſenſum interioreꝫ: qui vocatur fantaſia: oportet dare aliũ ſenſum interiorem: intentiones particulariũ apprehendentem: ꝛ ſenſus q hoc facit vocatͬ extimatiua: non ſolum al' poteſt apprehendere ſpecies ſenſibiliũ: ſed etiam intentiões ſenſibilium recipere põt: vt põt apprehẽdere qd amicabile: ꝛ quid inimicabile: que dicunͬ intentiones fundare ſupra ſpecies ſenſibilium. Nam ouis per talem extimatinã fugit lupũ: tanqꝫ quid inimicabile. ꝛ proſequitur matrem tãqꝫ quid amicabile. Uerum quia adhuc non ſufficeret ſpecies ſenſibilium: ꝛ intentiones ipſorum apprehẽdere: niſi huiuſmodi ſpecies ꝛ huiuſmodi intẽtiones conſeruarẽtur iõ. oportet dare aliũ ſenſum interiorem talium ſpecierũ: ꝛ talium intentionum conſeruatiuum. Extimatiua.

Memoria. ⁊ talis ſenſus vocatur memoria: que eſt archa oīum ſpecierū ſenſi bilium: ⁊ intentionū ipſarū: ⁊ ſic ſunt quinqꝫ ſenſus interiores app/ henſiui: vꝫ: ſenſus cōis: ymaginatio: fantaſia: extimatiua: ⁊ memo ria. Qualiter autem predicte virtutes diuerſimode incapite ſituā tur in capitulis ſequentibus apparebit. Ad preſens aūt ſcire ſuf Decē ſē pōe ſenſi tiue. ficiat in quadā cōitate decem eſſe pōas ſenſitiuas: quarū quinque ſunt exteriores apprehendentes rem ab extra: ⁊ quinqꝫ ſunt inte/ riores apprehendentes rem ab intra: vt ex dictis Auicēne eſt de/ claratum.

Capitulum ſecūdū: qui ſunt ſenſus nobis ad ſciam deſeruien/ tes: ⁊ per quos ſenſus magis in nobis ſcientia acquirat᷑.

Cum dictū ſit in capitulo in mediate precedente mul/ tos ſenſus exteriores: ⁊ interiores in nobis exiſtere: nō eſt ſuperuacuū inueſtigare: qui ſunt illi ſenſus: qui no bis ad ſciam magis deſeruiūt: ⁊ per quos ſenſus ſcia i nobis magis acquirat᷑. Ad huiuſmodi euidentiam: eſt ſciendū: ꝙ quāuis quilibet ſenſus per aliquem modū ad aliquam particu larem ſcientiā habendā nobis dſeruit: vt guſtus deſeruit nobis ad habendā ſciam de ſaporibus: ⁊ odoratus de odoribus: ſimplici/ ter tamen loquēdo: tres vident᷑ ſenſus ad ſciaꝫ nobis vtiles: vꝫ au ditus: viſus: ⁊ tactus. Nam ſciam quantū ad pñs ſpectat: tri/ pliciter poſſumus ꝯſiderare. Primo quātū ad ꝓponentiū nobis ſciam p locutioneꝫ. Scdo quātū ad obiectorū ſenſibiliū p nos iueſtigationeꝫ. Tertio quātū ad ipſoꝝ ſcibiliū obiectoꝝ ꝯſidera tionē: ⁊ negociationeꝫ. Nā videmus aliquā ſciam cauſari i ali/ quo p doctrinā: ⁊ p locutiones: ſicut magiſtri cauſant i diſcipulos: ⁊ i ſuos auditores p locutiōes: ⁊ voces eis ordinate ꝓponendo.

Scdo videmus aliquos per ſe ipſos ſciam: ⁊ diſciplinā iuenire: ex hoc ꝙ videntes aliquos effectus p ſe ipſos taliū effectuū cāſ i ueſtigar᷑ conant᷑: qbus iueſtigatis ſciam hr̄e dicunt᷑. Vn̄ phs pͦ phi. poſteriorum hos duos modos ſciam acquirendi tangit: vbi dicit: ꝙ quecūqꝫ ſcimus: aut inuenientes: aut audiētes ſcimus. Ter Tertio tio videmus homines inuenientes ſcientiam per ſe: aut audientes

ab alio circa illam ſciam negociari: et concluſiones ex illa ſcientia elicere: atq; circa eam diuerſas cōſiderationes facere. Ad primum igitur horū: que ad ſcientiam requirunt nobis deſeruit ſenſus auditus. Ad ſm ſenſus viſus. Ad tertium eſt nobis neceſſarius ſenſus tactus. Primū aūt iſtorum ſic declaratur: nam licet aliqua alia carentia auditu ex aliquo inſtinctu nature poſſunt eſſe prudentia: nūq; tamen diſciplinabilia eſſe poſſunt: eo q diſciplina quelibet peruenit ad intellectum: vel ad animam intellectiuam: vel ſenſitiuam: mediantibus ſenſibus exterioribus. Cū igr ſolus ſenſus auditus ſit ille: qui voces: et verba prolata a magiſtro percipit: ergo neceſſario: q mediante tali ſenſu: ſcientia habita p doctrinam magiſtri: in nobis cauſetur: et carentes tali ſenſu: nullo modo: ab aliquo diſcipliari poſſunt: nec doceri. Vñ phs p° methaphiſice hanc rōem aſſignans ait. Sǒ prudentia ſunt quedā animalia: ſi non adiſcere quecūq; ſonos audire non potentia ſunt: vt apis: et ſi aliquod aliud genus eſt: ſcilicet q careat auditu: huiuſmodi eſt. Nam talia carentia auditu: nullo modo poſſunt diſciplinari: q niſi aliquam induſtriam hre poſſunt: ſenſus ergo auditus vtilis eſt nobis ad acquirendam ſcientiam ab alio: et adhuc: q per verba prolata a doctore in nobis ſcientia cauſet: nam cū verba: et voces non perueniant ad intellectum: niſi mediante auditu: ergo ipſum auditū nobis eſſe neceſſarium: vt ſcientiam ab alio adiſcamus. Ex hoc autem poteſt ſm declarari: q ad inueniendum ſcientiam per nos ipſos: ſit nobis vtilis ſenſus viſus: nam ſecundum philoſophum primo methaphiſice: ſenſus qui eſt per oculos maxime nos cognoſcere facit: et multas rerum differentias nobis demonſtrat. Nūq; enim poſſemus de ipſis rebus habere ſcientiam: vel acquirere: niſi eas per ſenſum viſus aliquando vidiſſemus: vt ſi nūq; vidiſſemus p viſum ſolem eclipſari: ſi nūq; vidiſſemus terre interpoſitionē: non poſſemus p nos ipſos ſciaſ d hoc acquirere. Similiter ſi nunq; vidiſſemus colores: aut pluuias: vel aliqua ſenſibilia obiecta: non poſſemus de ipſis aliquam ſciētiā inueſtigare. Nam ſcia: aut cognitio rei non puenit ad intellectum: niſi mediante ſenſu: eo q nihil eſt in intellectu: quin

phs.

Utilitas ſenſus auditus.

Scdm.

phs.

Phi. pꝛius fuerit in ſenſu:vel per ſe:vel per accidens. Ideo verū eſt ꝙ dicit̄ pꝛimo poſterioꝝ ꝙ deſſiciente aliquo ſenſu neceſſe eſt deffi- cere ſciā:q̄ ē ſecūdū iſtū ſenſum:ꝛ lȝ hoc:veritatē habeat d̄ quolȝ ſenſu:ꝙ deficiēte aliquo ſenſu:neceſſario deficiat ſcia apta nata ac qri ꝑ illum ſenſum. Nā nō ſolum deficiente viſu:deficiet ſcia colo rū:quoꝝ ſcia ꝑ viſum acqrit̄:ſȝ ēt deficiēte guſtu:vel olfatu neceſſa

ad qd ſit vtilis ſen ſus viſus rio deficit ſcia odoꝝ:ꝛ ſapoꝝ:quoꝝ ſcia ꝑ tales ſenſus apta nata eſt acquiri.potiſſime tn̄ nobis ſenſus viſus vtilis eſt ad acqrēdas ſcientias de ipſis rebus:eo ꝙ per iſtum ſenſum rerum differentie ꝛ tot res nobis offeruntur:ꝙ cognoſcunt̄ a nobis ꝑ ſenſum viſus.

Phi. Idō ſpecialr̄ d̄ficiēte hoc ſenſu:neceſſario ē multaꝝ reꝝ:ꝛ multoꝝ obtoꝝ ſenſibiliū ſciaȝ i nobis d̄ficere. Propter ꝙ ſignanter phs pᵒmethaphiſice cū voluit oſtēdere vtilitatē ipſoꝝ ſenſuū:ex hoc ꝙ nobis ad ſcientiā acqrēdā deſeruiūt:ſpecialiter loquutus fuit de ſenſu viſus:dicens:ꝙ talis ſenſus:qui ē per oculos:nos maxime cognoſcere facit:ꝛ multas rerū differentias nobis oſtendit:pȝ igr̄

Tertiuȝ ꝙ ſenſus viſus vtilis eſt nobis ad inueniendū ſcientiā:quā ex no bis ipſis volumus acquirere. Tertiuȝ autē de facili manifeſta tur:vt ꝙ ad intelligendū vel ſpeculandum ſubtiliter ipſas res no- bis oblatas per ſenſus:ꝛ quas per ſenſus acqrimus:vtilis eſt no bis ſenſus tactus:Nam nulla operatio egredit̄ ab anima:in qua non cōicet coꝛpus:etiā ipſum intelligere:de quo magis: vt videt̄:

Phi. nō operatur anima:niſi mediāte coꝛpoꝛe:vt vult philoſophus. pꝛi mo de anima. Nūc aūt ita eſt:ꝙ quādocūqȝ alique opationes e- grediunt̄ a toto compoſito:oȝ ꝙ q̄ȝto foꝛma habet materiā ſibi ma

Phi. gis ꝓpoꝛtionatā:tāto operationes nobilioꝛes:ꝛ actiones: excellē tioꝛes ab illo cōpoſito egrediātur:eo ꝙ actus actiuoꝝ ſūt in patiē- te:ꝛ diſpoſito:vt dicitur inde generatione:cū ergo anima noſtra ſit foꝛma coꝛpoꝛis humani:oȝ ꝙ q̄ȝto magis coꝛpus ſibi pꝛopoꝛtiōa- tū erit:tanto ſubtilius:ꝛ nobilius opationes in ea exercere poſſit:

Phi. illa aūt pꝛopoꝛtio conſiſtit in bonitate tactus:naȝ ſenſus tactus d̄ eē media qualitas:vel media pꝛopoꝛtio tāgibiliū:vt vult philoſo- phus Scdo de aīa:nam quādo miſcibilia ſunt redacta ad quodā medium:ita ꝙ qualitas alicuius elemēti:non ſuper excedat talis

redactio ad mediũ ateſtatur bonitatem:que eſt tactus:ꝛ bonã corporis diſpoſitionẽ:ꝛ cõplexionẽ:ꝛ quia:vt dictum eſt:i corpore bene diſpoſito:ꝛ ꝓportionato ipſi anime:poteſt anima nobiliores :ꝛ ſubtiliores operationes exercere:adeo ſenſus tactus dſeruit nobis multũ ad ſubtilius intelligendũ ꝛ ſpeculãdũ ipſas res per ſenſus nobis oſtẽſas:ꝛ ex ſenſibus in nobis acquiſitas:nam ſicut opera artis melius:ꝛ ſubtilius operantur per inſtrumenta:ꝛ organa proportiõata illi arti : q̃ꝫ ꝑ organa ſibi iꝓportiõata: barbitõſores melius:ꝛ ſubtilius radũt cum raſorijs ſubtilibus:ꝛ bene incidẽtibus q̃ꝫ cũ groſſis:ꝛ male incidẽtibus:ita anima ſubtiliores:ꝛ meliores actiones exercere poterit incorpore habente carnẽ mollẽ:ꝛ bonuꝫ tactũ:q̃ꝫ i corpore duro:ꝛ agreſto. Hãc rationẽ ponit phs ƀo de aia:vbi ait:hoĩes habentes molles carnes eſſe aptos mẽte:duras aũt ineptos dicit. Etiã ꝯmentator ibidem:vbicũqꝫ iueniũt hoĩes molles carnes hñtes:illi ſunt apti ꝛ diſpoſiti ad ſtudiũ. Iſta tñ mollities carnis:nõ eſt itelligẽda ſimplr:qꝛ ſic mulieres habẽtes molles eſſent bene diſpoſite:ad ſciam:cuius oppoſitũ videmus.

Ad qd ſit ſenſus tactus dſeruit.

Phs

Cõmẽtator.

Intelligendum ẽ ergo iſtaꝫ mollitiem carnis facere ad bonuꝫ ſtudium:que bonitatem tactus atteſtatur. Nã mollities carnis aliqñ eſt ex bona cõplexione habẽte ipſa miſcibilia redacta ad medium:et talis deſeruit ad ſciam. Aliqñ vero eſt ex habundantia fleumatis:ſicut accidit in mulieribus:ꝛ talis mollities magis facit ad impedimentum ſcie:q̃ꝫ ad ꝓficuũ. Ad iudicandũ ergo:ꝛ ſpeculandũ de ipſis rebus acqſitis in nobis ꝑ ipſos ſenſus:puta:ꝑ viſum vel auditũ:nobis deſeruit ipſe tactus : Ex quo patet tres eſſe ſenſus vtiles nobis ad ſcientiã ƀm diuerſos reſpectus: q in ſcia conſiderari poſſunt .ſ.auditum:viſum:ꝛ tactũ:magis tñ per ſe loquendo ſcia dicit̃ eſſe in aliquo per bonitatẽ ſenſus tactus: q̃ꝫ ꝑ aliquem aliũ ſenſum:nã illũ magis dicimus ſciẽteꝫ:ꝛ in illo magis dicimus ſciam exiſtere:qui de illis rebus ſenſibilibus ſubtilr: ꝛ excellenter iudicare põt. Cũ igitur hoc cõtingat ex bonitate tactus:vt dictũ ẽ:oꝫ ſenſum tactus ꝑ ſe loquẽdo:nobis magis ad ſciẽtiã deſeruire:nã videmus aliquos multo tempore aliquos libros: ꝛ aliquas ſcias audire : ꝛ per viſum etiã videmus eos multũ circa

aliqua ſenſibilia obiecta inſudare:ꝛ eoꝝ viſui:aut oculis multaꝝ rerum differentias ſe offerre:ꝛ tñ qꝛ groſſi ſunt:ꝛ male conditionati:nunquam de talibus rebus ſciaꝫ capeꝛ poſſunt:ꝛ ſi capiũt:groſſo mõ talẽ ſciam habent:ꝙ ergo male res ſe offerant ſenſui alicuius:vel ꝙ multe ſcie ſibi legant̃:ꝛ proponant̃:non facit in eo eſſe ſciam:ſed hoc per ſe loquendo:facit bonitas tactus:ꝛ ſic accipiendo:ↄcluſiões facere habet:nã videmus:ꝙ vnus homo boni tact⁹:ꝛ bone ↄplexionis ex vno principio:ꝙ ſcit plẽs ↄcluſiones:ꝛ ſubtiliores inuentiones ſciet elicere:q̃ꝫ alius nõ boni tactus exñs poſſit facere ex multis principijs frequenter auditis:aut viſis:ꝑ ſenſum ergo tactus magis dicendum eſt eſſe in nobis ſciam:vt ex dictis eſt manifeſtum.

Capitulum tertium quõ res per ſuas ſimilitudines ſunt ĩ virtute viſiua:ꝛ quõ ab eodem ſenſu cognoſcantur.

p

Oſtq̃ꝫ in quadã vl̃itate declarauimus quõ ſunt fantaſie ſenſitiue põe:ꝛ ꝑ quas aĩa cognoſcit:ꝛ q ſunt ſenſus ad ſciam acqrendã nobis vtiles:qꝛ põe ſenſitiue ſunt ꝑticulares hñtes organa determinata:ꝛ modũ particulareꝫ cognoſcẽdi:ideo volumus hãc materiã magis particulariter ꝑ tractare:oñdẽdo ſingulariter modũ cognoſcẽdi:ꝛ apphendendi vniuſcuiuſqꝫ põe ſenſitiue:ꝛ qꝛ põa ſenſitiua videt̃ eẽ illa per quã ſpẽs:ꝛ ſimilitudines rerũ offerũtur ſenſibus iterioꝛib⁹:iõ primo ẽ oñdẽdũ ĩ iſto tertio caplo:quõ res ꝑ ſuas ſimilitudines ſunt in põa viſiua:ꝛ q̃lr a p̃dicta põa res cognoſcunt̃:ex quo erit manifeſtũ quõ res ꝑ ſuas ſpẽs hñt eſſe in oĩbus ſenſibus exterioꝛibus. Sciẽdũ eſt ergo ꝙ res exterioꝛes ꝑ ſuas ſimilitudines hñt eſſe in quolibet ſenſu tam in ſenſu viſiuo:q̃ꝫ in alijs ſenſibus exterioꝛibus:de quibus eſt ſermo ad pñs:ꝛ non ſecũdũ ſe realr:vel materialiter res ipſe ĩ ſenſibus eſſẽ poſſunt:vt ſenſationẽ faciant:ꝙ q̃ꝫtũ ad pñs triplr poſſumus declarare. Primo ex pte obiectoꝝ ſenſibiliũ. Secũdo ex parte medij:vel ipſius aeris:q eſt coꝛp⁹ diaphanũ:ꝑ ꝙ oꝫ res ipſas ſuas ſimilitudines in ſenſus impꝛimere. Tertio ex parte ipſorũ ſenſuum:q huiuſmodi ſpẽs:ꝛ ſimilitudines recipiũt. Pri

Quõ res exterioꝛs hñt eſſe ĩ quolibet ſenſu.

Pria rõ pbi.

ma rõ pꝫ ſic. Nã ſm phũꝫ ỽo de aĩa ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuꝫ: non cãt ſenſationẽ. Uidemus.n.hoc ſenſibiliter: ꝙ ſi res aliq̃ ſecũdũ ſe apponatur ſupra oculũ nulla viſio ex tali appoſitione reſultaret. Similiter ſi aliquod corpus odoriferũ ſecũdũ ſe ponaṫ ſupra ſenſum odoratus: nulla odoratio cauſareṫ: ꝛ ſimiliter diſcurrendo per ſenſibilia obiecta ſecũdũ ſe poſita ſupra ſenſus: nullã faciũt ſenſationem. Sed ſi res exteriores: non p ſuas ſimilitudies haberent eẽ in virtute viſiua: ꝛ aliꝭ ſenſibus: oporteret ſm ſe huiuſmodi exiſtere: ꝛ oporteret: ꝙ ſecũdũ ſe ſupra ſenſus apponerentur: ꝛ qꝛ hoc nõ: nõ faciũt ſenſum: nec cauſant aliquam ſenſationẽ: ideo p ſuas ſimilitudines: ꝛ intẽtiones res in ſenſibus oꝫ exiſtere. Scdõ hoc declarari põt ex parte medij: per ꝙ defertur ſpẽs ſenſibilis obiecti ad ipm viſum: nam videmus ꝙ in eadem pte medij ꝛ in eodem puncto aeris ẽ intẽtio albi: ꝛ nigri. Cum igiṫ albedo ꝛ nigredo ſint ꝯrie forme: ſi ſecũdũ ſe hmõi forme in medio differente ponerentur: nũq̃ꝫ in codeꝫ puncto aeris poſſent eſſe: eo ꝙ cõtraria ſe inuicẽ expellunt: ꝛ nũquam in eodem ſubiecto ſe compatiuntur: cuius contrarium ad ſenſum videmus de formis intentionalibus: nam ſi ponerentur duo lapides quorũ vnus ſit albus: ꝛ alter niger ambo lapides in eodem oculo percipiuntur: ꝛ videnṫ ꝙ non eſſe poſſet: niſi vterqꝫ lapis multiplicet ſuã ſimilitudinẽ per totũ mediũ: ꝛ per totũ aerẽ: p quẽ huiꝰmõi ſimilitudines deferuntur ad oculũ: ſed ſimilitudo albi: ꝛ nigri p totũ mediuꝫ ſe multiplicat: quare oꝫ in eadem pte medij vtriꝰqꝫ albi.ſ.ꝛ nigri ſimilitudinem exiſtere: ita ꝙ ſimilitudo albedinis non impedit ſimilitudinẽ nigredinis: nec vna alterã expellit: quum vterqꝫ lapis p tales ſimilitudines ab eodem oculo videri poſſit: ꝙ ſi ipe res realiter: ꝛ ſm ſuũ eſſe materiale in medio exiſterẽt: nũq̃ꝫ due res ꝯrietatẽ ad iuicẽ hñtes i eadẽ pte medij poſſent eſſe: qꝛ vna alterã expelleret: nec vtraqꝫ ab eodem oculo videri poſſet. Res ergo p ſuas ſilitudines i virtute viſiua ſe hñt: qꝛ nec alio mõ i medio deferẽte eẽ poſſent. Tertio illud pateṫ põt ex pte ipoꝝ ſenſuũ recipientiũ: nã ſꝫ phũꝫ 2° ỽ aĩa: ois ſenſus ẽ ſuſceptiuus ſpẽꝝ ſine materia qḋ ſi intelligaṫ ſine materia: hoc ẽ ꝙ ſenſus non recipiat mõ materiali: ꝛ

Scdõ

tertia rõ. Phi.

cum cōdictionibus materialibus:que ſunt hic:⁊ nūc:⁊ nō ſimilitu
dinem obiecti:eſt falſum:q2 hoc mō recipe:ſolū pertinet ad intel‐
lectuꝫ:q recipit ſpēs rerum depuratas a ɔditionib⁹ materie:opor
tet igiꝰ ꝙ itelligaꝰ ſenſus ē ſuſceptiuus ſpērū ſine materia: ꝙ res
ſm ſuū eē materiale:⁊ reale:ꝙ habēt in ſe ipſis:nō poſſunt eſſe in
ſenſu:ideo oꝫ ꝙ ibi per ſuas ſimilitudines ſpēs cauſent. Viſo
ergo ꝙ res ſm ſuas ſimilitudines ſunt in ſenſu:volumus demon‐
Tria ſūt ſtrare qualiter iſte res a virtute viſiua:vel ab alio ſenſu exteriori co
neccia ad gnoſcunꝰ. Ad cuius itellectū eſt ſciendū ꝙ ſicut tria ſunt neceſſa
viſionē. ria ad ipſam viſionē vel q̄libet aliā ſenſationē.ſ.res exterior ſuam
ſimilitudinē in ſenſu imprimēs:⁊ mediū huiuſmōi ſimilitudinē d'f
ferens:⁊ ipſe ſenſus recipiens:ſic ad hoc ꝙ res ipē pcipiātur:⁊ co
gnoſcantur ab ipſis ſenſibus: aliqd reqriꝰ ex pte rei ſenſibilis:ali‐
qd ex pte ſenſus:vt ſi aliqua res debet cognoſci : ⁊ pcipi ab ipſa
virtute viſiua ex pte rei:reqriꝰ coloratio:ex pte medij illumiatio: ⁊
dbite diſtātie ꝓportio:ſed ex pte ſenſus viſus requiritur debiti or‐
gani diſpō. Reqriꝰ.n.primo ex parte rei viſibilis coloratio:naꝫ
P° colo. obiecta:que a viſu cognoſcunꝰ:debent eē colorata:aliter ipſum vi‐
ſum immutare non poſſent:ſed ſi obiectū viſibile eſt coloratū:opꝫ
eſſe p ſe viſibile:⁊ p ſe viſum i mutare pōt:nā illud cōpetit alicui p
ſe:ꝙ cōpetit ei p cām exiſtentem i eo:cū ergo color ſit eſſentialiter
q̄dā lux:⁊ in ſe habeat lucē:q̄uis nō habeat eā in ſummo:⁊ in ſua
excellentia:neceſſe eſt:ꝙ p ſe ſibi competat viſibile:⁊ viſum p ſe in
mutare poſſit. Si igiꝰ ſenſus exteriores debent virtutē viſiuā in
mutare:⁊ ſuas ſimilitudineꝫ in virtute viſiua imprimere:neceſſa‐
rio oꝫ:ꝙ ſint colorate:q2 aliter viſum in mutare non poſſent. Ex
pte igiꝰ rei viſibilis reqritur coloratio:ex pte vero medij requiritur
illuminatio:nā quātūcūqꝫ res viſibiles exteriores ſint colorate:dū
tn̄ mediū nō ſit illuminatū:nūq̄ꝫ viſum i mutare poſſunt:vn̄ in noc
te qn̄ lumen in aere non exiſtit:res exteriores viſibiles videre non
poſſumus:illud aūt lumen in ipā viſione nō requiriꝰ:pp ipſa viſi
bilia exteriora:q2 cū talia ſint colorata:p ſe videri pñt. Vn̄ ɔmē
Cōmen tator ſo de aia oſtendiꝰ ꝙ lux nō eſt neceſſaria pp ipſas res viſas:
tator. vt ꝙ tribuat rebus viſibilibus aliqueꝫ habitū:vel aliquaꝫ formā:

mediante:qua res colorate videantur. Nam de ſe habent obiec ta colorata:ꝙ videri poſſunt:ꝛ ꝙ viſum poſſunt imutare. Ve rum quia res exteriores viſibiles non imutant virtutē viſiuam: niſi mediante medio:iō oꝫ mediū eſſe illuminatum:ꝛ diſpoſitū: vt ſpe cies rei viſibilis ꝑ tale mediū defferatur ad viſum. Debemus.n. ymaginari ꝙ ſimilitudo cuiuſlibet rei viſibilis primo ipͥmiť ī ipo medio:ꝛ multiplicať ꝑ totū mediū:et poſtmodū imprimiť ipi ſen ſui:ſicut igitur res exteriores:ſi non eſſent colorate:ſuas ſimilitudi nes non poſſent imprimere in medio defferente: ita ſi mediū non ſit illuminatum:ꝛ diſpoſitum ad defferendū huiuſmodi ſimilitudi nes:nullo modo ſimilitudinē poterunt ipſis ſenſibus p̄ſentari. Ex pᵗe igitur ipſius medij requiritur illuminatio:quemadmoduꝫ ex parte rei viſibilis requiritur coloratio:nec eſt ſufficiēs qualiſcū qꝫ illuminatio exparte medij:niſi ſit indebita proportione:ꝛ diſtan tia inter obiectū viſibile:ꝛ ſenſum videntē:nam poſſet eſſe tāta di ſtantia inter virtutem viſiuā ꝛ rē viſam:ꝙ non cāretur aliqua vi ſio Tertio requiritur exparte ipſius viſus organi diſpō:nam niſi in obiecto eſſet pōa viſiua:non cāretur ex impreſſione rei viſibilis in viſu aliqua viſio:ſicut nulla viſio cātur ex hoc:ꝙ talis impreſſio fit in aere: vel in medio:nam illa eadem impreſſio:que fit ī medio fit etiā in uiſu:ꝛ prius in medio:quā in viſu. Sed ꝙ talis impreſ ſio non cauſet viſionem in aere :ſicut contingit in obiecto : contin git ex parte recipientis : nā in aere nulla eſt virtus viſiua:iō recipi endo impreſſionem ab obiecto viſibili: nulla viſio ex tali impreſſio ne cātur: ſed cū in obiecto ſit virtus viſiua in recipiendo huiuſmo di impreſſionem:ꝛ huiuſmodi ſpeciem viſio ex tali impreſſiōe cau ſari habet:ꝛ talis ſpēi : vel ſimilitudinis impreſſio meretur dici vi ſio :prout fit in oculo:nam ſi talis impreſſio ſimilitudinis conſide ratur ex parte rei:vel obiecti imprimentis:ſic appl'atur ſimilitudo: vel ſpēs:ſed ſi conſideratur ex pᵗe viſus recipientis: ſic diciť viſio ꝛ vna eadem res eſt p̄dicta ſimilitudo:ꝛ ſic conſiderata nec differt niſi ſicut actio :vel paſſio:que ſunt vna: ꝛ eadem res:vt phūs ter tio phiſicoꝝ dicit:pꝫ igitur quomodo res ꝑ ſuas ſimilitudines exi ſtentes in virtute viſiua a predicta pōa cognoſcātur:nā ꝙ talis ſen

Scd̄o il luminatio

Tertio diſpō or gani.

Phs.

ſus cognitionē rerum hēat ex pte rerū reqrit colorationē: ex pte vo medij requirit illuminationē: ſꝫ ex pte ſui reqrit dbiti organi diſpōeꝫ q̄ qdē tria ad cognitionē cuiuſlbet ſenſus exterioris poſſent ad aptari. ſed breuitatis cā: hec tantum de ſenſu viſus dicta ſunt.

Capitulum quartum quō res p ſuas ſimilitudines ſint in ſenſu cōi: ꝛ p quē modū a p̄dicto ſenſu cognoſci hn̄t.

T ſuperius dicebat̄ inter ſenſus iteriores apphēdētes
a rē ab itellectu ſenſus cōis vr̄ eē prior. Uidēdū ē ergo quō res p ſuas ſimilitudies ſint i ſenſu cōi: ꝛ q̄lr a p̄dicto ſenſu cognoſcant̄. Ad videdū ergo naturā p̄fati ſenſus: duo oꝫ videre: primū q̄lr hmōi ſenſus cognoſcit: ꝛ q̄ ſunt illa i quoꝝ cognitiōe p̄dictus ſenſus directe fert̄. Scōm ē i quo diſferat: ꝛ i quo cōicat p̄dictus ſenſus cū ſenſibus exteriorib⁹. Ad primi ergo euidētiā: ē ſciēdū ꝙ ille ſenſus cōis q̄i triplicē cognitionē vr̄ hr̄e: q̄ triplici cognitiōe priuāt̄ ſenſus p̄ticulares exteriores. nā p⁹ hmōi ſenſus cognoſcit obm oiuꝫ ſenſuū p̄ticulariū. Scdo cognoſcit dr̄as oiuꝫ obtoꝝ ſenſuū p̄dictoꝝ. Tertio cognoſcit opatiōes ſenſuū exterioꝝ. Primū ſic pꝫ. nā lꝫ viſus cognitionē hēat de ipis colorib⁹ res ipas cognoſcit iquātū colorate ſunt. De ſaporibus aūt: vel d odoribus cognitiōeꝫ nō hꝫ: eo ꝙ cognitio virtutis viſiue. ita termiat̄ ad lucida: vl̄ colorata: tāq̄ ad ꝓpria obta: ꝙ nullo mō iq̄tū huius extēdit ſe ad ſonos: vel ſapores: q̄ ſunt obta auditus: ꝛ guſtus. Silr̄ lꝫ auditus pcipiat ipos ſonos: ꝛ guſtus d ſaporibus cognitionē hēat: tāq̄ d ꝓprio obto: d ipis tn̄ coloribus p̄dicti ſenſus cognitionē nō hn̄t: nec dicunt̄ hr̄e: qlꝫ igr̄ ſenſus p̄ticularis: ita hꝫ cognitionē d ꝓprio obto: ꝙ eius cognitio ad cognitionē alterius ſenſus nō ſe extēdit: pp ꝙ merito ſenſus p̄ticulares vocant̄: q2 eoꝝ cognitiōes ſunt termiāte ad p̄ticularia: ꝛ terminata obta: ſꝫ ſenſus cōis nō ſolū hꝫ cognitiōeꝫ d ipis ſaporib⁹ p quos ꝯuenit cū guſtu: ꝛ odoratu: ſꝫ etiā de aliis ſenſibus: ergo ille cōis vr̄ eē appl̄atus: q2 nō determiat ſibi aliqd ſpēale obm: ſicut viſus: vel auditus: ſꝫ hꝫ cognionē obtoꝝ oium ſenſuū: ꝛ cognitio nullius p̄ticularis ſenſus ſubterfugit cognitionē p̄dicti ſenſus cōis. ſed co

gnitio ſingloꝝ in eius cognitiõe claudit':ſicut cognitio p̄ticularis i
vli includit':nec pp hoc ſenſus p̄ticulares ab obiectis ip̄oꝝ deter/
minant':p̄dictus etiã ſenſus imutari non poſſet:ꝛ p ꝯñs:nec de e/
is cognitionẽ hꝫ. Scdo hmõi ſenſus cõis cognoſcit d'rias oiuꝫ
obiectoꝝ ſenſuũ p̄dictoꝝ:nã viſus p ſe nõ cognoſcit dulce:uel muſca
tũ:qd̄ hꝫ in ſe odorẽ:ſed p ſe cognoſcit uiſus albũ:ꝛ nigrũ inq̄ʒtũ
ẽ priuatio albi: Silr guſtus p ſe nõ cognoſcit albũ:ſed dulce:ꝛ ol
ḟatus nõ cognoſcit p ſe dulce:ſed odorẽ. Si igr̃ viſus per ſe lo
quendo non cognoſcit niſi albũ:vel ip̄m coloratũ:nõ aũt cognoſcit
dulce:non poterit ip̄e guſtus cognoſcere illud:qd̄ ignorat:pp qd̄ ſi
guſtus ignoret ip̄m albũ:ꝛ ip̄m coloratũ non poterit iquãtũ hmõi
p̄cipere d'riam ipſius albi a dulce. Silr ſi viſus cognoſcit p ſe al
bũ:vel coloratũ:nõ aũt cognoſcit dulce:nullo mõ poterit cognoſce
re d'riam inter albũ:ꝛ dulce. Sed ſenſus cõis d'rias p̄dictoꝝ
obiectoꝝ cognoſcere poterit:nã ſi cognitio ſenſus cõis nõ determi
natur ad dulce magis q̃ȝ ad albũ:vel ad ſonũ :ſed hꝫ de ſui natu/
ra ꝙ cognoſcat oia illa:poterit inter ea d'riam ponere: eo ꝙ q̄lꝫ põa Phi.
põt ponere d'riam inter ea:q̃ cognoſcit:ꝛ hñ ergo ait phũs 2° d' aia
ꝙ ſi non eſſet dare ſenſum cõem:ignota eſſet d'ria inter albũ: ꝛ dul
ce:nã cũ aia non ſit imediatũ principiũ alicuius operationis : ſed
operat' quelꝫ actũ:mediãte aliqua põa:vt viſionẽ operatur median/
te viſu : ꝛ auditionẽ mediante auditu:ex quo d'riam inter album:
ꝛ dulce:vel inter odorationem:ꝛ auditionẽ nõ põt aia cognoſcere:
mediante aliquo ſenſu particulari :vt ẽ dictũ eſt:nec p ſe ipſam in
mediate talium d'riam cognoſcere poteſt cum non poſſit eſſe i me
diatum principium actionis:verum ſi non eſſet dare ſenſum cõeꝫ:
mediãte quo:differentiam albi:ꝛ dulcis perciperet: ignota eſſet dif
ferentia inter album:ꝛ dulce:dato ꝙ ſint adinuicem coniuncta :
ꝙ nec ſenſus viſus nec guſtus facere poteſt : ꝛ vniuerſaliter
loquendo huiuſmodi ſenſus differentias omnium obiectorum
ſenſuum particularium cognoſcere habet. Tertio vt diceba/
tur predictus ſenſus communis cognoſcit actiones : ꝛ in muta/
tiones omnium exteriorum ſenſuum:nam licet viſus videat colo
rem : non tamen cognoſcit ſe videre : nec proprie cognoſcit

ipſam viſionem. Similiter quamuis auditus audiat ſonū:⁊ ſonū
cognoſcat:nō tñ ꝓprie ipſam auditionē cognoſcit:cuiꝰ rō ē:qꝛ ſen
ſus ē pōa paſſiua:iō nō pōt cognoſcere directe:⁊ ꝑ ſe:niſi illa a q'
bus patit͛:⁊ a qbꝰ i mutat͛. Cū igr̄ ſenſus nō i mutet͛ a ſe:nec ab
hijs:q̄ ſūt i ipō:ſꝫ i alio:nō poterit directe ſenſus exterior cognoſce
re ipſam ſenſationē:q̄ ē i ipō:ſꝫ directe cognoſcit ipa obiecta exteri
ora:a qbꝰ ꝑ ſe imutat͛:nō uiſus a viſione:nec auditus ab auditiōe
ſꝫ viſus ꝑ ſe i mutat͛ a colore:⁊ auditus a ſono:iō ꝑ ſe viſus hꝫ co
gnoſcere colorē:⁊ auditus ſonū. Sꝫ viſionē ipaꝫ directe viſus co
gnoſcere nō pōt:nec auditus auditionē:maxie cū tales pōe nō ſint
ſupra ſe ꝯuerſiue:ſicut ē itellectus. Si igit͛ eſſet aliqs ſenſus:qui
ꝑſe:⁊ directe i mutaret͛ ab actiōibꝰ:⁊ mutatiōibꝰ pticulariū ſenſuū
poſſet directe p̄dictoꝝ actiōes cognoſcer͛:huiuſmōi aūt ē ſenſus cō
munis:nā ſenſus cōis i mutat͛ ab auditiōe:⁊ a qualibet actiōe pti
cularis ſenſus:ꝑꝑ ꝙ taliū ſenſuū actiōes cognoſcere poterit. In
virtute igitur ſenſus cōis:viſus poterit cognoſcere ſe videre:⁊ audi
tus ꝑcipit ſe audire:vel percipiēt viſionem:vel auditionē. Oñſo
ergo quō res ꝑ ſuas ſimilitudines a ſenſu cōi cognoſcant͛:reſtat d̄
clarare in quo differat:⁊ in quo cōicat p̄dictus ſenſus cū ſenſibus
exterioribꝰ. Poſſemus ergo dicere p̄dictū ſenſum i duobꝰ ꝯue
nire cū ſenſibus interioribus. Pᵒ in eius i mutatiōe: nā ſicut
alij interiores nō imutant͛ imediate ab ipis rebꝰ exterioribꝰ:ſꝫ hn̄t
imutari a ſimilitudinibus:⁊ ſpēbus ipaꝝ:ſicut ſenſus cōis: cū ſit
ſenſus interior:nō imutat͛ imediate ab obiectis exterioribus ſꝫ di
recte imutat͛ ab actionibus ⁊ imutatiōibꝰ ſenſuū ꝑticulariū:⁊ hec
ē cā quare actiones talium ſenſuum directe ſenſus cōis cognoſcer͛
poteſt:⁊ habet:ut ſupra dictū eſt. Scd̄o ꝯuenit talis ſenſus cū ſen'
ſibus interioribus in cōitate:nā ſicut ſenſus interiores nō hn̄t ali'
quod determinatū obiectuꝫ:vt colores:vel ſapores ſic ſenſus cōis
nō determiat ſibi aliqd̄ obiectū ſpeciale cū ſenſibus exterioribus.

Tertio ſilr̄ p̄dictus ſenſus in duobus couenit cū exterioribꝰ ſen
ſibus. Pᵒ in actuali imutatiōe:nā niſi ſenſus exteriores actua
liter i mutent͛ ab obiectis exterioribꝰ:ſenſus cōis nullatenus imu
tari pōt. Scd̄o ꝯuenit in ſpēꝝ detētiōe:nā ſicut ſenſus exteriores

nō retinēt ſpecies niſi pn̄tib⁹ ſenſibilibus: quo℞ ſunt ſpēs: ita ſenſus cōis: ſpēs ⁊ ſimilitudies retinere nō bȝ: niſi pn̄tibus reb⁹: ⁊ ſi retinet hoc ē valde modicū: vn̄ ꝯtingit aliq̄n pp modicā retētioneȝ ſpecie℞ i tali ſenſu: ꝙ vna res vr̄ nobis due: vt dicit Auicēna. ſexto de naturalib⁹ ſicut ꝯtingit de digito moto vel guta cadente: nā ꝯtigit aliā digitū alicuius velociter moueri: ꝙ añq̄ȝ: vna ſpēs recedat ab oculo: vel a ſenſu cōi ip̄imit̃ alia ⁊ ſic pp duplicitatē ſpēi exn̄tis i ſenſu: res q̄ vna ē duplicata vr̄: ⁊ ſic ēt ꝯtingit de guta cadente: ⁊ d' q̄libȝ alia re velociter mota vt Auic. ait ibidē. Quāſa igr̄ dr̄ia ē ⁊ ꝯueniētia ſenſus cōis cū alijs ſenſib⁹ qd̄ ſ̄ dicebat̃ eſſe d'claradūȝ. Auic.

Capitulū quintū q̄liter res p ſuas ſimilitudines ſint i ymaginatione: ⁊ quō virtus ymaginaria res cognoſcere habet.

P
Oſt ſenſuȝ aūt cōem q eſt p̄imus ſenſus interioꝛ vr̄ eſſe ymagina⁹: q̄ cognitionē vr̄ hr̄e d' ſēſibilib⁹ i eo℞ abſn̄tia.

Poſſumus ergo dicere ꝙ tripl'r q̄ꝫtū ad pn̄s res p ſuas ſilitudies i p̄dcā virtute ymagiaria bȝ exiſtere. P⁹ q̄ꝫtū ad retētionē. Scd̄o q̄ꝫtū ad ſimplicē app̄henſiōeȝ. Tertio q̄ꝫtū ad cartētie veritatis cognitiōeȝ. Pꝛio igr̄ p ſilitudies ſuas in virtute ymaginatiua exiſtūt: quātū ad retentionē: nā lȝ ſenſus cōis poſſet iudicare: ⁊ cognoſcer̄ dr̄as inter obta pticulariū ſenſuū: ⁊ cognoſcat actiōes ip̄o℞: nō tn̄ retinet ſpēs in abſentia ſenſibiliū: nec ē in actu hmōi ſenſus: niſi pn̄tib⁹ ſenſibilib⁹ exterioꝛib⁹ i mutātib⁹ actual'r ſenſus pticulares: qb' i mutatis: i mutat̃ etiā ſenſus cōis cui pn̄tant̃ ſpēs: ⁊ ſimilitudines obto℞: ⁊ recedentibus illis ſenſibilibus obtis: recedūt etiā eo℞ ſil'itudies: tā a ſenſibus pticularibus: q̄ꝫ a ſenſu cōi: ⁊ lȝ ſpēs: ⁊ ſimilitudines rerū pn̄tātes ip̄i ymaginationi p ſenſum cōeȝ: ⁊ alios pticulares ſenſus: nō recedūt ab ſentibus ſenſibilibus: ſed retinet hmōi virtus ymaginatiua ſpēs: ⁊ ſimilitudines rerū in abſentia ipſa℞. Nā ẟm phūm ſo de aīa abſentibus ſenſibilibus in ſunt nobis ſenſus: ⁊ fantaſia: ꝙ nō pōt intelligi de ſenſu cōi: ſȝ exponendū eſt d' ymaginatione: ⁊ fātaſia: nā ymaginari: ⁊ fantaſiari: ita poſſumus d' rebus in ea℞ abſentia ſic in ea℞ pꝛeſentia. Senſus ergo cōis ita recipit rerū ſimilitudines: ꝙ nō retinet: ſȝ ymaginatio ita recipit ꝙ retinet vn̄ Auic. ſexto de

Primo

Phl.

naturalibus dicit formaliter differre ſenſum cōem ab ymaginatio
ne:ſicut formaliter differunt :recipere:ꝛ retinere. Nam illa q̄
bene retinēt:male recipiūt:ꝛ q̄ bn̄ recipiūt :male retinent:ſicut vi/
demus ꝙ corpora mollia:ꝛ liquida bn̄ recipiūt impreſſiōes:ſed ma
le retinent .corpora vero ſicca ꝛ dura:eꝯ male recipiunt:ꝛ bene re
tinent:eo ergo ipſo ꝙ ſenſus cōis ſic recipit impſſiōes:ꝛ ſilitudies
rerū:ꝙ tn̄ eas nō retinet:rebus abſentibus:ymagiatio vero ſic eas
recipit:ꝙ tn̄ eas retinet in eaꝝ abſentia:oꝫ ergo hos duos ſenſus i
teriores formaliter ad inuicēꝫ differre. Hꝫ igit̄ virtus ymagia
tiua ſpēs:ꝛ ſilitudies reꝝ impreſſas ſibi repſentatas p ſenſum cōeꝫ:
ꝛ alios particulares ſenſus:ſic ꝙ retinere:ꝛ ymaginari pōt de eis
in earuꝫ abſentia:qliter autē illa retentio ſpērū:vel ſilitudinū reꝝ:
q̄ dr̄ fieri i ymaginatione:vel p virtutē ymaginatiuā differat a re/
tētione ſpecieꝝ:q̄ fit p memoriā:in caplo de memoria patebit.

Ad pn̄s aūt ſcire ſufficiat ꝙ res p ſuas ſilitudines hn̄t eſſe in
Scd̄o virtute ymaginatiua :quātū ad ipaꝝ retētionē. Scd̄o in predicta
virtute ymaginatiua res per ſuas ſilitudies hn̄t eſſe quātū ad ſim
plicē apphenſionē. Nam huiuſmodi virtus ymaginatiua non
hꝫ cōponere vnā ſpēm cū alia:qꝛ virtus:q̄ hoc facit:vt patebit infra
eſt ipſa fantaſia:ſꝫ ſimpliciter talis virtus hꝫ ſpēs rerū apphēdere
ꝛ eaꝝ cognitionē hr̄e. Poſſumus.n.diſtinguere duplicē app/
henſionē ex pte ſenſus:ſicut diſtinguimus ex pte intellectus:nā ſic
dicimus vnā eſſe opationē:vel apphenſioneꝫ intellectus:q̄ apphē
dit ſimplicia:ꝛ ſimplices qditates rerū. Aliā vero opationem i
tellectus dicimus eſſe:qua intelligat compoſita:ꝛ ſm quā cōponit
Phl. ſubiectū:ꝛ pdicatū ad inuicem:vt vult pħs tertio de aīa:ita dicere
poſſumus eſſe vnā virtuteꝫ ſenſitiuā interiorem:q̄ apphendit ſim/
plicia:ꝛ ſimplices ſpēs rerū ſenſibiliū:non ꝙ apprehendat ſimili/
Uirtus tudines rerū ſine condictionibus particularibus:qꝛ hoc hꝫ facere
ymagia. intellectus:qꝛ ſic retinet rerū ſenſibiliū ſilitudines:ꝙ tn̄ eas ad in
uicem non componit nec diuidit:ꝛ illa eſt virtus ymaginatiua naꝫ
p talem virtutem ymaginari poſſumus auꝝ in hn̄do ſpēm eius:ip
ſo abſente:ꝛ auricalcū p ſilitudinē eius: abſente eo:p dictā uirtutē
poſſumus ymaginari:ſed illaꝝ duarū rerū ſenſibiliū ſpēs ad inui/

tem componere:vel diuidere nõ põt:vt ꝙ dicamus:vel ymagine‑ mur aurũ aurícalcum eẽ predictã virtutẽ ꝓprie facere nõ valemus ſed virtus que hoc facit ꝓprie eſt fantaſia:vt poſtea dicet. Nã hmõi fantaſia vr poſſe ſpecies ſenſibiliũ rerũ ad inuicem compõe re:⁊ retinet eũdem modũ:qͥ inter virtutes ſenſitiuas:queꝫ retinet opatio cũ põa inter opatiões põe intellectiue. Hñt ergo res eẽ in tali virtute ꝑ ſimplicem apphenſionẽ. Tertio res ꝑ ſuas ſili‑ tudines hñt eſſe in virtute ymaginatiua quãtũ ad veritatis caren‑ tie cognitionem. Nam cũ veritas ⁊ falſitas alicuius rei hẽat eẽ incõpoſitione ipſius:q2 predicta virtus ymaginatiua apprehendit res:vel ſimilitudines rerũ ꝑ alios ſenſus ſibi preſentatos:ſimpli‑ citer non cõponendo taliũ rerum ſimilitudinem ad inuicem:vel di uidendo:oꝫ talem virtutem veritatis cognitione carere:maxie tali veritate: que circa compoſitionem : ⁊ diuiſionem aliquoꝝ hꝫ eẽ. Pꝫ igiť quomõ res ꝑ ſuas ſpecies in tali virtute exiſtunt : ⁊ q̃ liter ab ea cognoſcantur. — Opatio fantaſie.

Capitulum ſextũ quõ res ꝑ ſuas ſpecies ſint in fantaſia:⁊ q̃lr virtus fantaſtica de rebus iudicare habet.

E virtute autem fantaſtica:que eſt alia virtus ſenſitiua interior quattuor inueniuntur eſſe i fantaſia. Primũ q eſt:ꝙ eſt motus factus a ſenſu. Secũdum eſt : ꝙ ꝑ eam agimus:⁊ patimur. Tertium eſt ꝙ ſpecies ſen‑ ſibilium ad inuicem componit. Quartũ ẽ ꝙ fantaſmata :que ſẽ in fantaſia facit eſſe intelligibilia in potentia :⁊ ꝙ intellectus no‑ ſter ſemper intelligit per conuerſionem ad huiuſmodi fantaſmata. — Quattuor iueniũtur i virtute fantaſtica.

Hec autem omnia haberi poſſunt ex dictis philoſophi ⁊ comẽ tatoris tertio de anima:nam ibi philoſophus ait : ꝙ fantaſia eſt motus factus a ſenſu : ꝙ non eſt intelligendum fantaſiam eſſe motum factum a ſenſu in actu : ſemper cum fantaſiari poſſumus de aliquo ſenſibili : non actualiter immutante ſenſum:ſed oꝫ itel‑ ligere fãtaſiã eẽ motũ factũ a ſenſu:q alñ fuit:nã niſi ſenſus fuiſſet — Phi.

aliqñ i mutatus ab aliquo ſenſibili:nūq̃ȝ ſimilitudo p̄dicta ſenſibilis poſſet eē in fantaſia:ꝛ p ↄ̄ns ipam fātaſiā in mutare nō poſſet

Fātaſia ergo ad hoc ꝙ poſſit actualr̄ in mutari:ꝛ ꝙ p ipām poſſumus aliqđ fātaſiari:nō oȝ res illas actualiter nr̄os ſenſus inmutare:ſȝ ſuffic̄ ꝙ alñ in mutauerit:ꝛ ꝙ ſimilitudines ſuas alñ i nr̄is ſenſibus impſſerit:ꝛ per ipos ſenſus imprimāt ymaginatiōi:ꝛ p ymaginatiōeȝ imprimant fantaſie:q̃ qdem ſimilitudines ex quo ſunt in fātaſia:hñt ipam actualr̄ in mutar̄ abſentibus ſenſibilibus:imo ↄtingit alñ ipam fantaſiā eſſe in actu ſuo qꝛ ↄtingit nos aliqñ fantaſiari đ aliqbus rebus:q̃ꝝ ſimilitudines fātaſia hȝ ap̄ ſe:exñtibus ligatis ſenſibus exterioribus:a qbus hmōi ſimilitudines recipit:ſic pȝ đ illis:qui mouent̄ in ſōno:quoꝝ fātaſia eſt ſoluta:ꝛ fātaſiāt̄ fortiter circa ſenſibilia:q̃ alñ viderūt:ꝛ tñ p̄dcā ſenſibilia ab ſentia ſunt:ꝛ eoꝝ ſenſus exteriores ligati ſunt. Dicemus ergo ꝙ fātaſia eſt motus fact⁹ a ſenſu:ꝛ ab aliquo ſenſibili in mutatus fuit alñ:cuius ſimilitudinem fantaſia ap̄ ſe hȝ:vt đ illo ſenſibili poſſit fantaſiari per talem ſimilitudineȝ in abſentia illius:ꝛ q̄uis poſſet dici đ ymaginatiōe:ꝛ đ qlȝ virtute interiori:ꝙ eſſet motus factus a ſenſu:eo ꝙ nulla virtus interior in mutari pōt:niſi facta fuerit.prius in mutatio in ipſis ſenſibus exterioribus:magis tñ hoc ē dictū de fantaſtica virtute.q̃ȝ de alijs virtutibus:cuius rō eſt:qꝛ im pſſio reꝝ q̃ſi ↄplet̄ in ipſa fantaſia. Debemus.n. ſic ymaginari:ꝙ res exteriores ſuas ſimilitudines imprimūt in ſenſibus exterioribus ſicut dictū eſt ſ̄. Per ſenſus vō exteriores hmōi ſilitudies p̄ntant̄ ymaginationi:ꝛ p ymaginationē p̄ntant̄ fantaſie:ipa.n.fātaſia nō hȝ p̄dictas ſilitudines alicui alteri ſenſitiue virtuti p̄ntar̄:q̃ tales ſpēs hēat cognoſcere:vel indicare:ſed hȝ hmōi ſilitudines vel ſpēs p̄ntare memorie:q̃ eſt poſt fātaſiā:nō tñ memoria p tales ſpecies cognoſcit vel fantaſiare hȝ:ſȝ officiū memorie eſt ↄſeruare ꝛ retinere. Silr̄ extimatiue tales ſpēs non p̄ntant̄:ſȝ tñ offeruntur ſibi itentiones q̃dā ipaꝝ ſpēꝝ:q̃ ſunt in fantaſia:vt eſt amicabile ꝛ inimicabile:ſicut poſtea dicet̄. Sic g° pȝ ꝙ impſſio ſpēꝝ:ꝛ ſimilitudinū reꝝ ſenſibiliū:ꝛ corporaliū cōplet̄ i fātaſia:iō forte ſpecialiter dictū eſt de fantaſia:ꝙ eſt motus factus a ſenſu:qꝛ talis in

Quid eſt fātaſia.

Officiuȝ memorie

mutatio in fantaſia h₃ compleri: ⁊ vnuſquodq₃ a complemento ⁊ fi-
ne d₃ dnoiari. Scdm eſt q dicimus de fantaſia: q p eā agimus:
⁊ patimur. Nā apprehenſionem alicuius ſpeciei apprehendet:
vt eſt bona: vel mala: vt eſt pficua: vel nociua: ⁊ q2 extimamus ali
quod eſſe bonum: fit ī nobis appetitus: ⁊ actio: vt illud habeam⁹
⁊ proſequamur: quando vero extimamus aliquod eſſe malum: ⁊
nociuum fit in nobis triſtitia: ⁊ illud fugimus: cum hec omnia ſe-
quantur ex apprehenſione fantaſie: ideo dictum eſt a pho tertio de
aia: q per eam agimus: ⁊ patimur. Tertium eſt q dr de fantaſia Phi. Tertiū
q ſpecies ſenſibiliū ad inuicem componit: na₃ dato: q aliñ vidiſſe
mus montem: ⁊ aliqñ aur₃: hēt fantaſia vltra ymaginationem hoc
q ſpecies illorū ad inuicem poſſit componere: ita q poſſit fantaſia
re montem aureu₃: ⁊ ex hoc ſequitur: q in tali virtute veritas: ⁊ fal
ſitas poſſint reperiri: vt ſi ſpecies ſenſibiliū ad inuicem componat:
recte erit ibi veritas: ſi vero male: ibi erit falſitas. Quartum eſt q
dr de fantaſia: q in ipſa exiſtunt fantaſmata rerū ſenſibilium: nam Quartu₃
oēs ſpecies apprehenſe per ipſam fantaſia₃ ſunt repreſentatiue re
rum ſenſibiliū: ⁊ corporaliū ſub condictionibus materialibus ipſo
rum: eo q res materiales: ⁊ corporales proprie ſpecies: ⁊ fantaſ-
mata in virtute fantaſtica hře poſſunt: cum nihil in virtute corporea
exiſtere poſſit: niſi q corporeitatem: ⁊ materialitatem habet: pro tā
to igit̄ ſimilitudines exiſtentes in fantaſia: fantaſtica appellantur:
q2 reru₃ corporalium: ⁊ materialiū ſūt repreſentatiue: ⁊ q2 hoc mo
do predicte ſimilitudines: vt repreſentant res ſub condictionibus
materialibus ipſaꝝ ſunt itelligebiles in pōa: eo q p ſe intellectum
mouere nō poſſunt: ⁊ per ꝯñs nec ab eo intelligi: ideo dictum eſt
a pho tertio de anima huiuſmodi ſimilitudines: ⁊ fantaſmata exi- Phi.
ſtentia in fantaſia eſſe intelligibilia in potentia. Qualiter au-
tem intellectus intelligat ſemper per conuerſionem ad ipſa: po-
ſtea declarabitur. Ad pñs autem ſcire ſufficiat illa quattuor poſſe
de fantaſia uerificari. ſ. q ſit motus factus a ſenſu: q per eam ag
mus: ⁊ patimur: ⁊ ſpecies ſenſibilium ad inuicem componat: ⁊
q fantaſmata intelligibilia in potentia exiſtere habent: ut per dicta
eſt declaratum.

Capitulũ ſeptimũ quõ res p ſuas ſilĩtudies ſunt in virtute extimatiua ꝛ p quem modũ predicta uirtus iudiciũ profert.

Inter ceteras virtutes ſenſitiuas interiores: virtus cogi tatiua: vel extimatiua vr̃ eſſe pfectior: ꝛ ſpũalior. Ad cuius intellectũ ẽ ſciẽdũ: ꝙ res p ſuas ſpẽs: ꝛ ſilĩtudies tripliciter ab hmõi virtute cognoſci hñt: in quarũ vna co gnitiõe cũ alijs virtutibus ſenſitiuis cõuenit: in alijs differt. Nã primo res p ſuas ſimilitudines in tali virtute extimatiua hñt eẽ cũ pticularibus cõdictiõibus: eo ꝙ cũ talis virtus cogitatiua ſit virtuſ organica: ꝛ habeat organũ determiatũ: vt iferiuſ patebit: nõ põt ap prehendere ipa vĩa: ſ3 res ſub pticularib⁹ ꝯdictiõib⁹ h3 cognoſce re ideterminate: cũ virtus extimatiua: ꝛ cetere virtutes iteriores de ipſis rebus quãtũ ad hoc cognitionẽ habeãt: nõ obſtãte: ꝙ eas per ſpẽs pticulares: ꝛ cõtractas cognoſcit: nã nõ o3: ꝙ ſi i ſenſu iterio ri pñtata i ymagiatiõe: vel fantaſia: aut extimatiua exiſtat ſpẽs ro ſe: vel eq ſub cõdictiõib⁹ pticularibus: ꝛ materialib⁹: ꝙ pp hoc p talẽ ſpẽm determinate cognoſcat hũc eqũ: ꝛ hãc roſam: i tali igĩt co gnitiõe ideterminate: virtus extimatiua ꝯuenit cũ alijs virtutib⁹ in terioꝛib⁹: iq3tũ ſilĩtudies reꝝ ſub ꝯdictiõib⁹ pticularib⁹: ꝛ materia lib⁹ i eis exiſteſ hñt: nõ tñ: o3 ꝙ tales ſilĩtudieſ i cognitionẽ determi natã huius rei: vel illius deducãt. Scd̃o res p ſuas ſpẽs a tali virtute cogitatiua aut extimatiua hñt cognoſci determinate ſub hoc eſſe idiuiduali: vel ſub illo. Debemus.n. ymaginari vt tota res: ut eſt hoc aliquid ſignatũ.ſ. vt eſt hic hõ determiate: aut hic equus multiplicat ſpẽm ſuã ẽm ſe totã: quãtũ ad oẽs ꝯdictiões ſignatas idiuiduales vſq3 ad ſenſus exteriores: primo tales ſic ſignatas ap p̃hendentes pñtanſ ſenſibus interioꝛib⁹: q tales ſilĩtudies abſen tibus ſenſibus retinere poſſunt: ꝛ abſentia illoꝝ ſenſibilium p hu iuſmõi ſpẽs d̃ eis iudicare: ꝛ cogitare hñt. S3 inter alias virtutes iteriores ſola virtus cogitatiua: vel extimatiua eſt illa: q̃ determiate app̃hendit itentione3 huius rei: vel iſtius: vñ ꝯmẽtatoꝛ 2° d̃ aĩa lo

Com. quẽs d̃ hac virtute cogitatiua ait: ꝙ apprehendit huiuſmodi virtuſ indiuiduales intẽtiões in generibus: ꝛ ſpeciebus: nam apprehẽ dit talis virtus: vt ibidem dicit ꝯmentatoꝛ intentionem huius ho

minis individualis τ vł'r appꝑhendit intentionem vniuſcuiuſq; pñ torū idiuidualium. Tertio res per ſuas ſimilitudies a p̄dicta virtute extimatiua cognoſci habēt q̄tū ad aliq̄s ſenſatiões nō ſenſatas:apprehendit.n.hec virtus ꝑ ſpecies τ ſimilitudies ſenſatas: quas hꝫ de rebus:aliquas ſenſationes non ſenſatas:vt ouis videt lupum:τ vidēs mrem apprehendit ſiłitudies:τ ſpēs lupi:τ mris τ ex talibus ſiłitudibus:τ ſpēbus:q̄ ſunt ſenſate.eo ꝙ repñtant ipſas res ſm ſe:vt ſunt corporee:τ materiales:apprehendit ipa ouis ſpēs:τ intentiões nō ſenſatas:vt apprehendit ḋ lupo:ꝙ ē ſibi qd inimicabile:iō fugit ab eo:τ de matre apprehendit ꝙ eſt ſibi quid amicabile:iō ꝑſeqt̃ eam:virtus igitur per quam ouis huiuſmōi intentiões appꝑhendit uocat̃ extimatiua ſeu cogitatiua τ dicūt̃ huiuſmodi intentiões appꝑheuſe de amicitia:vel inimicitia nō ſenſate:q2 ſm ſe:nō hñt facere ipreſſionem in ſenſu niſi ſimul cū intentiōibus facientibus impreſſioné in ſenſu τ pſe imutantibuſ ipſum ſenſum apprehendunt̃ p̄dicte itentiones nō ſenſate ab aliq̄ uirtute:τ virtus hoc faciens vocata eſt extimatiua vt ḋclaratū ē. Fuit aūt neceſſariū hmōi virtuteꝫ tales itentiões appꝑhendenteꝫ i aialib⁹ exiſtere ad fugiendū nociua:τ adꝑſequendū ꝑficua:τ qa amicabilia nobis ſūt ꝑficua:inimicabilia vō nobis nociua:iō expedičs fuit p̄dictā v̄tuté extimatiuā i aialib⁹ eſſe:ꝑ quā hmōi itentiões appꝑhendunt̃:ſicut ex dictis eſt manifeſtum. Virtus extiatiua Ronē dicit.

Capitulū octauū quō res ꝑ ſuas ſimilitudines ſint i memoria τ qualiter ibi conſeruari habent igit̃.

Ultima virtus ſenſitiua iterior vł eſſe memoria.idigem⁹ aūt hāc virtuté memorialé poner̃ i pte ſenſitiua triplici rōne. Prio pp ſpēꝝ retétiōeꝫ τ ꝯſeruatiōeꝫ. Scđo pp ſenſuū iterioꝝ imutatiōeꝫ. Tertio pp ſenſibiliū exterioꝝ ipſſiōeꝫ. Pria rō ſic pꝫ nā lꝫ imagiatio:vt ſ dicebat̃: habeat ſenſibiliū ſpecies retiner̃:nō eſt hoc itelligendū:ꝙ ymagiatio: vł aliq̄ virtus ſenſitiua p̄ter memoriā hēat ꝯſuar̃ ſpecies:ſꝫ iō dictū ē ymagiatiōeꝫ:aut aliq̄ꝫ v̄tuté ſenſitiuā ſpēs ſéſibiliū retiner̃ poſſe:q2 pōt eē i actu ſuo:τ pōt actualr̃ imutar̃ ꝑ hmōi ſpēs ſibi ipreſſas abñtib⁹ ſéſibilib⁹:q̄ꝝ p̄dicte ſpēs ipſſe ſt̃ ſiłitudies:ſꝫ ſpēs τ ſiłitudies

ſenſibiliū ɔſeruare:ꝛ retinere ꝓprie pertinet ad memoriā:q: vt eē arca ſpecieꝝ:nā nō ſolū ſimilitudines reꝝ ſenſibiliū i memoria cō ſeruanſ:ymo intentiones ipſoꝝ ſenſibiliū i memoria reponūſ:pp ꝙ ſicͤ arca eſt receptaculū totius theſauri:ſic memoria ē virtus ɔſer uatiua oium ſpecierū.ꝛ intentionū ſenſibiliū:ſi igꝭ nullius virtutis ſenſitiue interioris ꝓpriū eſt ſpecies retinere:ſed tantū per ſpecies in aliqua virtute retentas in mutātur:oꝫ dare hmōi virtutem taliū ſpecieꝝ:ꝛ ſimilitudinū rerū ɔſeruatiuā:ꝛ retētiuā:ꝛ hec virtus me moria appⱡaſ:q̄ ſpēs ipreſſas in oēs ſenſus hꝫ ɔſeruare:ꝛ retineſ

Scḋo idigemus. Scḋo indigemus hāc virtutē poneſ ꝓpter ſenſuū interioꝝ i mu tationē. Debem⁹.n.ymagiari:ꝙ ſicͤ exteriora ſenſibilia actualꝭ i mutāt ſenſus exteriores:ita ſpēs hmōi ſenſibiliū ɔſeruate i memo ria actualꝭ imutāt ipos ſenſus iteriores:ꝛ ſicut exteriora ſenſibilia indigent aliq̄ ſpē:vt ſenſus exteriores imutēt:ſic ipſa ipreſſio ſpēi exn̄tis i memoria vꝫ eſſe actualis i muta⁹ ipius ſenſus interioris. Sicut actualis ipſſio rei ſenſibilis facta i exteriori ſenſu dicebaſ eſſe actualis i mutatio ſenſus:nā cū ſenſus iteriores nō pn̄t i medi ate i mutari ab ipis interiorib⁹ ſenſibus eo ꝙ tales virtutes iterio res ɔtermināt organa i pte ſenſitiua interiori: vt infra diceſ: oꝫ ꝙ i mutenſ a ſpēbus ipoꝝ ſenſibiliū:ꝛ q: hmōi virtutes imutanſ ab ſentib⁹ ſenſibilib⁹exteriorib⁹:nō necēe ē eaꝝ ſpēs remaneſ:ꝛ ɔſua ri i aliq̄ virtute ad hoc ꝙ poſſint actualꝭ i mutari:virt⁹ aūt q̄ hmōi ſpēs ɔſeruat:ꝛ retinet ē memoria:ꝓpter ꝙ indigemus talē virtutē memoratiuā poneſ:vt ſpēs:ꝛ ſimilitudines rerū cōſeruate in ipſa

Tertio idigemuſ poſſint ſenſus interiores actualiter i mutaſ in abſentia reꝝ. Ter tio indigem⁹ hāc virtutē poneſ pp ſenſibiliū ipſſiōeꝫ:nā quotiēſcū qꝫ obꝫ pōt eſſe pn̄s ipſi pōe:nō eſt neceſſaria aliq̄ ſpēs:vt cāeſ ac tus ſentiēdi vel intelligēdi:vt q: obꝫ ſenſibile exterius:puta colo ratū pōt eſſe pn̄s p ſe pōe viſue:iō ipa ipſſio rei viſibilis eſt ipa vi ſio:ꝛ ipa ipſſio ſpēi obti viſibilis eſt expte agētis:ꝙ ỽo dicaſ viſio vel auditio ē expte patiētis realꝭ:cū ipa impſſio ſpēi obti viſibilis: vel audibilis facta in viſu:vel auditu ad pn̄tiā taliū obtoꝝ non eſt aliud:qꝫ ipa viſio:vel auditio:ſed qn̄ obiectum non eſt preſens ip ſi pōe:oportet dare aliquid:qḋ ſuppleat vicem ipſius obiecti.

Cum igitur obiecta ſenſibilia exteriora nō poſſint eſſe pñtia ſenſibus interioribus: oꝫ ponere in eis exiſtere ſpēs aliqs: q̄ ſuppleāt vicē taliū obiectorū: huiuſmodi aūt ſpēs non poſſunt exiſtere: ꝛ cōſeruari: niſi ī memoria. ergo oꝫ virtutē memoratiuā ponere: in qua tales ſpēs conſeruent̄: nam ita videnť ſe habere ſpēs in memoria ꝯſeruate reſpectu ſenſuū interiorū: ſicut ſe hñt ſenſibilia exteriora reſpectu exteriorum ſenſuū: qꝛ ſicut ad pñtiā exteriorū ſenſibiliū exteriores ſenſus in mutanť: ita ad pñtiā ſpēꝝ exñtiū in memoria ſenſus interiores actualiter ī mutātur: qꝛ ergo res exteriores per ſe nō poſſunt eſſe pñtes ipſis ſenſibus interioribus ideo oꝫ eas ī eis eē pñtes p ſuas ſpēs: q̄ ſuppleant vicem ipoꝝ: ꝛ tales ſpēs in memoria conſeruari habent: vt pꝫ. cōcluſio ex dictis

Capitulum nonum quomō predicte virtutes in omnibus aialibus nō reperiuntur: ꝛ qualiter in diuerſis animalibus diuerſimode inueniunť.

Quod ſenſus predicti de quibus in capitulis p̄cedētib⁹ locuti ſumus ſingulariter nō inueniūt in oibus aialib⁹: quātū ad pñs dupliciter ꝓbare poſſumus: ꝛ ꝙ diuerſimode p̄fati ſenſus ī diuerſis aialibus reperianť: ſilr pōt oñdi. Ad ꝓbandū ergo huiuſmodi ſenſus ī oibus aialibus nō īueniri: vna rō pōt eē ex pte ipoꝝ aiatorū. Scda ex pte ſenſuū predictorū. Prima rō ſic pꝫ nā ſcdm ꝓhm̄ 2° d̄ aia: ipſa aiata ī q̄druplici genere inueniunť: qꝛ aut ē vegetatiuū: aut ſenſitiuū: aut hꝫ locū motiuū: aut intellectiuū: hec aūt aiata non diſtinguunť: niſi per hr̄e plures pōas: aut pauciores: nam ſi tot pōe reperirenť in vegetatiuo: q̄ꝫ in ſenſitiuo: aiata vegetatiua: ꝛ ſenſitiua nō diſtinguerenť ad inuicē. Silr oꝫ plures pōas in aiatis reperiri hꝫ locū motiuis q̄ꝫ ī ſenſitiuis ſimplr̄: ꝛ plures ſenſus īueniūť ſiue plures pōe repiunť in aiatis hñtibus ītellectū: q̄ꝫ ī alijs: alias p̄dicta aiata nō differrēt ab īuicē: imo nō ſolū intellectiuū hꝫ plēs pōas q̄ꝫ motiuū ꝛ motiuum hꝫ locū hꝫ plēs pōas: q̄ꝫ ſenſitiuū: ꝛ ſenſitiuū q̄ꝫ vegetatiuū. Uerū ēt inter ip̄a aiata ſenſitiua ad īuicē talis pluralitas ꝛ talis paucitas pōaꝝ inuenit̄: nā qꝛ inter ip̄a ſenſitiua ē magna latitudo: ꝛ etiā inter ip̄a aiata motiua hꝫ locū nō ē pūctale eſſe: ſed Phl.

Quō aia ta exce' dūt ſe ad inuicem.

vnū ſenſitiuū ē pfectius alio: ideo pōe ſenſitiue plures reperiunt' in motiuis ſm locū q̄ȝ i alijs ſenſitiuis: ⁊ non ſolum plures: ſed ēt pfectiori mō hmōi ſenſus hñt eē in aiatis motiuis ſm locum: q̄ȝ in alijs: ⁊ ad hoc nobiliori mō exiſtūt hmōi ſenſus iaiatis ſm itel' lectiuū: q̄ȝ i alijs. Dicamus igr̄ ꝙ aiata excedunt ſe ad inuicē ſȝ pluralitatē: ⁊ paucitatē pōaꝝ: ⁊ cū ſm pluralitatē dictarū pōaꝝ ad inuicem differant: oȝ plures ſenſus: ⁊ plures pōas in vno aiato: q̄ȝ in alio exiſtere.

Scda rō

Secunda rō hoc ꝓbare poteſt ex pte ipoꝝ ſen' ſuū: nā ſenſus ſunt dati aialibus: vt mediantibus eis cōſequant' fi nē: quē intendunt. Nūc aūt eſt dicendū ꝙ quāto aiata ſunt pfec' tiora tāto p plures pōas ꝯſequāt' finē ſuū: ſicut videmus aialia: q̄ p odoratū dēbent eoꝝ cibū acqrere: idigēt ſenſu odoratus: quo alia aialia nō indigēt: aialia.n. ſm locū motiua indigent aliqbus ſen ſibus: qbus nō idigēt aiata terre affixa hñtia alimentū ſemꝑ ſibi cō iunctū ſicut talpa: vel talia aiata: q̄ p motū: ⁊ p ſenſus exteriores nō ꝓcurant ſibi alimentū: ſed hñt ipm ſibi coniunctū. Dicam⁹ igit' ꝙ cōſequi finem p plures ſenſus: ⁊ per plures pōas: q̄uis nō ſit pfectōis ſimplr̄: ē tn̄ pfectiōis incorporibus aiatis: nā i for' mis ſepatis a materia: q̄ȝto forma eſt ſimplicior: ⁊ magis vnita: tā to ē pfectior: ⁊ nobilior: ſed iformis materialibus ē ꝯuerſo: qz q̄ȝ' to forma pfectior ē: ⁊ nobilior: tāto plres pōas: ⁊ plres ſenſus hȝ: ⁊ maiorē diſtinctionē: ⁊ organizationē reqrit i materia: cuius forma exiſtit hō igit' īter cetera aialia ē nobilior: iō plres ſenſus: ⁊ plures pōas habebit: q̄ȝ aiata ſm locū motiua: ⁊ pluribus ēt potētijs idi get ad ſui finis ꝯſecutōeȝ: ⁊ aiata ſcdm locū motiua habebūt plres ſenſus: ⁊ plres pōas: q̄ȝ alia aiata ſenſitiua: eo ꝙ pluribus potētijs idigēt iꝯſequēdo eoꝝ finē: ut ex dictis patere pōt.

quare hō dr̄ nobi.

Qd āt hmōi ſenſus diuerſimode i diuerſis aialibus exiſtāt: ꝙ ſcdo dicebat' eſſe oñdendū. Silr̄ duplr̄ pōt manifeſtari: ſcdm ꝙ i duob⁹ vr̄ differre exiſtētia pōaꝝ ſenſitiuaꝝ i hoie: ⁊ i aliis aialibus carētibus itellec tu.

Primo Quaf ce teris aia lib⁹ dāt ſenſus.

Nā ceteris aialibus ꝑter hoieȝ ſunt prio dati ſenſus pp vite neceſſitatē: ⁊ cōſeruationē: cū.n. ſenſus nō poſſint aialibus brutis deſeruire ad ſciaȝ acqrendā: eo ꝙ itellectu carēt: cuius eſt vlia app̄ hēdere: dō qb⁹ ꝓpꝛie ē ſcia: oȝ ꝙ tā ſenſus iteriores: q̄ȝ exteriores

in aialibus ipfectis ponamus:vel ſi aliqbus aialibus:vt pfectis: dant oēs ſenſus:hoc nō ē ad vite ↄſeruationē: ſꝫ hoibus dati ſunt ſenſus nō ſolū pp vite neceſſitatē: ꝛ ↄſeruationē: ſꝫ ēt pp ſcie acqſitionē. Deſeruiūt.n.nobis ipi ſenſus ad ſciam acqrendā:cū ſcia rerū ad intellectū puenire nō poſſit:niſi mediātibus ſenſib:bn̄ phs p° methaphiſice ait:q̄ pter nullā vtilitatē ipos ſenſus diligimus: ꝛ maxie ſenſum:q ē p oculos:cuius cāꝫ ſubdit:q maxie nos cognoſcere facit: ꝛ multas drīas nobis reꝝ oñdit. Scdo dant ſenſus aialibus qi i cuiuſdā rōis: ꝛ rōcinatiōis ſupplemētū. Cū eni aialia bruta careāt itellectu:nō poſſunt ꝓprie rōcinari:nec ꝓprie ↄferre:eo q̄ talia ptinēt ad itellectū:i ſupplemētū igr collatiōis: ꝛ rōcinatiōis ſunt eis attributi ipi ſenſus:p quos multa aialia vr̄r quodāmō rōcinari ꝛ ↄferre:ſicut venatores dicūt ſe eē expertos:q̄ ſi canis ꝓſeqt leporē: ꝛ iueniāt tres vias:tūc ſi p odorē percipere pōt q̄ lepus non iuit per primā:nec per ſecūdā imediate canis pergit p tertiā:qi ↄferendo: ꝛ quādā rōeꝫ formando:q̄ ſi lepus nō iuit p primā: nec p ſecūdā igr iuit p tertiā: ſꝫ talē rōcinationē: vel collationē facit canis ex quodā iſtīctu nature: ꝛ p ſenſus ei attributos: q vicē rationis: ꝛ itellectus quodāmodo i eo ſupplere hn̄t. aialib⁹ igr brutis attributi ſunt ſenſus ad ratiōis: ꝛ collatiōis ſupplemētū: ſꝫ hoib⁹ ꝓpter hoc ſenſus n̄ dant:eo q̄ p intellectū rōnari: ꝛ ↄferr pn̄t: ꝛ ſic pꝫ ſenſus ē nominatos: n̄ reperiri in oibus animalibus ꝛ q̄ diuerſimode in diuerſis reperiri habent.

Scdo Rōnem ponit Explū.

Capitulū dcimū qđo pdicte uirtutes i hoie ſūt ↄnexe: ꝛ ordiate q p oia illa media oꝫ ſilitudies: ꝛ cognitōes reꝝ ad itellcūꝫ trāſit.

Q Uātū ad pñs ſpectat qttuor rōib⁹ ꝓbar poſſum⁹ huōi virtutes ſenſitiuas ſupi⁹noiatas eē ↄnexas i hoie: ꝛ ordiatas:ita q̄ p oēs tales ſenſus ſcia: ꝛ cognitio reꝝ ad eius itellectū pueniat. Pria rō ſumit expte pfectiōis ipi⁹ hoīs. Scda expte ipaꝝ reꝝ:d qb⁹ hō ſciaꝫ acqrit. Tertia expte modi acqrēdi. Quarta expte itellectus ipius talē cognitionē recipiētis. Pria rō pꝫ.nā hō pp ſui pfectionē ē quodāmō oia q p itellcūꝫ ē oia itelligibilia ꝛ oib⁹itelligibilib⁹aſſilat:p ſēſus vo ē oia ſenſibilia iquātū oim ſēſibiliū ſpēs p ipos ſenſus recipe pōt.

Pria rō Eſt i ho. rōes ſūt cōnexe.

Oꝫ i hōi ne oēs ſē ſuſ:exiſte ꝛ ſi oꝫ eē perfectuſ

Dicamus igr̄ ꝙ ſi hō debet eē pfectus i vtraqꝫ natura tam ſenſitiua:q̄ꝫ intellectiua:oꝫ oēs ſenſus in ipo exiſtere:naꝫ cū p quelibꝫ ſenſuum alicuius ſenſibilis ſcia acquiri poſſit:vt per viſum acquiri ſcia de coloꝛibus:ꝛ p tactū de tāgibilibus:p odoꝛatū de odoꝛibus ꝛ ſic de alijs:ſi alicui defficeret aliqs ſenſus: oppoꝛteret in eo deficere ſciam aptam-natam acquiri per illum ſenſum:ꝛ ſic perfectā: ꝛ vniuerſalem ſciam ipoꝛū ſenſibilium non haberet: pꝛopter hoc: ꝙ oꝫ ad hoc:ꝙ homo perfectam cognitionem de omnibus habere poſſit:vt ipſe illa tria habeat.s.ſenſus exterioꝛes: interioꝛes: ꝛ intellectum:nam ſenſus pn̄tant rerum ſimilitudines ſenſibus interioꝛibus:ꝛ ſenſus interioꝛes pn̄tant intellectui: integritas igit̄ ꝛ vtilitas ſenſuum:tam exterioꝛū:q̄ꝫ interioꝛum requiritur in hoīe: pp eius perfectionem:ne ſi alicuius ſenſibilis ſcia ſibi deficeret: ſed connexio:ꝛ oꝛdo p̄dictoꝛum ſenſuum requiritur in eo:pp ſcientie acquiſitionem: nam ſi ſcientia rerum debeat ad intellectum peruenire:oꝫ hunc oꝛdinem eſſe:ut mediantibus ſenſibus exterioribus fiat pn̄tatio ſenſibus iterioꝛibus:ꝛ a ſenſibus iterioꝛibus fiat pn̄tatio ipi intellectui. Secūda ratione hoc manifeſtatur ex pte rerum:nam res exterioꝛes:a quibus cauſat̄ ſcia in noſtro intellectu pꝛopter materialitatē ipoꝛū:non poſſunt in mediate mouere intellectum: qui eſt omnino in materialis:ūno ſm ſuum eſſe reale: ꝛ materiale huiuſmodi res in ipſis ſenſibus exiſtere non poſſunt eo ꝙ omnis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia.

ꝙ res ſecūdū ſuū eſſe reale et materiale hn̄t eſſe i ſe ipſis.

Dicamus igitur ꝙ res ſm ſuum eſſe reale:ꝛ materiale habent eſſe in ſe ipis per ſuas ſpecies ꝛ ſimilitudines habent eſſe in medio: ꝛ i ſenſibus exterioꝛibus: a quibus poſtea defferunt̄: ꝛ pn̄tantur ſēſibus interioꝛibus: ꝛ ab ipſis ſenſibus interioꝛibus per virtutem intellectus agentis pn̄tātur intellectui poſſibili. Cauſa autē quaꝛ oꝫ per tot media rerum cognitionem ad intellectum peruenire:eſt iſta:quia res in ſe ipſis ſunt omnino materiales: ꝛ reales:intellectus vero in ſe eſt omnino in materialis. Sed quotienſcunqꝫ ſt̄ duo extrema hn̄tia oppoſitionem ad inuicem:non poteſt eſſe tranſitus ab vno ad aliud:niſi per multa media:que cōparata ad vtrūqꝫ extremoꝛum habent rationem vtriuſqꝫ extremi: ſenſus igitur g

ponuntur eſſe medij inter res exteriores: ⁊ ipſum intellectum re/
ſpectu eorum: ſunt multum in materiales: eo ꝙ res ſm ſe: ⁊ mate/
rialiter i eis exiſtere non poſſunt: ſed ſm ꝙ i materialiter ⁊ p ſuas
ſpecies in eis eſſe habent: reſpectu tñ ipius itellectus: ſenſus ſunt
valde materiales: q2 ſimilitudines rerum exiſtunt in eis ſub con/
dicionibus particularibus: per quem modum nullatenus põt eē
in itellectu: ſi igiť res debent ſuas ſpecies in itellectu imprimere:
oꝫ hunc ordinem eſſe: ꝙ ipſe res ſuas ſimilitudines imprimãt ſen
ſibus exterioribus: ⁊ q2 adhuc predicte ſimilitudines exiſtũt mul/
tũ materialiter: oꝫ ꝙ depurentur per intellectum agentẽ: ⁊ ſic de/
purate põtãť ipſi itellectui põliq poſtea: talib⁹ ſpẽbus: iformat⁹:
in actus itelligendi progrediť. Tertia rõne pbať hoc idem ex
pte modi acquirendi ipſam ſciam: nam ſm Phĩm tertio de aia i
tellectus anime a primordio ſue creationis: nihil habet de ſcia: ſed
naſciť ſicut tabula raſa: i qua nihil eſt depictum: poteſt tñ pictu/
ras: ⁊ ſpecies omnium rerum recipere: hanc tñ receptionem intel/
lectus habere nõ põt: niſi mediãte ſenſu: eo ꝙ omnis noſtra cogni
tio itellectiua ex cognitione ſenſitiua habet ortum: vt dicitur primo
poſteriorum. Primum igitur recipiens impreſſiones: ⁊ ſimili
tudines rerum eſt ipſe ſenſus: ſed cum deficit primum recipiens
oꝫ receptionem iſtius rei deficere. Cum igiť per omnes ſen/
ſus fiat alicuius rei receptio in ipſo intellectu deficientibus ſenſi/
bus: tanq̃ primis recipientibus: oꝫ receptionem rerũ i ipſo itelle
ctu deficere. Si igiť ille eſt modus acquirendi ſciam: ꝙ medi
antibus ſenſibus tam exterioribus q̃3 interioribus: cauſať in nobiſ
ſcia: eſt neceſſe in nobis ſenſus exiſtere per connexionem ad inui
cem: ⁊ per impreſſionem factam in eis: vt ſcia i noſtro intellectu i/
primi poſſit. Quarta rõne hoc oſtendi põt expte itellectus reci/
pientis rerꝫ cognitionẽ. Nã itellectus poteſt dupliciter accipi.
Primo p habitu principiorꝫ. Scdo pro actu intelligendi:
vtroq3 modo itellectus ſine ſenſib⁹ non poteſt eẽ: nam ſi ſumať in
tellectus pro habitu principiorꝫ nõ põt hmõi habitus i nobis cau
ſari ſine ſenſibus exterioribus: ⁊ iterioribus: eo ꝙ principia ſunt co
gnita via ſenſus: memorie: ⁊ experientie: vt ſcribř in fine ſij poſterꝫ.

Phĩ.

Phi.

dat rõeꝫ.

Intelle
ct⁹ duplr
accipiť.

Nā ex multis ſenſibus fit vna memoria: ex multis memorijs vō fit vnum experimentum vlē: qd̄ ē principiū artis: ⁊ ſcie: vt i eo dem libro habetur. Si igitur principia non cognoſcunt̄ a nobis niſi via ſenſus: memorie: cū ſenſus: ⁊ memoria nominat ſenſus exteriores: ⁊ interiores: oꝫ omnes predictos ſenſus in nobis exiſtere: ad hoc ꝙ habitus principiorū in nobis cauſet̄. Si vero intellectus ſumat̄ ꝑ actu intelligendi: non poteſt etiam talis actus eſſe perfectus ſine ꝑfectione: ⁊ debita diſpoſitione ipſorū ſenſuū: nam cum intellectus non intelligat: niſi per conuerſioneꝫ ad fantaſmata: ⁊ aliorū: vnde p̄io de aīa dicit̄ ꝙ corrupto quodā interiꝰ ſcilꝫ organo fantaſtico: neceſſe ē corrūpi: ⁊ ipediri actū itelligēdi: pp ꝙ videmus ebrios: ⁊ freneticos hn̄tes organū fantaſticū leſuꝫ: nō recte intelligere: nec debito modo verba formare. Concludamꝰ ergo ex omnibus dictis: ꝙ ſenſus prelibati omnes in nobis exiſtunt ſm̄ debitam connexionem: ⁊ ordinationem: vt ſcientia in nobis per eos debito modo cauſetur.

Quō p̄principia cognoſcūt̄ a nobis.

Phi.

Con°.

Capitulum vndecimum quomō in oībus virtutibus: ⁊ potentijs nominatis rerū ſimilitudīes ſub condicionibus particularibꝰ ⁊ materialibus eſſe habēt: quāuis ſpālīori modo habeant i vna q̄ꝫ in alia.

Poſtq̄ꝫ i p̄cedētibus capitulis declaratū eſt quō reſ ꝑ ſuas ſimilitudīes in ſenſibus hn̄t eē: vn̄ ſc hꝫ inueſtigare ꝑ quē modū hmōi rerū ſilitudines i ſenſibus habēt exiſtere. Sciēdū eſt ergo ꝙ ſenſus q̄ꝫtū ad p̄ns: ad tria ꝯpari poſſunt. Primo ad ipſas res imprimētes ſuas ſimilitudines i ipſis. Scd̄o ad ipſas ſimilitudines imꝑſſas. Tertio ad ipſuꝫ intellectum: cui per ſenſus ſpēs reꝝ p̄ntāt̄: ⁊ ſm̄ iſta tria: triplici via oſtēdere poſſumus in oībus potētijs ſenſitiuis rerum ſilitudīes ſubcōdictiōibus ꝑticularibus: ⁊ materialibus exiſtere.

Una igitur rō ſumitur ex p̄te ſenſuum: vt comparantur ad res.

Scd̄o ex p̄te ſenſuum: ut comparant̄ ad ſimilitudines ipſarum.

Tertio ex p̄te ſenſuū: vt cōparant̄ ad ip̄m intellectū. Pria rō ſic pꝫ: nā pōe ſenſitiue oēs ſunt organice hn̄tes organa determinata: pp ꝙ imutari non p̄nt: niſi a rebus corporalibus hn̄tibuſ cor

poreitatem:ꝛ quãtitatem:nam ſemper oꝫ eſſe proportõem inter actiua:ꝛ paſſiua. Cũ igiẽ põe ſenſitiue ſint corporee:ꝛ organice habẽtes extenſionem in partibus:eo ꝙ extenduntẽ extenſione organorum in quibus fundantẽ:oꝫ res ĩmutantes predictas põas: ꝛ agentes in ipſos ſenſus corporeitatem:ꝛ quantitatẽ hꝫ:aliter proportio nõ eſſet inter agentia:ꝛ patiẽtia:ꝛ q2 p q̃titatẽ:ꝛ alia accidẽtia res hñt iudicari:ꝛ eẽ hoc aliqd:eo ꝙ accidẽtia faciunt res exiſtere ſub cõdictionibus particularibus:ꝛ materialibus:cũ ſine talibus accidentibus corporeis:ꝛ materialibus res exteriores ſenſus ipſos inmutare non poſſunt:oꝫ in ipſis ſimilitudines rerũ imutantes ſenſus ſub talibus condictiõibus particularibus:ꝛ materialibus exiſtere. Ex omnibus igitur dictis formetur talis ratio actiua:ꝛ paſſiua: debent eſſe proportionata ad inuicem:ſed potentie ſenſitiue omnes ſunt organice habentes q̃titatẽ:ꝛ extenſionẽ:ꝛ corporeitatem:igiẽ oꝫ ea a quibus predicti ſenſus imutantur:ſub talibus codictionibus materialibus:ꝛ accidẽtalibꝰ exiſtere. Scða rõne hoc probari põt:ex pte ſenſuũ:vt comparãẽ ad ipſas ſimilitudines rerum:nam ſimilitudines rerum:que exiſtunt in ſenſibus:ſunt repreſentatiue rerum: ſm ꝙ ſunt in ſe ipſis ꝛ ſm ꝙ exiſtunt in natura rerũ:ſed res non exiſtunt in rerum natura:niſi ſub eſſe ſignato: ꝛ particulari. Nam non ſubſiſtit hõ:niſi in hoc homine:ꝛ in iſto:ꝛ alẽ non habet eſſe:niſi in illo:vel in illo. Concl. ſequiẽ.

Cum igiẽ ſpẽs rerum informantes ipſos ſenſus repreſentant ipſas res ſub tali eſſe ſignato:ꝛ ſub eſſe particulari ipſarũ:vt in rerum natura ſubſiſtunt:oꝫ huiuſmõi ſpẽs: vt ſunt in ſenſibus:particulares ꝛ materiales eſſe:ſi predicte ſpecies exiſtentes in ſenſibus nõ rep̃ſentarẽt eis res ſub eſſe materiali:ꝛ ſub eſſe ſignato:vt ſi nõ rep̃ntarent ſenſui ſortem inquãtum ſor.ꝛ petrum inquãtũ petrus: ſꝫ rep̃ntarent ſibi ſortem inquantum hõ:tunc ſequiẽ:ꝙ ſenſus ipſum vl'e apprehendere poſſet:quod eſt falſum: cum hoc ad ſolum intellectum ſpectat. Dicamus igiẽ ſpecies exiſtentes in ſenſibus eſſe repreſentatiuas rerum ſub eſſe mãli:ꝛ p̃ticulari ip̃aꝝ ꝛ ſub talibꝰ ꝯdictiõibꝰ:oꝫ hmõi ſpẽs i ſenſibꝰ exiſtẽ. Tertia rõe hoc idẽ oñdiẽ ex pte ſenſuũ:vt ꝯpanẽ ad itellectũ:nã ſi ſilitudines Con°.

rerum ſub eē vlī exiſterent in aliqua potentia ſenſitiua:non idigerent hmōi ſimilitudines depurari per intellectum agentez ad hoc ꝙ poſſent informare itellectū poſſibilē:nam tota cā:quare oportet ponere intellectum agentē videt̃ eē materialitas: ꝛ particularitaſ ſpēꝝ exñtium in ſenſu:q̄ qdem materialitas ꝛ particularitas ſunt ipſaruꝫ rerum ſunt intelligibiles in potentia:iō indigent aliquo agente per ꝙ poſſint fieri actu intelligibiles:ſꝫ ſi p̄dicte ſpēs in ſenſu ſub eſſe vlī exiſterent:non indigerent tali agente:eo ꝙ ipſa vlīa ſunt intelligibilia actu:eo ꝙ actu poſſunt mouere itellectum poſſibilē. In omnibus igit̃ potentijs ſenſitiuis ſimilitudies rerum ſub condictiōibus idiuidualibus:ꝛ materialibus eſſe habent:non tñ eſt inconueniēs:ꝙ ſpūaliori modo exiſtant i una potentia:q̄ꝫ in alia:nam res ſub eē materiali:ꝛ ſub eſſe reali exiſtunt in ſe ipſis: magis autem materialiter habēt eē i medio:q̄ꝫ in ſe ipſis:ꝛ in ſenſibus exterioribus magis i material'r exiſtunt:q̄ꝫ i medio:ꝛ i ſenſibus iterioribus magis i materialiter:ꝛ ſpūal'r exiſtunt:q̄ꝫ i exterioribus:hec tñ ſpūalitas:vel in materialitas:non eſt tanta:qn ſemp hmōi ſpēs ſub condictionibus pticularibus:ꝛmaterialibus in oibus exiſtunt:vt dictum eſt.

Capitulum duodecimū quō virtutes p̄libate diuerſimode i capite ſituant̃:ꝛ qual'r diuerſa organa determinant.

In hoc vltimo capitulo eſt declarandꝰ quō ſingl'e pōe ſenſitiue habeāt determiata organa:ꝛ qual'r diuerſimode ſituant̃ i capite:nam i capite maxie ſenſus hñt uigere:q̄ꝫuis aliqs ſenſus: puta tactus per totum corpus ſe diffundat. Aſſignando igit̃ cuiuſꝫ pōe ſenſitiue determiatum organuꝫ: faciamus bimembrem diuiſionem quā ſupra fecimus d ipis potentijs ſenſitiuis. Nam ſicut patuit per Auicēnam i pricipio ſexti de naturalibus:pōe ſenſitiue:uel apprehendunt res ab extra:uel ab itra. Si autem apprehendunt reꝫ ad extra:ſic ſunt v.pōe ſenſitiue particulares .ſ.viſiua:auditiua:olphatiua: guſtatiua:ꝛ tactiua.quarū prima pōa viſiua ſm Auicēnam ordinat̃:ꝛ fūdat̃ in neruo obtico:qui neruus circundatus eſt humore aqueo:ꝛ criſtalino vt ſimilitudies corporum habentium.colorem recipere

Auic.

pōa viſiua q°° fūdat vel ſitua ̃i ca.

poſſit. Potentia autem auditiua ſituata ē inſuperficie vel in ner uo extenſo: ꝛ expanſo inſuperficie nerui obtici: vt poſſit apprehen dere formam ſibi pñtatam excōmotione aeris conſtricti inter percutiēs: ꝛ percuſſum exqua conſtrictione: vel commotione peruenit ſonus vſq; ad aerem collectum: ꝛ quietum incōcauitate nerui exiſtentem: exqua cōmotione aer quietus exiſtens in aure mouet: ꝛ ꝑ ꝯſequens neruus ille ex tali aere circundatus tangitur ꝛ ſonus ꝑcipit. Potentia vero olphatiua (ſm dictum Auicennam) eſt ſituata in duabus carniculis anterioris partis cerebri: ſimilib⁹ capitibus mamillarum: ꝛ hoc: vt talis potentia valeat apprehendere illud: quod ſibi offertur ex corpore odorifero. Potentia autē guſtatiua eſt ordinata neruo expanſo ſuper corpus lingue: ad apphendendum ſapores reſolutos ex corporibus tangentibus ipſum Potentia vero tactiua ē ſituata in neruo expanſo ſuper totū corpus: in quo neruo diuerſi tactus fundantur perceptiui diuerſarū contrarietatum. Alius eſt tactus perceptiuus calidi: ꝛ frigidi: alius ſicci: ꝛ humidi. Alius duri: ꝛ mollis: ꝛ alius aſperi: ꝛ lenis: ſed quia huiuſmodi tactus in vno inſtrumento: ꝛ in vno neruo fundant. Et ideo ſm Auic. potentia tactiua vna eſſentialiter dici debet. Cōmentator aūt ſo de aia videt dicere ſenſuſ tactus eſſe ſenſus plures. Quid aūt de hoc tenendū ſit ꝓ veritate. Utrum ſit vnus ſenſus: vel plures non eſt preſentis conſiderationis inueſtigare: ſed ſufficit ſcire ad preſens hmōi ſenſuſ tactus ex organo: vel ex neruo totius corporis fundari Ex quo pꝫ qualiter potentie ſenſitiue apprehendentes rem ab extra habent determinata organa: ꝛ qꝛō diuerſum ſitum in capite retinent: ꝑter ipſum tactum: q ꝑ totum corpus habet diffundi. Potentie autem ſenſitiue apprehendentes rem ab intra: ſilr ſunt. v. vt ſupra dictū eſt. ſ. ſenſus cōis: ymaginatio: fantaſia: extimatiua: ꝛ memoria: quaꝝ prima puta ſenſus cōis ſm dictum Auic. ſituatur in prima concauitate cerebri recipiens per ſe ipſam omnes formas: que imprimunt ei a qn qꝫ ſenſibus particularibus exterioribus. Secūda autē pōa ſenſitiua que eſt ymaginatio ſituat in extrema cōcauitate anteriori cerebri: ita ꝙ in eodem neruo: vel in eodeꝫ ventriculo exiſtente i an

[margin: pōa aditiua q°° ſūdat ica⁹pite. — Auic. — Auic. — Cōmta i — Auic. — magis.]

Auic. teriori pte cerebri:ille due pōe ſequēdo viā Auic. videntur eſſe ſituate:ſ3 i anteriori pte huius nerui concaui:vel vētriculi fundat̄:ꝛ ſituat̄ ſenſus cōis. In pte v̄o poſtrema eiuſdē cōcauitatis: vt
Fātaſia. eē ſituata ipa ymagiatio:q̄ retinet illa:que pn̄tata ſunt ſenſui cōi p ſenſus pticulares:ꝛ remanent hmōi forme in ipſa ymaginatione poſt ſeparationē ipſorū ſenſibiliū:quorū ſunt ſilitudines vt ſupra dicebat̄. Tertia potentia ſenſitiua que eſt fantaſia ſituata ē:ꝛ ordinata in media cōcauitate cerebri: vel in neruo i media cerebri cō
Extima tiua. cauitate exn̄te:que qdē virtus cōponit ſilitudines:ꝛ ſpēs rez ſenſibiliū ad inuicē ꝛ diuidit. Quarta pōa ſenſitiua eſt extimatiua q̄ ē ordiata in ſummo medie cōcauitatis cerebri:ꝛ hmōi pōa vt i eo
Memo ria. dē ſexto habet̄:appḣēdit ſpēs nō ſenſatas:q̄ ſunt i ſingulis ſenſibus:ſicut apparet in oue:q̄ p talē virtutem diiudicat lupum (tāq̄ꝫ inimicabile) eſſe fugiēdū:ꝛ matrē:tāq̄ꝫ amicabilem eē ꝓſequēdā:ꝛ imitandā. Quinta autē virtus ſenſitiua eſt memoria:q̄ ē ordiata in poſteriori cōcauitate cerebri:ꝛ hec virtus memorialis retinet illud:q̄ apprehendit virtus extimatiua de intentionibus nō ſenſatis ſenſibiliū ſingulorū:ꝛ ex hoc patere pōt:quō differt retentio:
Auic. q̄ fit per memoriā a retentiōe:q̄ fit p ymaginationē:qđ ſupra promittebat̄ declarandū eſſe. Nam ſm Auic. in libro p̄allegato: ita cōpat̄ memoria ad virtutē extimatiuā:ſicut cōparat̄ ymagiatio ad ſenſum cōem. Nā ſicut ymaginatio ꝯſeruat:ꝛ retinet formas ſenſibiles:q̄s apprehendit ſenſus cōis:ita memoria ꝯſeruat:ꝛ retinet intentiones ſenſibiliū:vel ſpēs ſenſibiliū nō ſenſatas:quas apprehendit virtus extimatiua. Dicamus igit̄ in ordinē vt ſitum p̄dictarum pōaꝝ ad pauciora reducamus: oēs potentias ſenſitiuas iteriores in triplici ptis cerebri:uel capitis ſituatas eſſe. Nā in prima cōcauitate exn̄te verſus frontē:vel verſus anteriorē pteꝫ capitis:ordinant̄ ſenſus cōis:ꝛ ymaginatio:vt ſenſus cōis formas ſenſibiles appḣendat:ꝛ ymaginatio retineat. In media v̄o ꝯcauitate capitis:ꝛ cerebri ordiata ē fantaſia:q̄ ſpēs ſenſibiliū diuidat:ꝛ componat:ſed i poſteriori ꝯcauitate capitis:aut cerebri:ſunt ordiate extimatiua:ꝛ memoria:vt extimatiua itētiōes ſenſibiliū apḣēdat:ꝛ memoria recipiat:ꝛ ꝯſeruet:ꝛ ſic ē finis prime partis.

Secundus tractatus de cognitione anime: ⁊ potētiarum eiuſdem ſm magiſtrū Auguſtinum de Anchona.

Capitulum primum Qd̄ eſſentia anime non eſt tante actualitatis: vt intellectionem ſui ipſius in intellectu cauſari poſſit: niſi intellectus aliorum ſpeciebus ſit informatus.

Capitulum ſecundū Quomō oꝫ intellectum ſpeciebus reꝝ eſſe informatū: vt eas intelligere poſſit: ⁊ qualiter ſine talibus ſpeciebus nullatenus intelligere valet.

Capitulum tertium. Quomō predicte ſpecies quibus itellectus intelligit cāut in ipſo ab ipſis fantaſmatibus: ⁊ qualiter fātaſmata intellectū poſſibilem mouere poſſunt: ⁊ huiuſmodi ſpecies in ipſo cauſare.

Capitulum quartum Quomodo nō ſunt eedem ſpecies numero exiſtentes in fantaſia: ⁊ ſpecies informātes intellectum ab ipſis fantaſmatibus cauſate.

Capitulum quintum Quomō oꝫ ipſa fantaſmata depurari ꝑ intellectum agentem: vt poſſint mouere intellectum poſſibilem ⁊ qualiter illa depuratio eſt intelligenda.

Capitulum ſextum. Quomodo intellectus poſſ̄is: ⁊ intellectus agens in eſſentia aīe iudicantur: vt mediantibus eis intelligere valeat: ⁊ qualiter predicte potentie cum eſſentia anime conueniāt: ⁊ qualiter ab ea differant.

Capitulum ſeptimū Quomodo habet voluntas mouere intellectū ad intelligendum: ⁊ qualiter ad eliciendum proprios actus: cetere virtutes anime ab eo moueantur.

Capitulū octauum Qualiter voluntas mouetur ab alio: ⁊ qualiter etiam ſe ipſam mouere poſſit.

Sicut ſupra in principio huius tractatus di‑
cebaẗ: ex apprehenſione ⁊ cognitione põarũ
ſenſitiuarũ cãtur cognitio in põa intellectiua:
⁊ quia hm̃oĩ põa intellectiua radicaẗ in eſ‑
ſentia anime: ne aliquis crederet aiam eſſe tã
te actualitatis ꝙ ſine aliqua ſpẽ intelligibili i
formãte intellectum ſui ipſius: intellectionẽ
in ipſo intellectu cauſare poſſet. Volum⁹
in iſto cap. p̃rio oſtendere ex eſſentia anime nullam actualem inte
lectionem in ipſo intellectu poſſe cauſari abſq; aliqua ſpecie intelli
gibili iformãte ipſum itellectũ: qδ q̃tu; ad p̃ns ſpectat triplici via
probare poſſumus. Primo exparte eſſentie ipſius anime. Se
cũdo expte ſpeciei intelligibilis. Tertio expte ipſius intellectus
agentis Prima rõ ſic p;: nãnihil agit: niſi ſm ꝙ ẽ in actu. Si
igiẗ actus intelligendi cauſaẗ i itellectu ab ipſa eſſentia anime me
diante quo dicaẗ ſeipſum intelligere: o; ipſam aiam eſſe qd in ac‑
tu: in genere itelligibilum: eo ꝙ nihil fit: niſi ab eo quod i actu ẽ ta
le: ſicut nihil fit calidũ: niſi ab eo: ꝙ eſt actualiter calidũ: nec fit fri
gidũ: niſi ab eo: qδ ẽ actualiter frigidũ: ſed animã eẽ quid i actu i
Cõmẽtator. genere intelligibiliũ: ẽ ↄtra cõmentatorẽ tertio de aia: ubi ait. Qδ
ſicut materia prima: eſt pura põa in genere entium: ita anima
noſtra ẽ pura põa in genere itelligibiliũ. Nã ſicut a materia pria
nullus actus intelligibilis ꝓgredi põt: niſi informeẗ aliqua forma
ita ab aia noſtra actus intelligibilis eſſe nõ põt: niſi informeẗ aliq̃
forma itelligibili: hoc ẽ igiẗ ꝙ ait phũs tertio de aia. Qδ ſic aia in
Ariſto. telligit ſe: ſicut aliqua: nam q: itellectus eſt ſupra ſe ↄuerſiuus: nõ
ſolum poteſt itelligere: ſed etiã ꝑcipere ſe itelligere. Cum igitur
itellectus fuerit informatus aliqua forma intelligibili: poterit illã
rem: cuius forma eſt informatus intelligere: ⁊ intelligendo illam
rem intelliget ſe intelligere: ⁊ percipere ſuum actum intelligendi:
⁊ percipiendo ſe intelligere: poterit ſe ipſum cognoſcere. Ab eſ
ſentia igiẗ anime tenente infimum gradum in genere itelligibili‑
um: ⁊ habente poſſibilitatem puram reſpectu intelligibilium: intel
Auguſt. ligibilis actus in ipſo itellectu cãri nõ põt: mediante q°: aia nõ poſ

ſet ſe ipſam itelligere actualiter:niſi forte habitualr ſm quem mo- dum loquit Auguſtinus quartodecimo de trinitate caplo quarto: vbi ait. Qd mẽs noſtra ſe ipſam nouit:q2 ſemp ſibi pñto eſt: ⁊ ga nihil eſt magis cognitum alicui:q̄ illud qd ſibi preſens eſt: cum aĩa ſemper ſit ſibi ipi pñs:vt ibi Auguſtinus docet:oꝫ ꝙ ſemper ſe ipſam cognoſcat:que cognitio intelligenda ẽ habitualis: non ac tualis. Nã ſi eſſentia aĩe eſſet tante actualitatis:quãta eſt eſſen tia angeli:poſſet aĩa ſe ipſam cognoſcere per eſſentiam ſuã:ſꝫ q2:vt diximus:aĩa ſm ſe ẽ pura põa in genere itelligibiliũ:cum ex pura põa:nullus actus intelligibilis poſſit cãri:oꝫ dicere ꝙ pñtia eſſen- tie aĩe nullam actualẽ itellectionẽ in ipo itellectu cauſare põt. Se cundo hoc probaf ex pte ſpeciei itelligibilis:nã lꝫ eſſentia aĩe ſit for malior:⁊ actualior quacũqꝫ alia re ſenſibili:tñ etiam ſilitudies re rum ſenſibilium depurate a condictionibus materialibus: p lumẽ itellectus agentis:habẽt quandam actualitatẽ:quã non habet ipſa eſſentia anime:ſm ſe:⁊ ſecũdũ pdictam actualitatem:quam reci- piunt ſpẽs rerũ ab ipſo intellectu agente:poterũt hmõi ſpecies in formare ipſum intellectum poſſibilem:⁊ poterũt actum itelligendi in ipſo cãre:qui qdem actus itelligibilis ab ipa eſſentia aĩe:in ip ſo intellectu cãri nõ poterit:nihil igif valeret argumentatio:ſi aliqs diceret:anima eſt formalior ⁊ actualior qualibꝫ re ſenſibili:igif ſi ex preſentia rei aut ſimilitudinis rei ſenſibilis põt cãri actus intel- ligẽdi:multo fortius hoc eſſe poterit ex preſẽtia ipſius eſſentie aĩe: nam ut pꝫ ex dictis: quãuis ſilitudies:⁊ ſpẽs rerũ ſenſibiliũ ſm ſe ꝯſiderate: ſint magis materiales:⁊ magis i põa: q̄ ipſa eſſen- tia anime:ex lumie tñ intellectus agẽtis ſortiunf hmõi ſilitudies quandã actualitatẽ reſpectu itellectus poſſibilis:quã ipſa ſm ſe ha bere non poteſt. Tertio hoc idem manifeſtaf ex pte itellect⁹ agẽ tis:nã ex lumie intellectus agẽtis ſpẽs itelligibilis recipit actuali tatem:per quam itellectum poſſibilem poteſt mouere:vt ſupra de- claratum eſt:huiuſmodi tamen actualitatem recipere anima non poteſt:eo ꝙ ipſa anime eſſentia eſt principium iudiciale huiuſmo- di illuminationis:quã facit intellectus agens: ⁊ eſt principiuꝫ in tellectionis: quam facit intellectus poſſibilis: nam ſic ignis ca-

Idem Augu.

lefacit mediāte calore:ita aīa mediāte itellectu agente eſt oīa face-re:ꝛ mediāte intellectu poſſibili ē oīa fieri:ꝑꝑ ꝙ aīa ē pricipiū omniū actionū:ꝛ itellectionū:que fiunt tam ꝑ intellectū agēte:q̄ʒ ēt ꝑ intellectū poſſibilē. Cum igit̃ principiū nō recipiat a pricipiato ꝛ cā ab effectu:ipſa eſſentia aīe que ē principiū :ꝛ cauſa intellectus agentis:ꝛ poſſibilis:ꝛ etiaʒ ē principium:ꝛ cauſa illuminatōis:ꝛ intellectionis vtriuſqꝫ itellectionis talē actualitatem:vel illumina-tioné ab ipſo itellectu agente recipere non poterit:nā proprie ipſe intellectus poſſibil' ab ipſo intellectu agente illuminari bʒ:ꝛ nō ipſa eſſentia aīe:nā itellectus agens nō ſolū bʒ depurare fantaſmata vt intellectū poſſit mouere :vñ ēt bʒ mouere intellectū vt ꝑ fantaſ-mata depurata intelligere valleat:non igit̃ ſequit̃ ſic ſi diceret̃ : ꝙ ſi intellectus agens pōt actualitaté tribuere ſpēi itelligibili:vt poſ ſit mouere itellectū ad eliciendū actū uolūtatis itellectionis:ꝙ ꝓpter boc:bāc actualitaté tribuat ipſi eſſentie aīe:cū talis intellectus ꝓprie babeat actualitaté ſupra intellectū poſſibilem:ꝛ ēt ſupra fantaſmata:q̄ʒ non babʒ ſupra eſſentia aīe: vt ex dictis pōt eſſe manifeſtum:ꝛ ad boc vltra magis manifeſtabitur.

Capitulum ſecūdū quomō oʒ intellectū ſpēbus rerū eē iformatum:vt eas intelligere poſſit:ꝛ q̄l'r ſine talibus intellectus intelli-gere valet.

q Uia nulla pōa niſi informet̃ aliqua forma pōt in actu exire:cū intellectus poſſibilis de ſe ſit pura pōa in genere intelligibiliū:nō poterit ex eo aliqs actus itelligibilis emanare:niſi aliqua intelligibili forma fuerit mot⁹: bāc igit̃ ueritaté quantū ad pñs :tripliciter poſſumus declarare. Primo expte rerū:que ꝑ ipſum intellectum intelligi debent. Secdō expte fantaſmatum mouentium intellectum :ꝛ ſpecies intelligibiles in ipſo. Tertio ex parte ipſius intellectus. Prima ratio ſic patet:nā cū res ipſe exteriores ſm ſe non poſſunt eſſe preſentes ipſi intellectui:oʒ igit̃ ꝙ per ſimilitudines ſuas ſuppleant vicem ipſarum rerū. Nam ſi lap̄ eſſet in anima ſm ſe:ꝛ ſingule res eſſent ſcd̃m ſe in ipſo intellectu vt intellectus eos cognoſceret

ſicut aliq phi poſuerunt dicentes:animā eſſe ex omnibus cōpoſi/
tā:vt poſſet oia cognoſcere ſicut apparet primo de anima:tūc non
indigeremus ponere intellectū ſimilitudinib⁹ rez eē iformatū:ſʒ ſuf
ficeret principia ipſaruʒ rerum per quarū pñtiam poſſet actuali/
ter intelligere:tūʒ qr hec poitio falſa eſt:qr lapis non eſt in aia:ſed
ſpecies lapidis:nam cū intellectus ſit in materialis:res autē ſunt
materiales ſub determinatis condictionibus exñtes:non eſt poſe
hmōi res ſm ſe eſſe pñtes ipſi intellectui:pp qd oʒ eas in ipſo in
tellectu exiſtere p ſuas ſiltudines:qbus intellectus iformatus poſ
ſit ipſas res:quaz ſpeciebus eſt informatus intelligere:ſcdo opor
tet actum intelligendi:ꝛ cognoſcendi ad ipſas ſpēs itelligibiles nō
terminari:ſed terminaꝛ ad ipſas res:quarū ſimilitudines ſunt:nā
licet ſpēs intelligibiles ſm ſe informent intellectū:ꝛ non exterio/
res res:propter ꝙ alicui poſſet videri ꝙ intellectus intelligeret hu
iuſmodi ſpecies:ꝛ non res ipſas:non tamen hoc eſt verum:quia
actus intelligendi:ꝛ cognoſcendi terminaꝛ ad principale obiectū:
ꝛ non ad illud:qd eſt ratio intelligendi:quia res exteriores ſunt
principalia obiecta ipſius intellectus:ſpēs vero intelligibiles pre
dictarum rerum ſunt ſicut ratio intelligendi:ꝛ cognoſcendi ipſas:
ideo res ipſe cognoſcuntur:ꝛ intelliguntꝛ ab intellectu:non autem
ſpecies intelligibiles:niſi forte ſicut illud:qd eſt ratio intelligendi.

Dicamus igiꝛ ꝙ cum res non poſſunt eſſe preſentes ipſi intel/
lectui.ideo oʒ ſpecies:ꝛ ſimilitudines ipſarum in ipſo itellectu exi
ſtere:quibus iformatus:ipſas intelligere valeat. Tertio hoc ꝑ
baꝛ ex parte fantaſmatū cauſantiū ſpēs in ipſo intellectu. Dica/
mus enim:ꝙ ſicut quodammō ſe habent fantaſmata reſpectu in/
tellectus:ſic ſe habent ſenſibilia exteriora reſpectu ſenſus. Nā Phi.
ſicut ſenſibilia propter materialitatē ipſorū poſita ſupra ſenſum nō
faciūt ſenſuʒ:ſm phūʒ ſo de anima:ita fantaſmata nimis ſunt ma
terialia:iō nō poſſunt mouere intellectū:vt ex tali motione actus i
telligendi cauſari poſſit:nam ſenſus eſt ſuſceptiu⁹ ſpēz ſine mate
ria:ꝑpter quod ſenſibilia poſita ſupra ſenſum:ſenſationem non fa
ciunt:eo ꝙ nō habent ipſa ſenſibilia tantā in materialitatē:ꝙ ſuffi
ciāt ad cāndū ſenſationē aliq̄:ſʒ oʒ hmōi ſenſibilia i ſe ipis exiſtē

valde materialiter:in medio vero habent eſſe magis ſpiritualiter: ſed in ſenſu adhuc magis intentionaliter: ꝛ magis ſpiritualiter exiſtere habent:aliter aliquā ſenſationē formare non poſſent:ſicut igitur cōtingit de ſenſibilibus reſpectu ſenſus:ita cōtingit de fantaſmatibus reſpectu intellectus:nam lꝫ fantaſmata in virtute luis intellectus agentis poſſint mouere ipſum intellectum poſſibilē: ſicͭ colores in uirtute lucis poſſunt mouere ipſum viſum propter quod alicui poſſet videre hmōi motionem factā in intellectu poſſibili eſſe ipſā itellectiōꝫ: ꝛ quod talis motus factus in ipſo intellectu per ipſa fantaſmata eſſet ipſe actus intelligendi:ſicut motus colorū factus in ſenſu pōt dici ipſa ſenſatio nec ad hoc requirit̃ aliqua ſpēs in intellectu cāta:ſed ſolus motus fantaſmatū factus in intellectu p lumē intellectus agentis poterit intellectio:vel actus intelligendi appellari:non tñ actus intelligendi ab intellectu poterit progredi:niſi prius in eo cauſet̃ ſpecies intelligibilis:eo ꝙ actus itelligēdi multū hꝫ de actualitate:fantaſmata ꝟo ſunt multū materialia ꝛ ſubcōdictionibus materialibus:que ſunt hic:ꝛ nūc in fantaſia exiſtere habēt:propter quod a fantaſmatibus omnino materialitateꝫ ꝛ poſſibilitatē hñtibus nō poteſt cāri actus itelligēdi:qui omnino actualitatē habet niſi mediāte quodā medio:puta mediāte ſpē intelligibili:que quidem ſpecies intelligibilis vt eſt in intellectu reſpectu fantaſmatū multum de immaterialitate habet:quia non exiſtit in intellectu cū condictionibus particularibus:ſub quibus exiſtunt fantaſmata in fantaſia:plus tamen adhuc habet de actualitate ipſe actus intelligendi:ꝙ̃ ipſa ſpecies intelligibilis. Dicamus ergo ꝙ ſicut ignis deſiccando aliquam materiam inducendo ſiccitatem in aliquo:inducit etiam calorem ꝛ nihil deſiccare poteſt niſi mediante calore quem inducit:ita fantaſmata mouendo intellectū cauſant actū intelligendi mediante ſpecie intelligibili nec actus intelligendi progredi poteſt ab ipſo intellectu pmotionem fantaſmatum: niſi prius in intellectu cauſet̃ ſpecies intelligibilis:ſicut ſiccitas non procedit ab igne:niſi mediāte calore. Tertio

Tertio. etiam illud idem patere pōt expte ipſius intellectus:nam intellectus polis eſt pōa paſſiua:ꝛ ē oīa fieri:ſicut ite⁹ agēs eſt oīa facere

Cum ergo intellectus oriatur nudus: non veſtitus aliquibus habitibus: vel aliquibus ſpeciebus mediantibus qbus intelligere poſſit: oportet in ipſo ponere aliquas ſpecies intelligibiles: quib9 informatus valeat ipſas cognoſcere. Non eni a potentia pura intellectio emanare pōt: ꝛ qꝛ potētia intellectiua eſt pura potentia in genere intelligibilium: cum de ſe nulla forma ſit informatus: neceſſe eſt p̄dictum intellectum aliquibus formis intelligibilibus informari: per quas intelligere poſſit: huius aūt formas intelligibiles ponimus eſſe rerum ſil'itudies: qꝛ per has in cognitionem rerū ipſe intellectus puenire pōt: vt ex dictis ē manifeſtum: ergo ſeqtur ꝛc.

Capitulū tertiū quō p̄dicte ſpēs: qbus itellectus itelligit cāſant in ipſo ab ipſis fantaſinatibus: ꝛ qualr fantaſmata itellectū pōlēꝫ poſſunt mouere: ꝛ huius ſpecies in ipſo cauſare.

c Um fantaſmata exñtia in fantaſia ſint accñа: eo ꝙ nullus ſenſus ſimilitudineꝫ ſubſtātie ꝛ quicqd ē ſubſtāte apprehendit: non vꝛ poſſibile ab ipſis fantaſmatibus: que ſunt tantū ſil'itudines accidētiū: ſimilitudies ſubſtātiaꝝ i itellectu poſſibili cāri: cum nullum agēs agit vltra ſuaꝫ ſpeciem ꝛ vltra ſuaꝫ virtutem. Duplex ergo difficultas quantū ad p̄ſens oritur nobis de ipſis fantaſmatibus. Una ē pront ipſa ſūt ſimilitudines accidentiū: nā cum accidētia ſunt materialia: ꝛ ſub condicionibus particularibus exiſtentia ſolum tlia poterūt eſſe in ſenſibus: ꝛ ab ipſis ſenſibus poterunt cognoſci: ab intellectu vero accñа cognoſci non poterant: eo ꝙ ſimilitudines ipſaruꝫ nullo modo exiſtere habēt in intellectu. Alia eſt difficultas de ipſis fantaſmatibus reſpectu actionis: quam hn̄t in itellectu: nam cum talia fantaſmata ſunt ſolum ſimilitudines accidentium: Non vꝛ ꝙ ſimilitudines ſubārūꝫ in ipſo itellectu' cāre poſſunt. Intellectus ergo: fantaſtica ꝛ accñа rerū non poterit cognoſcere: qꝛ cū talia ſīt ſignata: ꝛ ſub condictionibus materialibus exñtia: ſolum habent eſſe in ſenſu: ꝛ non in itellectu: ꝛ p ꝯñs ſolum a ſenſu ꝛ non ab intellectu cognoſcerēt. Similiter intellectus nō poterit cognoſcer ſubās ipſas: eo ꝙ ſimilitudines ſubāꝝ cū ſint indiuiſibiles nō poſ

Dubita° prima.

ſcōa du°

ſunt eſſe in ſenſu:nec ab ipſis fantaſmatibus exiſtentibus in ſenſu
huiuſmodi ſimilitudines ſubãrum in intellectu poterunt cauſari:
cum accidens non habeat cauſalitatem ſupra ſubſtantiam nihil
ergo poterit cognoſcere intellectus : qꝛ omne ꝙ eſt vel ſubſtantia:
vel accidens eſt:ꝛ qꝛ intellectus vtriuſqꝫ cognitione priuatur:ſicut
pꝫ per inductionem ſuperius factam : videtur ꝙ nullius rei co/
gnitionẽ habeat:vt ergo p̄dicte due dubitationes amoueantᷣ:duo
in preſenti capitulo declarabimus. Primo namqꝫ oſtendemus
ꝙ fantaſmata:que ſunt ſimilitudines accidentium in virtute alte/
rius ſimilitudines ſubſtantiarum : et ſpecies intelligibiles ſub/
ſtantie in ipſo intellectu cauſare poſſint. Secundo declarabi/
mus ꝙ p ſimilitudines ſubſtãtie : quibus intellectus formatur po
teſt ipſa fantaſmata ꝛ ipſa accidentia cognoſcere :non obſtante: ꝙ
intellectus informetur ſimilitudinibus accidentium:ſed ſolum in
formetur ſimilitudinibus ſubſtantiarum. Primum autem q̄ſtũ
ad p̄ns: tripliciter probare poſſumus. Nã fantaſmata prima
poſſunt cauſare ſimilitudines ſubſtantiarum in ipſo intellectu i vir
tute intellectus a gn̄tis. Secundo in virtute forme ſubſtãtialis.
Tertio in vigore virtutis eſtimatiue. Primum autem ſic
patet:dicamus qđ non eſt incõueniens aliquid agere vltra ſuã ſpe
ciem in virtute alterius:fantaſmata igitᷣ q̄ ſunt accidẽtia quedam
vel ſi͞litudines accidentiuꝫ: q̄uis in virtute propria ſimilitudines
ſubſtãtiarũ in intellectu cãre nõ poſſunt:in virtute tamen luis intel
lectus agentis irradiantis ſuper talia fantaſmata:non eſt inconue/
niens ſi͞itudies ſubãrum ab huiuſmodi fantaſmatibus in intellec
tu cauſari. Nam ſicut in virtute lumis ſolaris:multe forme ſub
ſtantiales ſenſibiles in materia introducuntᷣ:ſic in virtute luminis
intellectus agentis:multe forme intelligibiles ſubſtãtiarum in in/
tellectu poſſibili introduci poſſunt. Nam ſicut ſol eſt quodam
vl'e lumẽ reſpectu corporaliũ ꝛ ſenſibiliũ:ita lumẽ intellectus agẽ/
tis ẽ quodã vl'e lumẽ reſpectu itelligibiliũ. Preterea ꝙ ſicut in
virtute ſolaris luis:i materia ſenſibili aliq̄ ſubſtãtialis fořa ſenſibi/
lis itroducitᷣ:ſic i virtute itellectus agẽtis aliq̄ fořa itelligibilis ab
ipſis fantaſmatibꝰ i itellectu poterit cãri:poterit ergo fãtaſmata pri

mo ſilitudies ſubāꝝ i itellectu cāre.nō.n.virtute ꝓpria:ſʒ i virtute
itellectus agētis. Scđo hmōi fantaſmata poterūt ſilitudies ſub
ſtātiaꝝ i itellectu cāre i virtute forme ſubālis:nā actiōes itētiōales
cōparant̄ in actiōibus itētionalib⁹ ſicut actiōes reales actiōib⁹ rea
libus correſpōdent ſicut ergo forma accidētalis realis i virtute for
me ſubſtātialis:pōt inducere formā ſubālē i aliq̄ materia ignis ꝑ
calorē:q eſt forma accidētalis eius:pōt generare ignē:ꝛ pōt i ma-
teria:q̄ ſub fora aque exiſtit:formā ſubſtātialē ignis itroducere.
Nā videmus hoc ſenſibiliter:ꝙ ignis agit i aquā:vl' i alia cor
pora ꝑ calorē:q ē q̄dā accidētalis fora:ꝯūs naturā ignis. Fore
igit' accidētales reales agētes in virtute formaꝝ ſubſtātialiū poſ-
ſunt ipſas ſubſtantiales formas:i materia itroducere:ſic etiā erit d̄
formis intentionalibus. Nā ſilitudines:ꝛ intentiones accidētiū
invirtute itentionū ſubāꝝ:poterūt i aliquo itroducere formaꝝ ſub-
ſtantialium ſimilitudines:ꝛ intentiones. Cum igitur fantaſma
ta exiſtētia in fantaſia ſint intentiones:ꝛ ſimilitudines accidentiū:
poterunt huiuſmodi fantaſmata in virtute ſimilitudinum: ꝛ inten-
tionum ſubſtantialium in ipſo intellectu ſimilitudines:ꝛ ſpecies i
telligibiles ſubſtantiarū introducere. Nā non ſolum una forma
accidentalis poteſt agere in virtute ſubſtantialis forme:ꝛ ſic in ma
teria ſubſtantialem formam introducere: quando predicta accidē-
talis forma eſt coniuncta forme ſubſtantiali: ſed etiam hoc facere
poteſt :quando eſt ab ea ſeparata. Nam videmus ſemen virile:
vel virtutem:que eſt in tali ſemine diſponere inſtrumentum ad in-
troductionem anime:que eſt forma ſubſtantialis ipſius hominis:
vt introducat ipſam ſubālē formā: ſi eſt apta nata educi de poten
tia materie ꝛ hoc in virtute ipſius generantis:aquo ſemine dedu-
citur : ꝛ tamen huiuſmodi virtus:que eſt in ſemine non eſt coniun
cta ipſi generanti: niſi virtualiter ſolum : ſic etiam fantaſmata da-
to ꝙ ſint ſolum ſimilitudines accidentium ꝛ dato ꝙ ſint huiuſmo
di accidentium ſimilitudines ſeparate ab intentionibus:ꝛ ſimilitu
dinib⁹ ſubāꝝ : poterunt tñ invirtute itentionū ſubſtātialiū formaꝝ
in ipſo intellectu ſubſtātie ſilitudinē cauſare. Fantaſmata igitur
pñt ſimilitudines ſubſtātie i ipſo itellectu cāre i virtute fore ſbalis.

Comẽta
rio.

Tertio predicta fantaſtica pñt hmõi ſimilitudines in intellectu introducere in virtute ipſius extimatiue. Nam ſm cõmentatorem 60 de aia: ipſa virtus extimatiua apprehendit de rebus intentiones non ſenſatas. Quãuis igitur nullus alius ſenſus poſſet intentiones ſubãꝝ apprehendere: eo ꝙ ſimilitudines ſubãꝝ nõ ſunt viſibiles nec ſunt ſenſate. Virtus.n.extimatiua hmõi intentiones apprehendere põt: ita ꝙ tota res: vt eſt ſuba affecta qualitate ⁊ quantitate ⁊ aliis accidentibus multiplicat ſe vſq3 ad fantaſiam Ipſa tñ fantaſia non apprehendit ſimilitudines talis rei: niſi vt eſt affecta talibus accidentibus: ſed extimatiua intentiones ⁊ ſimilitudines non ſenſatas apprehendere põt: pp ꝙ fantaſmata ĩ virtute huius extimatiue apprehendẽtis ſimilitudines: ⁊ ĩtẽtiones ſube que non ſunt ſenſate: poterunt hmõi ſimilitudies ſubſtãtie ĩ ipſo ĩ tellectu cãre: ⁊ ſic p3 ꝙ l3 fantaſmata ſint ſolũ ſimilitudines accidentiũ: poſſunt tñ ĩ virtute alioꝝ ſilitudies ſubãꝝ ĩ itellectu cuſare.

Qð vero non oporteat ĩtellectũ ſpẽbus accidẽtiũ eẽ iſormatu3: vt ipa accidentia intelligere valeat: ꝙ dicebat̃ declarandũ: de facili manifeſtari põt. Nã ſi accidentia non diffiniunt̃ per ſe: l3 p ipſam ſubãm diffiniri habent: vt põt hri ex ſeptimo methaphiſice: ita accñia nõ cognoſcunt̃ p ſe: ſed hñt cognoſci p ipſam ſubãm.

accñia cognoſcũt̃ p ſubãm

Sufficit igit̃ intellectũ intentionibus: ⁊ ſilitudinib⁹ ſubãꝝ eſſe iformatũ: vt p tales ſilitudines ſubãꝝ ipſoꝝ accñtium cognitione3 hẽat. Qualiter tñ intellectus accidentia cognoſcat: magis in ſequẽtibus capitulis declarabit̃.

Capitulum quartũ quõ nõ ſunt eedẽ ſpẽs numero exiſtẽtes in fantaſia: ⁊ ſpecies informantes intellectum ab ipſis fantaſmatibus cauſate.

Quod non ſunt eedẽ ſpẽs exñtes in fantaſia: ⁊ ſpẽs iformantes itellectũ ab ipſis fantaſmatibus cãte: q̃3tũ ad pñs tripliciter poſſumus ðclarare. Primo expte ſubſtantiarũ ĩ qb⁹ hmõi ſpẽs exiſtũt. Scðo expte ipſarũ ſpẽꝝ h3 ſe. Tertio ex pte cognitiõis ⁊ itellectiõis pdcãrũ ſpẽru3.

Prima rõ ſic p3. Nam ſicut accidẽtia non ſt̃ entia: niſi qa ſunt exñtis. Accidentia igit̃ non hñt eſſe in ſe: ſed exiſtunt ĩ ali-

quo ſubiecto: Cū igit̄ forme diuidantur diuiſione materie: ⁊ accidentia numerentur numeratione ſubiectorū: oʒ ſpēs ⁊ ſimilitudines rerū exiſtētes in fantaſia: ⁊ ſpecies exn̄tes in itellectu ab ipſis fantaſmatibus cauſatas ab inuicē differre. Nā cū pōa itellectiua non eſt pōa organica: neceſſe ē ſpēs ⁊ ſimilitudines rerū in vtraq; pōa exiſtentes ad inuicem eē diuerſas. Secūdo hoc idē pʒ etiā expte ſpērū. Nā vt dicebat̄ ſupra: ſpēs exn̄tes in fantaſia ſunt ibi cū condictionibus materialib⁹ q̄ ſunt hic ⁊ nūc: imo cū ſenſus non apprehendat: niſi accidentia: ſolum ſpecies ⁊ ſilitudies accidētium i virtute fantaſtica exiſtere hn̄t: ſpecies ṽo ⁊ ſilitudies ſubſtātiarū: econerſo non hn̄t eſſe in ſenſu: vel in fantaſia: ſʒ ſolum i intellectu. Dicamus igit̄ ꝙ ſicut differunt forme reales ſubſtantiarū a formis realibus accidentiū: ⁊ ſpēs ⁊ intentiones ſubāꝝ ab intentionibus: ⁊ ſpēbus accidentiū: ſed in fantaſia: ⁊ in oībus ſenſibus exiſtunt ſolum intentiones: ⁊ ſimilitudines accidētiū: nō aūt ſubārum: eo ꝙ ipſum ꝙ: quod qd eſt ſube: cuius ſilitudine itellectus iformatus ē ꝓpriū obm intellectus: vt dr̄ 3° d̄ aīa: oʒ igr̄ hmōi intentiōes ⁊ ſpēs exn̄tes infantaſia differre ab intentiōib⁹: ⁊ ſpēb⁹ informantibus intellectū. Nō obſtante igit̄ ꝙ ſpēs informātes ipſum intellectū ſunt cauſate ab ipſis fantaſmatibus: oʒ tn̄ hmōi fantaſmata: ⁊ ſilitudines exiſtētes in fantaſia differre a ſpeciebus ⁊ intentionibus: q̄ ſunt i intellectu. Tertio idem manifeſtari pōt ex pte cognitōis ⁊ intellectōis: q̄ hr̄ p hmōi ſpēs. Dicamus. n. ꝙ ipſa fantaſmata: vel ſpēs exiſtentes in fantaſia: ⁊ ſpēs intelligibiles informantes intellectū: non eodem mō ſunt principium intelligendi: ⁊ cognoſcendi rem ipſam in ſuo eſſe particulari ⁊ materiali: Sed reꝝ ſpecies ꝓut ſunt in fantaſia ſunt principiū cognoſcēdi rē ꝓut vero rerū ſpēs ſunt in intellectu ſunt principiū ⁊ rō cognoſcendi rem ſub eſſe vl̄i: ⁊ abſtracto: ⁊ qr res non eodem mō conſiderate ſub eſſe vl̄i: ⁊ qditatiuo q̄ cognitio hr̄ p ſpēs intelligibiles informātes intellectū: ⁊ ɔſiderate ſub eſſe indiuidnali: ⁊ actuali q̄ cognitio habet̄ p fantaſmata vt p ſpēs exiſtētes infantaſia: ⁊ in i tellectu noſtro: oʒ eſſe diuerſas. Quod aūt res non ſunt eedē cōſiderate ſub eē vl̄i: ⁊ qditatiuo: ⁊ cōſiderate ſub eē actuali: vel ſub eſſe exn̄te Scd̄a rō tertia rō.

Auic. manifeſtum eſſe poteſt tam in ſubſtantijs:q̄ȝ in accidentibus. Nam in ſubſtantijs hoc eſt manifeſtū ꝙ eſſe actuale: vel exñtie ē preter rōem q̄ditatis eius. Nam ſi eſſe actuale ſubſtantie non differret a quiditate ipſius:non poſſet ipſi ſubſtantie rō ei generis cōpetere:eo ꝙ eſſe actuale non pōt eē cōe pluribus p modum generis:cū oīa cōtēta ſub genere differant p eſſe:vt dicit Auic.in ſua Diff.ſbe mathaphiſica: probat ꝙ per ſe exiſtere non eſt diffinitio ſubſtātie eo ꝙ p hoc non demonſtrat̄ q̄ditas ſubſtantie:ſed eſſe eius:ꝙ q̄d eſt eſſe :non eſt idem cū eius q̄ditate. Diffinitio ergo ſubſtātie ē ꝙ ſit res hñs q̄ditatem cui req̄rit̄ eē:vel cui non cōpetit in alio eſſe :⁊ ſic eē actuale:vel exñtie eſt preter rōem q̄ditatis ſube : multo fortius ipſum ſubiectū:vel ipā ſubā:p quā accñs ſubſiſtit:erit preter quiditatē ipſius accidētis. Nam lȝ dicat̄ ꝙ accidentis eē: ē in eſſe:per hoc non demonſtratur accñtis eē ꝙ exiſtat in alio:⁊ ꝙ conſeruet̄ mediante aliquo alio ſubiecto. Diffō igit̄ propria accidētis:ē ꝙ ſit q̄ditas aliqua:cui cōpetit eē i alio.Sicut igr̄ eē actuale:vel p ſe exiſtere:ē p̄ter rōem:vel quiditatem:vel diffinitionem ſube:nec p hoc ꝙ ē p ſe exiſtere notificat̄ q̄ditas ſube:ſic etiā i eē Auic. alteri :vel exiſtere i altero:puta i aliquo ſubo:vel in aliqua ſubā ē p̄ter q̄ditatē:⁊ diffinitionē ipſius accidentis:nec p hoc ꝙ dr̄ acñtis eē ē i eſſe:exprimit̄ q̄ditas accñtis:ſȝ magis exprimit̄ q̄dā modus accidētis eēndi:q ꝯpetit ſibi p ꝯparationē ad cāȝ ſuā:puta ad ſubȝ: p ꝙ in eſſe ꝯſeruat̄:tāq̄ȝ p cām ꝓximā. Ex quo patere pōt:ꝙ q̄ditas accñtis pōt itelligi ſine ſubto. Nā vnūq̄dq̄ȝ in tali pōt itelligi : ſine eo ꝙ ē de q̄dditate:⁊ diffōe eius:⁊ q2 ut dictū ē:ineſſe alteri non eſt de q̄dditate:⁊ diffōe ipſius accñtis:ſed magis pertinet ad exiſtere eius:vel ad modū eſſendi ipſius:iō ſine tali ineſſe:⁊ ſine ipſo ſubto intelligi pōt:nec ē curandū:ſi a phō inueniat̄ hoc eē poſitum indiffōne.ſ.ſubiectū: vel exiſtere in alio. Nam aliq̄ñ phi non ponunt ea:que ſunt de eſſentia diffinitionis:ſed magis ea per que diffinitio magis haberi poteſt. Concludamus ergo eſſe alias ſpecies exiſtentes in fantaſia : ⁊ in intellectu: eo ꝙ alio modo ſunt ratio cognoſcendi rem:ſcd̄m ꝙ vtrobiq̄ȝ predicte ſpecies exiſtere habent.

Capl'm quintū quō oꝫ ipſa fantaſmata depurari ꝑ itellectū agē tem: vt poſſint mouere itellectum poſſibileꝫ: ⁊ qualiter iſta ₒpuratio ē intelligenda.

a T declarem⁹ q̄l'r fantaſmata i virtute ꝓpria itellectum poſſibilē mouere non pñt: vt ſpēs intelligibiles in ipſo cauſent: niſi depurent̄ ꝑ itellectū agentē oꝫ duo videre. Primum eſt q̄ cā eſt ꝙ hmōi fantaſmata i ꝓpria virtute non pñt mouere itellectū. Scđm eſt ꝙ oꝫ ea depurare per intellectum agētē: ⁊ ꝑ quē modū iſta depuratio eſt intelligenda. Primū aūt q̄ꝫtū ad pñs dupliciter ₒclarare poſſumus. Primo ex pte ipſorū fantaſmatū. Scđo ex pte ipſius intellectus poſ's. Prima rō ſic pꝫ. Nam fantaſmata dicunt̄ eē itelligibilia in pōa: eo ꝙ ſunt ꝑticularia: ⁊ materialia. Particulare aūt: ⁊ materiale nō pñt imutare itellectū: ut in ipſo aliqd cāet̄: q: nō ē ꝓprium obm eius: nā nulla pōa imutat̄ niſi a ꝓprio obto. Per ſe.n. loquēdo viſus nō imutat̄ ab odore: nec a ſapore: ſꝫ a colore vel luce: qđ ē ꝓpriū obm eius. Cū igit̄ ꝓpriū obtuꝫ intellectus ſit vl'e: ⁊ nō particulare: vel materiale: nullo mō poterit imutari ab ipſis fātaſmatib⁹: q̄ ſunt ꝑticularia: ⁊ mālia: q̄ nō ſunt obta itellectus ſꝫ magis ipſoꝝ ſenſuū: niſi igr̄ p̄dicta fantaſmata fiāt vl'ia: nō poterūt itellectū poſſibilē mouere: nec i ipō aliqd cāre: ⁊ q: nihil ſe ipꝫ facit in actu: cū talia fantaſmata ex hoc: ꝙ ſunt ꝑticularia: ⁊ mālia ſunt vl'ia in pōa: ⁊ ꝑ ꝯñs in pōa ſunt intelligibilia: iō nō poterūt ſe ipſa facere in actu vl'itatis: ⁊ intelligibilitatis: vt ſint actu vl'ia ⁊ actu intelligibilia: niſi ꝑ aliquod agens. Huiuſmōi aūt agens ponit̄ intellectus agens: in cuius virtute fantaſmata: q̄ ſunt ꝑticularia: ⁊ intelligibilia ſolum in pōa fiunt: poſtea actu vl'ia: ⁊ actu intelligibilia: ⁊ per ꝯñs actu poſſunt intellectū poſ'eꝫ mouere: ⁊ ſpēs intelligibiles in ipſo cāre. Vñ phūs ꝺo de anima videt̄ compare ad fantaſmata intellectuꝫ agentem: ſicut comparat lumen ad colores. Nam ſicut colores non mouent viſum: nec ſuas ſimilitudines in viſu imprimere pñt: niſi mediante luce: ita fantaſmata nō pñt mouere intellectum poſſibilem: nec aliquas ſpecies Pri͛s rō Pbl. ſil'itudo.

in ipſo pñt cauſare:niſi mediāte lumine intellectus agentis:ſ; iſta
cōpatio:vt ɔmētatoꝛ ibidē dicit non ɔcurrit p oēm modū:q: coloꝛeſ | ɔmētatoꝛ.
ſunt viſibiles in actu:nec p lucē tribuiť eis aliqua actualitas:ſ; ſo
lum coloꝛes indigent ipo lumie rōe mediſ. Nā cū nō poſſunt ipi
coloꝛes ſuas intentiones impꝛimere in viſu:niſi mediāte aere:ꝛ ni
ſi aer ſit illuminatus:coloꝛes videri non poſſunt:nec uiſus ab eis
poteſt in mutari:ſed fantaſmata:cū ſint particularia nullo mō h; ſe
ſunt vlia:nec actu itelligibilia:ſ; ſolū i pōa:quātū ad hoc ſilitudo ē
bona:q: ſicut coloꝛes nō mouent viſu;:niſi mediāte luie imutante
medium pꝛius:ita fantaſmata nō mouēt intellectū poſſibilem niſi
mediante intellectu agente imutaute ipſa fantaſmata ꝛ faciente ip
ſa actu intelligibilia. Una ergo rō qꝛ fantaſmata non poſſunt p
ſe mouere ipſum intellectū poſſibilem ſumiť expte ipſoꝝ fantaſma | Scđa rō
tū q: ſunt vlia:ꝛ intelligibilia in pōa. Scđa rōe hoc patere pōt
expte intellectus poſſibilis:q: intellectus poſſibilis eſt pura pōa:
nec de ſe h; aliquam foꝛmā intelligibilem:ſed omne paſſum:ꝙ d;
recipere aliquā foꝛmā ꝛ ꝙ eſt oia fieri:p receptionem foꝛmaꝝ i ip
ſo:o; hmōi foꝛmaꝝ receptionē in ipſo cāri per aliquod agens:qđ
eſt oia facere:quum igiť intellectus poſſibilis ſit oia fieri:ꝛ intellec
tus agens ſit oia facere:quemadmodum fantaſmata requirūt itel
lectum poſſibilem tāq; pōam paſſiuam:in qua ſpecies intelligibi
les poſſunt cāre:ita requirunt itellectum agentem tanq; pōam ac
tiuam:p quam hmōi cālitatem ſpecierum in itellectu poſſibili poſ
ſint facere:fantaſmata igiť p itellectum agentem:o; depurari:ꝛ in
actu vlitatū fieri:vt itellectum poſſibilem poſſint mouere:ꝛ ſpecieſ
intelligibilium in ipſo cauſare:ſed per quem modum iſta depura
tio ē intelligenda ꝙ ſo dicebať declarandum:ꝛ quō talis depura
tio fiat. Eſt ſciendū ꝙ illa dicunť eē depurata in ipſis coꝛpoꝛa | Que dñr eē dpura ta.
libus:ꝗ non habent ad mixtionem alterius nature:vel alterius li
quoris:ſicut vinum purum appellamus: quando caret admixtiōe
aque. Silr illa dicunť pura:que ſunt firma:ꝛ incoꝛruptibilia: ſi
cut coꝛpoꝛa celeſtia pura appellamus:q: firmitatem:ꝛ incoꝛrupti | Dupliciter ſumiť dpuratio
bilitatem hñt. Depuratio igř duplr ſumiť incoꝛpoꝛalibus:vlr ra
tione alterius nature admixtionis carentie:vel ratione firmitatis:

ꝛ incorruptibilitatis pmanentie:ꝛ ſm iſtū duplicē modum dicere poſſumus fantaſmata depurari per intellectū agentē:pp ꝙ eſt ſciē dum ꝙ ipſa accidentia rei:vt eſt quātitas:qualitas:ꝛ alia hmōi ac cidentia:non ſolum dicunt̄ eſſe alterius nature:q̄ȝ ipſa natura rei ſm ſe cōſiderata:ꝛ q̄ȝ ipſa ſuba .Sȝ etiam dicunt̄ eē extrinſeca reſ pectu ipſius nature rei:cū ipſa ſuba de ſe non habeat:ꝙ indiuidue tur:ꝙ extendatur:ꝛ de albetur:niſi per ipſa accidentia:q̄ quidē ex tenſio:ꝛ dealbatio:vel colorato q̄dā extrinſeca ſunt nobis exteri⁹ apparentia:ſi igit̄ cōſiderat̄ ipſa natura rei ſm ſe:ꝛ ſi cōſiderat̄ ip ſa ſuba rei ſine admixtione taliū accidētiū:ꝛ pticulariū:q̄ talis ſub ſtātia:talis nā dr̄ eſſe hic:ꝛ nunc:ꝛ dr̄ exiſtere ſub particularib⁹: et materialibus cōdictionibus:tunc dr̄ proprie natura:ꝛ proprie ſub ſtātia depurari: vel eē depurata:ꝛ quia ipſa fantaſmata exiſtunt in fantaſia ſub condictionibus pticularibus:ꝛ accidentibus:ꝛ ex hoc ſunt vl'ia intelligibilia in pōa:p intellectū vō agentē hmōi ſilitudi nes:ꝛ fantaſmata:q̄ ſunt in fantaſia cōſiderant̄ ſine cōdictionibuſ particularib⁹:ꝛ materialibus:ſed ſolum predicta fantaſmata con ſiderant̄ ab ipſo intellectu agente:vt ſunt repreſentatiua nature rei ſecūdū ſe abſqȝ accidētib⁹:ꝛ ex hoc talia fantaſmata ſunt actu vl'ia ꝛ actu intelligibilia:iō pdicta fantaſmata dicunt̄ depurari p intel lectū agenteȝ:nec improprie:nam ſicut vinum dicimus depurare: quando remouemus inde aquam:ꝛ alios liquores:ꝛ ſicut dicim⁹ depurare ferrum:vel argentum:cū amouemus rubiginem:ita intel lectus agens:ex hoc ꝙ fātaſmata exñtia i fantaſia repñtātia ipa p ticularia: vt particularia ſunt:ſi cōſiderat ea ſine talibus pticulari bus accidentibus dicitur ipſa fantaſmata depurare. Nā dato ꝙ in fantaſia ſit fantaſma repreſentās ſor.vt ſor.ē:dato ꝙ in tali fantaſia ſit fantaſma repreſentans petrum vt petrus eſt:per ipſum intellectum agentem:conſiderabuntur hmōi fantaſmata ſine om nibus:vel accidentibus particularibus:quibus ſortes reponit̄ in eſſe tali ſignato:ꝛ in quibus ſortes differt a petro:ſolum aūt huiuſ modi fantaſmata itellectus conſiderabit:ut ſunt repreſentatiua ip ſius nature cōmunis:vt humanitatis in qua non differt ſortes a pe tro:q: participatione ſpeciei omnes homines ſunt vnus homo:ꝛ

inquantum ab huiuſmodi fantaſmatibus remouentur per conſide rationem ipſius intellectus agentis: ipſa accidentia particularia dicuntur talia fantaſmata per intellectum agentem depurari pri‑ma depuratione ⁊ ita primomodo competit ipſis fantaſmatibus depurari. Secundomodo qui ſumebatur ex permanentia :⁊ in corruptibilitate rei. Nam ipſa fantaſmata conſiderata vt ſunt re‑preſentatiua nature rei in ſuo eſſe ſpecifico ſine accidentibus indi‑uidualibus dicuntur actu vniuerſalia:⁊ actu intelligibilia : ⁊ per conſequens ſunt incorruptibilia:eo ꝙ vniuerſalia incorruptibilia ſunt : ⁊ quia omnia iſta ſortiuntur fantaſmata per lumen intellectꝰ agentis : ideo verum eſt ꝙ per talem intellectum predicta fantaſ‑mata habent depurari : ⁊ illuminari : aliter intellectum poſſibi‑lem mouere non poſſent : nec ſpecies intelligibiles in eo poſſunt cāre:vt ex ex dictis aliqualiter eſt patefactū.

Quō fantaſmata ſunt icorruptibi.

Capitulū ſextū quomō intellectus poſſibilis:⁊ itellectus agēs in eſſentia anime radicantur:vt mediantibus eis intelligere vale‑at : ⁊ qualiter predicte potentie cum eſſentia anime cōueniūt:⁊ q̄liter ab ea differunt.

Phi.

Ecundum philoſophum tertio de anima in omni natura i qua eſt dare aliquid:quo eſt omnia fieri:oportet da‑re aliquid:quo eſt omnia facere : ⁊ vbi eſt dare aliqueꝫ motum: eſt dare aliquod mouens:⁊ ſi eſt dare patiens: oportet dare agens. Quum igitur anima noſtra ſit natura que‑dam intellectualis:oportet has duas differentias:⁊ has duas ꝓ‑prietates ponere in ea per quarum vnā anima eſt omnia fieri :⁊ ſic potens omnes ſpecies intelligibiles recipere:⁊ per aliam eſt om‑nia facere :⁊ omnes huiuſmodi ſpecies intelligibiles cauſare.

Una igitur proprietas:qua anima eſt omnia fieri : vocabitur i tellectus poſſibilis. Alia vero : qua eſt omnia facere:appella‑tur intellectus agens. Uerum quia huiuſmodi differentie : ⁊ hu‑iuſmodi proprietates non ſemper ſunt coniuncte in vna ſubſtantia nec in eadem eſſentia ſemper radicantur:ſed ſunt ſeparate ab in‑uicem:ideo vt manifeſtetur in hoc ſexto capitulo qualiter predicte proprietates videlicet intellectus poſſibilis ⁊ intellectus agens in

anima eſſe habent: duo ſunt declaranda. Primū eſt quomodo proprietates in eſſentia anime ſunt radicate. Secundum eſt qualiter in anime eſſentia huiuſmodi proprietates conueniant: ⁊ qualiter ab ea differant. Primum autem quantum ad preſens poſſumus dupliciter oſtendere. Primo ex parte dignitatis anime. Secundo ex parte operationis eiuſdem. Prima ratio ſic patet. Nam videmus iſta tria ſecundum dignitates: ⁊ gradus ſe adinuicem excedere: videlicet naturam inanimatam: vt naturaꝫ grauium: ⁊ naturam ſenſitiuam: puta naturam animaliuꝫ ⁊ naturam intellectiuam ſcilicet naturam humanam: in natura igitur inanimata: vt in natura grauium: ⁊ leuium mouens: ⁊ motum nō ſunt ſimul coniuncta ymo ſunt oīa ſeparata: nā cum motus grauium: ⁊ leuium ſit a generante primo a quo forma grauis ipſis grauibus ⁊ leuibus datur: oportet dicere mouens: ⁊ motum in tali natura non eſſe ſimul coniuncta: nec propter hoc oportet hmōi motum grauium: ⁊ leuium eſſe violentum: quia licet generans: vel mouens ipſorum grauium ſit ſeparatum amoto: vt ab ipſis grauibus eſt: tamen a predicto mouente ipſis grauibus: ⁊ leuibus forma grauitatis: ⁊ leuitatis impreſſa: per quam eorū motus dicitur eſſe naturalis. In natura autem ſenſitiua: vt in ipſis animalibus mouens: ⁊ motum ſunt ſimul: naꝫ animal diuidit̄ in animā: ⁊ corpus: ⁊ mouet ſeipſum ratione anime: ⁊ mouetur ratione corporis. In anima igitur que eſt dignior: ⁊ nobilior natura: qꝫ q̄libet alia natura ſenſitiua: iſta duo ſcilicet mouens: ⁊ motum ſimul erunt: ⁊ quia intellectus agens habet rationem mouentis: ⁊ eſt illud: quo anima eſt omnia facere: ⁊ intellectus poſſibilis habet rationem patientis ⁊ eſt illud quo anima ē omnia fieri: ideo iſte due proprietates in eſſentia anime radicabuntur: ⁊ tanqꝫ naturales potentie: ⁊ proprietates anime exiſtentes inſeparabiliter naturam anime comitabuntur. Naꝫ ſicut in oculis muſcipule fundant̄ due proprietates diaphanitas: ⁊ luminoſitas: vt mediante diaphanitate: ſpecies: ⁊ intentiones colorum valeat recipere: ⁊ mediante luminoſitate ipſum aerem: ⁊ medium poſſit illuminare: quo illuminato colores non impediantur: quin ſuas ſimilitu-

Pria rō

Aia ē nobilior nā

dines in oculis muſcipule poſſint imprimere: propter ꝙ talia ani malia in nocte vident: ſicut videmus ad ſenſum: ita oportet has duas proprietates ſcilicet intellectum poſſibilem: ⁊ agentem in ea dem eſſentia anime radicari: vt mediante intellectu agente ani ma valeat omnes ſimilitudines: ⁊ ſpecies intelligibiles in ipſo in tellectu poſſibili cauſare. Si igitur natura intellectiua exce dit naturam ſenſitiuam: ⁊ ſenſitiua excedit naturam in animatam: cum in ipſis animalibus mouens: ⁊ motum debeant eſſe ſimul:

Scda rō — multo fortius i natura anime intellectiue talia ſimul eſſe habebūt.

Secunda ratione hoc manifeſtat' ex parte ipſius anime operan tis: nam ipſa eſſentia anime non poteſt eſſe in mediatum princi pium alicuius actionis: eo ꝙ eſt commune omni eſſentie create: vt imediate aliqua potentia operetur. Potētia autem anime me diante: intelligere poteſt ipſe intellectus poſſibilis: qui poten tia paſſiua dicitur: mediante qua anima recipere poteſt omnia illa

Quid ē i tel9 agēs — per que anima in operationes intelligibiles exire poteſt. In tellectus vero agens eſt potentia actiua per quam ea que recipi untur in intellectu poſſibili actualitatem quandam recipiunt: ſed cum intellectus poſſibilis fundetur in eſſentia anime: oportet in tellectum agentem etiam in ipſa eſſentia anime fundari: cum ma gis ſit attribuenda ipſi anime potentia actiua propter eius opera tiones: q̄ʒ ipſa potentia paſſiua: ⁊ ꝙ actio: ⁊ operatio quelibet ma gis attribuitur agenti: q̄ʒ materie. Si igitur dicimus ab anima egredi aliquas operationes: ⁊ actiones intelligibiles: mediante intellectu poſſibili: qui eſt potentia paſſiua: ⁊ ex hoc talem intel lectum ponimus in eſſentia anime fundari: multo fortius i tali ani me eſſentia debemus ponere intellectum agentem: cum ad tales operationes intelligibiles magis intellectus agens: q̄ʒ poſſibilis cōcurrat. Sed qualiter predicte potentie conueniant in eſſentia anime: ⁊ qualiter differunt eſt ſecundo declarandum. Ad hui9

Eſētia a nime eſt ſubā ⁊ ꝑ manēs. — modi igitur intellectum eſt ſciendum: ꝙ predicte potentie cum eſ ſentia anime tripliciter ab ea differunt: nam primo conueniunt in permanentia: ⁊ differunt in eſſentia. Dicimus enim ꝙ eſſen tia anime eſt ſubſtantia: ⁊ eſt permanens: quia eſt incorruptibilis.

Potentia vero anime non eſt ſubſtātia:ſed eſt accidēs quoddaꝫ proprium ipſius anime:eſt tamen huiuſmodi potentia permanēs: ⁊ incorruptibilis:ſicut anime eſſentia: ſed actus volendi:⁊ intelli gendi nō ſꝫ ſubſtantie:nec permanentes:cum enim accidens cor ruptibile non poſſit imediate emanare ab eſſentia ſubſtantiali in corruptibili:niſi mediante aliquo accidente in ipſo fundato:opor tet igitur intellectum: ⁊ voluntatem mediantibus quibus velle: ⁊ intelligere ab eſſentia anime procedunt accidentia quedam exiſte remaꝫ non eſt ratiōabile :nec ordo naturalis hoc requirit:vt a ſub ſtantia inmediate accidens imperfectum :⁊ corruptibile cauſetur niſi mediante accidente perfecto : ⁊ incorruptibili. Potentie igitur anime conueniunt cum eſſentia ipſius anime impermanē tia : quia ſunt incorruptibiles:⁊ permanentes : ſicut eſſentia ani me:ſed differunt in eſſentia: quia anime eſſentia eſt i genere ſub ſtantie:potentie vero ſunt in genere accidentis. Contra iſtum: ⁊ ſpecialiter vbi dicit ꝙ potentie anime ſunt in genere qualitatis ⁊ bene poſſꝫ ſic argui:qꝛ tunc ſequereꝛ ꝙ eſſent qualitates ꝙ ipſe nō diceret:conſequentia probatur: quia oportet ꝙ de quocūqꝫ poſito in aliquo genere terminus illius generis prediceꝛ: modo nullus eſt talis niſi iſte terminus qualitas. Ad iſtud reſpondeꝛ negan do conſequentiam.Ad probationem autem dicitur ꝙ predicatio i genere poteſt eſſe duplex:vel in abſtracto: vel inconcreto : tunc ſi vis ꝙ illa talis predicatio ſit in abſtracto:⁊ ꝙ hoc requiraꝛ: dico ꝙ falſum eſt : ⁊ dico ꝙ ſufficit:ꝙ fiat in concreto ſcilicet ꝙ hoc eſt quale : ⁊ hoc verum ē de potentiis anime:⁊ ſic de quocūqꝫ poſito in illo genere:⁊ nec eſt inconueniens ꝙ aliquod : ꝙ eſt ſubſtantia ponaꝛ in predicamēto qualitatis ratione vnius certe conſideratio nis . Secundo conueniunt in agendo : ſed differunt in ipſis ac cidentibus : nam intelligere eſt ab anima : ⁊ eſt ab intellectu : ⁊ velle ſimiliter eſt ab anima:⁊ voluntate ⁊ quia eſſentia anime eſt principium intellectus : ⁊ omnium potentiarum eius : oportet ēt ꝙ ſit principium omnium operationum ipſarum : conueniunt igiꝛ anima ⁊ potentia i agendo : ſed differunt i actionibus: quia intel ligere: ⁊ velle ⁊ alie actiōes anime ſunt accidentia : ſicut potentie

Impu gnatio.

Rňo

Predi catio in gene rē ē du plex.

Scđo

eius anime:licet potentie ſunt accidentia pmanētia:actiones uero
accidentia non permanētia.Sed qa anime eſſentia nō eſt accidēs
ſed ſubſtātia:vnde ſi diceretur ab anima imediate huiuſmōi actio
nes pꝛogredi nō mediantibus potentijs accidentibus:oꝫ dicere p̄
dictas actiones eſſe idem cum ſubſtantia anime:nam ſi poneretur
ꝙ anima intelligeret ſe ipſam:uel angelus nō mediante intellectu
differrente ab eſſentia anime : vel angeli :opoꝛteret actum itelligē-
di non differre a ſubſtantia anime:vel angeli:eo ꝙ hoc ſuppoſito ꝙ
anima:vel angelus ſe ipſam intelligat:actus intelligendi ab eſſen
tia anime:vel angeli inciperet:ꝛ in eſſentia anime terminaret non
mediante aliquo medio realiter differrente ab eſſentia anime gerē
te uicem duorū terminoꝛum:vt termini aquo incipit actus intellec
tionis:ꝛ termini ad quem huiuſmodi actus terminātᷣ : ſed regula
Regula eſt philoſophi ſecundo pꝛioꝛum ꝙ quandocunqꝫ extrema ſunt diſ
ferentia : ꝛ realiter conueniunt:opoꝛtet medium indifferens eſſe
cum extremis ipſis :pꝛopter ꝙ ſi actus intelligendi inciperet ab eſ
ſentia anime:ꝛ immediate terminaretᷣ in eandem eſſentiam non
mediante aliquo medio accidentali :neceſſario opoꝛtet huiuſmodi
mōi actum intelligendi realiter cum eſſentia anime cōuenire:ꝙ eſt
impoſſibile. Tertio conueniūt anima ꝛ potētia eius in recipiē-
do:ſed differunt in ipſo recepto. Nam ſpecies intelligibiles:
que ab ipſis fantaſmatibus cauſantur in anima :recipiuntur huiuſ
modi ſpecies ab anima:ꝛ intellectu:ſed in anima mediante intelle
ctu. Nam ſi huiuſmodi ſpecies intelligibiles eſſent accidentia in
mediate adherentia ipſi anime eſſentie:non mediante aliquo alio
accidente : fantaſmata que haberent cauſalitatem ſupꝛa huiuſmo-
di ſpecies:haberēt etiam cauſalitateꝫ ſupꝛa ipſam ſubſtantiam ani
me:eo ꝙ agens:quod poteſt i accidēs immediate fundatum i ſub
ſtātia :poteſt etiam in ipſam ſubſtātiam:cum ipſa ſubſtātia nūquā
poſſit ſpoliari pꝛopꝛiis accidentibus : quin ipſa etiam attingatur:
ꝛ coꝛrumpatur.Conueniunt igitur anima : ꝛ potentie in receptio-
ne foꝛmarum intelligibilium ab ipſis fantaſmatibus :ſed differūt
etiam in talibus ſpeciebus receptis:quia fantaſmata nō cauſant i-
mediate in ipſa ſubſtātia anime huiuſmodi ſpecies:niſi median-

te aliquo accidēte in herēte immediate ipſi ſubſtātie anime: vt mediāte intellectu: eo ꝙ fantaſmata haberēt cauſalitatem ſupra accidēs fundatum i ſubſtātia anime: vt dictum eſt: oporteret ꝙ haberent cauſalitatē ſupra ipſam ſubſtātiam: ꝙ nulli agenti creato cōpetit: ⁊ ſic patet quo modo potentie conueniant cum eſſentia anime: ⁊ quomodo differant.

Capitulum ſeptimū quomō volūtas mouere habet ipſum itellectum ad intelligēdum: ⁊ qualiter ad eliciendū proprios actus ceterę vires anime ab ea moueantur.

I Nqualibet autem intellectione tria conſideramus per que triplici ratione poſſumus probare volūtatem mouere intellectum ad itelligēdum: ⁊ mouere etiam ceteras vires anime ad ſuos actus proprios eliciēdos. Nā primo cōſideramus in qualibet parte itellectionis obiectum itelligibile. Secundo actum intelligendi. Tertio potētiam itelligentem. Prima ſumitur ex parte obiecti itelligibilis. Nam ad itelligēdū ipſa principia itellectus nō mouetur ab aliquo: ſed naturaliter ad cognitionē principiorū ferri habet: ſ ⁊ poſtq̄ intellectus ē informatus a cognitione principiorū ab ipſa volūtate mouetur vt ipſas concluſiones: que ſunt obiecta principalia itelligibilia itellectus itelligat. Nam imediate cum itellectus poſſibilis ex natura ſua: ⁊ ex lumine itellectus agētis ipſa principia cognoſcit: proponit ea ipſi volūtati: ⁊ quia ipſorum principiorum cognitio: qua intellectus ē iformatus cōplacet ipſi volūtati: ⁊ ex hoc mouet ipſum itellectum ad cognitionem: ⁊ intellectionem ipſarum cōcluſionū. Ipſas igit̄ cōcluſiones: que ſunt obiecta itellectus nō itelligit itellectus naturaliter ex ſuo motu proprio: ſ mouet̄ ab ipſa volūta e: vt tales ꝯcluſiōes: q̄ ex ipſis pricipijs elici pñt: vel ꝑ ſe ipſum ꝑquirat: ⁊ cognoſcat: vel ab alio adiſcat. Nā glib experit̄ in ſeipſo: ꝙ quātūcūq̄ eius intellectus ſit iformatus i cognitiōe priorum pricipiorum: q̄ ſunt cuilibet manifeſta naturalr̄: ſicut locus ianue omnibus patefit: vt dicit ꝯmētator ſo methaphiſice: niſi moueatur eius itellectus ab ipſa voluntate: vt in ſciētijs ſtudeat: ⁊ concluſiones ſcientificas adiſcat nullo modo ipſoꝝ obiectorum intel

quid fac itel⁹ plis

Com.

Quō vo lūtaſ mouet itell'z

ligibiliū cognitionē habebit. Habet igf voluntas mouef intellectum ad intelligendum exparte actus: nam cum ipſa ſenſibilia ſemper imprimant ſuas ſimilitudines in fantaſia: ⁊ fantaſmata continue agant in intellectu ex tali abſtractione fantaſmatum ad intellectum: habet ſemper intellectus aliquid cogitare: nā non eſt in potentia noſtra cogitare aliquid: vel quid nobis primo veniat i mēte ad cogitandū. Sic.n. ipſe itellectus i actu ex ſola abſtractiōe fātaſmatū: nec ſubiacet voluntati noſtre quid veniat i mente ad cogitandu; : nec ꝙ ipſe intellectꝰ fiat in actu ſuo primo nec ꝙ cogitet aliquid: uel intelligat: mouetur ab ipſa voluntate: eo ꝙ cōtradicente voluntate multa cogitabilia: ⁊ intelligibilia veniunt in mēte noſtra ad cogitandum: ſed ſiſtere in tali cogitabili: vel itelligibili etiam ꝙ intellectus ita cogitet hoc ꝙ non aliud: ⁊ ita ſiſtat in tali intelligibili: ꝙ non in alio: q̄ztum ad hoc intellectus mouef ab ipſa voluntate: ymo nō ſolum voluntas mouet intellectū ad vnu; actum intelligendi: ita ꝙ non in alio: ſed etiam hoc modo mouet omnes vires anime ad actus proprios: nā l;viſus ex ſui natura videat: qd tn̄ videat hoc: ⁊ non aliud: etia; auditus ex ſui natura audiat ꝙ tamen hoc: ⁊ non illud: vel ꝙ audiat illud: ⁊ non aliud: eſt exparte voluntatis determinantis: ⁊ mouētis huiuſmodi pōas ad tales actus determinatos. Dicamus igitur intellectū: ⁊ omnes vires anime moueri ab ipſa voluntate ratione actuum ipſorum: eo ꝙ licet intellectus ex ſua natura intelligat: ⁊ viſus videat: ⁊ auditus ex ſua natura audiat: nec huiuſmodi actus ſubiacent voluntati tamen ſiſtere in talibus actibus: ita ꝙ non in alijs totu; ex motu voluntatis mouentis eſt ⁊ imperantis ceteris potentijs anime ⁊ determinantis actus omnium potentiarum.

Intellecꝰ ⁊ vires anime a volūtate.

Tertio.

Tertio voluntas mouet intellectum exparte ipſius potentie intellectiue ſecundum ſe: nam omnes potentie poſſunt dici quodammodo potentie paſſiue: ſola autem voluntas reſpectu aliarum potentiarum poteſt dici libera: ⁊ poteſt potentia actiua nominari: nam licet voluntas ab alio moueatur: quia mouetur a bono apprehenſo: ⁊ ab ipſo appetibili: ⁊ ex hoc poteſt dici potentia paſſiua: poſtquam tamen actuata eſt ex ipſo bono apprehenſo:

ꝛ ex ipſo appetibili reſpectu intellectus: ꝛ aliaꝝ pōaꝝ actiua pōa dici dꝫ: eo ꝙ mouet: ꝛ impat oībus aliȷs potentiȷs. Nam poſtq̈ȝ intellectus factus eſt in actu ab obto intelligibili: ꝛ poſtq̈ȝ cetere potentie ſunt actuate ex ꝓpriȷs obiectis: adhuc hn̄t moueri ab ipſa voluntate: vt actus proprios eliciant: ſed voluntas de ſe hꝫ ꝙ poſſit actum ꝓprium elicere: ꝛ de ſe habet: poſtq̈ȝ actuata eſt ex ipō fine: vel ex ipſo bono appͤhenſo ꝙ poſſit agere: vel non agere: ꝛ talē actuationem: vel velleitatem in omnibus potētiȷs cāre hꝫ: ſicut actuū cāt actuationem in ꝓprium paſſiuuꝫ: ſola igr̄ voluntas ſimplr̄ loquendo pōa actiua dici pōt: ꝛ ſola ipſa ē dn̄a actuū ſuorū: oēs āt alie mouentur ab ipſa vt declaratū eſt: ex dictis. Conª ex dictis:

Capitulum octauum. Quō uoluntas mouet̄ ab alio: ꝛ qualiter etiam ſe ipſam mouere poſſit.

q Uia in ſuperiori capitulo diximus voluntateȝ mouere ceteras pōas aīe: ꝛ eē dominā actuū ſuoꝝ reſpectu oīuȝ pōaꝝ: iō aliqs poſſet ymaginari hmōi voluntatē ſe ipſā mouere: ꝛ ſeipſam actuare ad hoc ꝙ alias pōas mouet̄ poſſit. Nā cum nihil agat: ꝛ nihil moueat niſi ſm ꝙ ē in actu: ſed voluntas mouet oēs aīe pōas: ꝛ a nulla dictaꝝ pōarum mouetur: ꝛ actuat̄: oportebit ſeipſam mouere: ꝛ ſe ipſaȝ actuare: vt ſic actuata vel ſic facta in actu alias aīe vires mouere poſſit. Uolumꝰ igit̄ oñdere non eſſe poſſibile voluntatem ſe ipſam mouere q̄ȝuis veritatē hēat: ꝙ voluntas ſe ipſam hēat determinare. Primū aūt quātum ad pn̄s: duplr̄ oñdere poſſumus. Primo via oñſiua. Scđo via ducente ad impoſſibile. Prima via ſic pꝫ: nā obꝫ voluntatis eſt bonum appͤhenſum: ꝛ p̄cognitum per itellectum eo ꝙ nihil diligit̄: niſi cognitum: vt Auguſtinus in libro de trini. Iſtud igit̄ bonum apprehenſum: vel eſt vl̄r bonum: ꝛ hꝫ rōem boni ſimpliciter: ꝛ rōem finis: aut non ē bonum ſimplr̄: nec hꝫ rōem finis ſimplr̄: ſed eſt apparens bonum: ꝛ eſt illud ꝙ eſt ad finem: vel ordinat̄ ad finem: reſpectu igr̄ boni ſimplr̄: ꝛ reſpectu finis volūtas non poteſt ſeipſam actuare: ymo actuat̄ ab ipſo bono ſimplr̄: ꝛ ab ipſo fine: nā tale bonum ſic precognitum oñſum volūtati ꝑ intellectum mouet ipſam voluntatem: ꝛ actuat eā: vt neceſſario volūtas in Augu.

tale bonũ:⁊ in talẽ finẽ feratur. Nã ſi beatitudo offeratur nobis ſub rõe finalis boni:de neceſſitate ẽ a nr̃a volũtate volita:⁊ ſi miſeria oñdatˀ nobis ſub rõe mali ſimpliciter neceſſario a nobis nõ eſt

August. uolita:Unde Auguſtinus.xiij ꝺ trinitate capitulo tertio ait:quod neceſſario volumus eſſe boni:⁊ neceſſario nolumus eſſe miſeri: reſpectu igitˀ boni ſimpliciter:⁊ mali ſimpliciter voluntas noſtra nõ determinat ſeipſam:ymo actuatˀ:⁊ determinatur ab ipſo bono apprehenſo:⁊ ab ipſo fine. Nam ſicut materia non mouet ſe ipſam ad formam:ſed mouetur ab agente:ita voluntas cum eſt ſimpliciter in potentia non mouet ſe ipſam:nec actuat ſeipſam:vt velit finem:vel bonum ſimpliciter:cum huiuſmodi bonum ⁊ huiſmodi finem velit:⁊ in ipſum finem neceſſario feratur. Utrum autem reſpectu eius boni ꝙ eſt ad finem poſſit ſe determinare: poſtea patebit. Ad preſens tantum dictum ſit:ꝙ bonum apprehenſum ſub ratione finis:⁊ ſub ratione vniuerſalis boni oſtenſum voluntati ꝑ ipſum intellectum proprie eſt illud ꝙ voluntatem mouet:⁊ ipſam determinat ⁊ actuat:⁊ ipſa voluntas per tale bonum ſic oblatum ſibi:habet actuari ſcilicet imbui aliqua forma:mediante qua poſſit agere ⁊ ſine qua nihil agere poteſt. Cum igitur voluntas anteꝗ̃ oſtendatur ſibi aliquod bonum:⁊ aliquod obiectum ſit in pura potentia:⁊ per conſequens nõ poſſit aliquid uelle:poſtꝗ̃ vero imbuitur forma ipſius boni vniuerſalis:⁊ finalis:poteſt poſtea ea q̃ ſunt ad finem velle:⁊ non velle:⁊ agere:⁊ non agere: oportet dicere ꝙ voluntas a tali bono apprehenſo vniuerſali:⁊ ſub ratione finis habeat actuari ⁊ determinari:⁊ per conſequens ſeipſam actuare

Alia du. ad ipoſ. non poterit:accipiendo actuationem:ſicut dictum eſt. Secundo hoc patet via ducẽte ad impoſſibile. Nam ſi voluntas ſe ipſam actuaret:⁊ ſe ipſam determinaret:ſequitur hoc impoſſibile: ꝙ vnum ⁊ idem eſſet ſimul in actu:⁊ in potentia:nam ſi voluntas de ſe eſt impotentia ad volendum:⁊ ad huiuſmodi voluntatem ſe ipſam mouet: ſequitur ꝙ ſit quid in actu. Reſpectu igitur ſui ipſius eſt ſimul in actu:⁊ in potentia. Cum igitur hoc ſit impoſſibile ꝙ aliquid reſpectu ſui ipſius ſit mouens ⁊ motũ:agens:⁊ pa-

Phi. tiens:eo ꝙ ſecundum phũm ſeptimo phiſicorum: omne ꝙ mo-

uetur neceſſario eſt ab alio moueri:nec eſt poſſibile vnum: ꝛ idem a ſe ipſo moueri:ꝛ ibidem probatur ꝙ voluntas neceſſitet ab alio ꝛ moueatur :puta ab ipſo apprebenſo : ꝙ velleitatem cauſat in ipſa voluntate :ꝛ ex boc poteſt ipſam actuare. Concludamus igitur tam ex ratione oſtenſiua : q̃ʒ ex ratione ducente ad impoſſibile voluntatem ſe ipſam non poſſe actuare : ſed actuatur ab ipſo fine vel ab ipſo bono apprebenſo ſub ratione boni ſimpliciter:ꝛ vniuerſaliter:ſed ꝙ voluntas reſpectu ipſorum:que ſunt ad finem ꝛ reſpectu bonorum appetentium poſſit ſe ipſam determinare de facili patere poteſt. Nam quia fornicatio non eſt bona ſimpliciter : ſed eſt apparenter bona:inquantum delectabile quid : ratione tamen qua eſt in ordinata : ꝛ probibita:eſt mala:ideo ſi proponatur volūtati in ſua libertate eſt:vt poſſit ſe determinare ad volendum fornicationem ratione qua delectabilis :vel ad fugiendum ipſam ratione qua eſt inordinata : ꝛ probibita: ꝛ ſicut eſt dictum de fornicatione:ita dicendum eſt de omnibus:que non apprebenduntur : vt bonum ſimpliciter :ꝛ finaliter: ſed apprebenduntur : ſicut ea que ordinantur ad finem:ꝛ ſicut bona apparentia. Nam reſpectu oiuʒ taliū volūtas ſe ipſam determinat:ꝛ in poteſtate ſua eſt : vt talia poſſit:velle vel nolle : ꝛ ꝙ poſſit ſiſtere in vno: ꝛ non in alio: eo ꝙ ipſa eſt domina ſui actus:ꝛ etiam eſt domina omnium actionum:ꝛ omnium potentiarum. Eſt igitur bic ordo in ipſa volūtate:ꝙ ipſa voluntas primo imbuitur forma ipſius boni ſimpliciter :ꝛ finaliter apprebenſi :ꝛ talis imbuitio proprie dicitur actiuatio voluntatis. Poſtquam vero voluntas forma buius boni finaliter:ꝛ ſimpliciter apprebenſi fuerit imbuta : tunc ſe ipſam mouet ad volendum ea: que ſunt ad finem : vel ad non volenduʒ ꝛ talis motio proprie dicitur determinatio voluntatis ſecundum quem modum loquendi:voluntas ſeipſam actuare non poteſt: quamuis poſſit ſe ipſam determinare : ut per dicta eſt manifeſtum :ꝛ ſic eſt finis ḣe partis.

Con° ex dictis.

Ordo volūtatis.

Explicit ſecundus tractatus perutilis de cognitione anime : ꝛ potētijs eius ḟm Magḟm Auguſtinum de Ancbona.

Incipiūt capl'a tertie ptis tractatus ꝺ cognitiōe aie: ꝛ pōaꝝ ei⁹.

Capl'm primū Quō ꝯceptiōib⁹ itellect⁹ diuerſimode res exteriores correſpōdeꝫ poſſint: ꝛ qualiter talibus conceptionibus aliquando nihil reſpondet.

Capl'm ƀꝫ Quomodō diuerſis conceptionibus: ꝛ itellectionib⁹ intellectus diuerſa correſpondeant: ꝛ qualiter p diuerſas conceptiones intellectuſ diuerſis nominibus res nominantur.

Capl'm tertiū Quō i ipis reb⁹ iueniſ vn̄ diuerſitas taliū nominū ſumi poſſit: ꝛ ql'r ipe res ꝺ ſe bn̄tꝙ poſſint diuerſimode ab itellectu ꝯſiderari: ꝛ p ꝯn̄s diuerſis nominibus appellari ꝛc.

Capl'm q̄rtū Un̄ ſumanſ noia primaꝝ intētionū: ꝛ qualiter p actum intellectus prime intentiones formari habenſ.

Capl'm qntū Que ſunt ſecunde intentiones: ꝛ quomodo p cōſiderationem intellectus huius ſecūde intentiones formantur.

Capl'm ſextū Quō p actum: ꝛ conſideratioueꝫ intellectus ſecunde intentiones adiunguntur primis: ꝛ qualiter de ſecundis intentionibus adinuenta prima loyca dicitur eſſe.

Scut dicebaſ i principio huius tractatus ex diuerſitate ꝯceptionū: ꝛ itellectionū itellectuſ diuerſimode res ad ipſuꝫ itellectū ꝯpanſ: iō volumus oñdeſ i capl'o prio huius tertie ptis quō ꝯceptōib⁹ itellectus diuerſimode reſ exteriores corrn̄dere hn̄t: ql'r talibus ꝯceptionibus aliqn̄ nihil corrn̄det in reꝝ natura. Igiſ ſciendū ē qꝺ res aliq̄ ex animā exn̄tes tripl'r .ſ. cōceptioni itellectus pn̄t corrn̄deſ: ne talis cognitio diceſ vana: ꝛ caſſa: ꝛ tripl'r ēt hui⁹ intellectus ꝯceptiōi nulla res i rerū natura exn̄s ꝓprie corrn̄det: ꝛ ex hoc talis ꝯceptio vana: ꝛ caſſa dici mereſ. Primo P⁹ cōceptioni itellectuſ corrn̄dꝫ aliq̄ res ꝓ fundamēto imediato: ita qꝺ talis conceptio imediatū fundamn̄tū hꝫ in re ex animā exn̄te: ſicut ſi itellectus itelligat naturā hoīs: vl' lapidis ex tali itellectione foſat ſibi imediate cōceptū quēdā q imediatum

fundamentum h3 in nã hois vel lapidis: vt tales nature ſunt res naturales extra aiaʒ exiſtẽtes: de talibus cõceptiõibus ſignificãtibus ipſas nãs reꝝ imediate: ſcribit phũs q̃rto methaphiſice dicẽs ꝙ rõ: vel ꝯceptio quã ſignificat nomẽ ẽ diffiº eius: nã ꝯceptio quã quis h3 imente de hoie ſignificat ſibi quod ipoꝛtat̃ noie hois: q2 i poꝛtat̃ natura humana: vel intellectiua nõ aũt nã lapidis: hoc igit̃ nomẽ hõ: vel lapis aut lignũ dupliciter ſumi põt: vel vt dicit res ex̃ animã exñs: vel vt dicit cõceptũ foꝛmatũ in mente expꝛimẽtẽ: ⁊ notificantẽ ipſas res exterioꝛes: ⁊ ſiquidẽ hmõi noia ꝓ cõceptiõibus itellectus ſumant̃: imediate res exterioꝛes eis correſpõdent: vnde hac de cã talia noia pꝛime intentiõis ſunt appellata: eo ꝙ imediate: ⁊ pꝛimario mõ p̃dicta noia cõcipiũtur de ipſis rebus ab ipſo intellectu: ⁊ imediate res exterioꝛes talibꝰ noibus ⁊ ꝯceptiõibꝰ coꝛreſpondẽt. Sedõ mõ põt itellectus ꝯceptiõibus coꝛrñdere aliq̃ res ꝓfũdamẽto nõ imediato: ſ3 mediate aliqº ꝯceptu cui pꝛio coꝛreſpõdet: vt ſi intellectꝰ itelligat hoie3: vel equũ ex qua itellectiõe foꝛmat ſibi cõceptũ hois: vel equi: ⁊ per talẽ cõceptũ notificat̃ ſibi qd noie hois: vel eq ipoꝛtat̃: ex hoc foꝛmat̃ ab itellectu alius ꝯceptus: ⁊ aliud nomen: qđ qdẽ nomẽ ꝯſequit̃ modũ intelligendi ipſiꝰ intellectus per primũ cõceptũ: vt q2 naturã hois itellectus itelligit cõuenire pluribus indiuiduis p cõceptũ: quod pꝛio de natura hoĩs h3: iõ hmõi nãʒ vocat ſpẽm: vel genus: ⁊ talibꝰ cõceptiõibus ſecũdis: non rñdet aliqua res ex̃ aiaʒ exñs imediate: ſed mediate pꝛio cõceptu: vt natura hois: ⁊ aialis coꝛreſpondet cõceptiõibus ſpẽi: ⁊ gñis mediate cõceptiõe hois: ⁊ mediate cõceptiõe animalis: nã niſi intellectus pꝛius foꝛmaret de hoie cõceptũ quẽdã expꝛimẽte3 ſibi quid ipoꝛtat̃ noie hois: nũq3 foꝛmaret ſibi aliũ cõceptũ notificãtẽ ei: ꝙ hõ põt de pluribꝰ idiuiduis p̃dicari: vt ex hoc ſpẽs appellet̃: coꝛrñdet igit̃ res ſcdis itẽtiõibus vel ꝯceptiõibus. Tertio mõ aliq̃bus ꝯceptiõibus coꝛrñdet aliqua res extra aiam exñs: quantũ ad exñtiã huius rei: ſ3 quãtũ admodũ itelligẽdi illã rẽ: nõ rñdet talibꝰ ꝯceptionibꝰ aliqd: vt ſi mathematicus ꝯcipiat linea3 q̃tũ ad huiꝰ cõceptiõem: rñderet aliq̃ res: q2 coꝛrñdet ſibi linea naturalis: q̃ eſt quãta: quãtũ tñ ad modũ intelligendi huic cõceptiõi

Phĩ 4

Hoc nomẽ hõ vl lapis. dupl'r ſumi põt.

ſcdõ mõ.

mathematici nō corrn̄det aliqd:q2 cōcipit lineā quātā ſine quali:
q2 i rez natura ñ inenit' aliq̄ linea q̄ta:q̄ nō ſit q̄lis: ⁊ q̄ nō ſit affe
ctiua aliis accidētibus: ⁊ iō quātū admodū itelligēdi:hui⁹ mathe
maticoz conceptiōib⁹ corrn̄det aliq̄ res ⁊ ſm illū modū:p quē in
telligit. Tripl'r igit' res pōt cōceptiōibus itell⁹ corrn̄det. Prio
eni imediate ſicut primis itētiōib⁹. Secūdo mediate ſicut ſcdis
itētionib⁹. Tertio q̄ntū ad exñtiā rei:ñ tm̄ ad modū intelligēdi: ⁊
P°. ſic itell⁹ nō dr̄ vanus:nec caſſus. Simil'r vt dicebat':tripl'r pōt ꝯ
tigere q nōib⁹: ⁊ ꝯceptiōib⁹ itellectus ñ corrn̄deat aliq̄ res. Prio
ſi hm̄ōi ꝯceptiōes: vl' noia ſint ficta. Scdo ſi ſint falſa. Tertio
ſi ſint ſinonima:nā ſi intellectus ꝯcipiat:vel fingat aliq̄:q̄ i rez nā
nō repiūt':vt ſi fingat hyrcocerū:vl' chimerā:talib⁹ ꝯceptiōib⁹ nō
corrn̄det aliq̄ res ex' aiaz exñs:eo q res ꝯcepte p tales ꝯceptiōes i
Scdo nā nō inueniūt':nā ñ repit' aliqd al' ꝯpoſitū ex hyrco: ⁊ ceruo: ſicut i
tellectus fingit. Scdo ꝯceptiōib⁹ f'lis ñ corrn̄det aliq̄ res:eo q i
Phi. tellectus dic̄ illd ēē:qd ñ ē: ⁊ illd ñ ēē:qd ē:pp q tales ꝯceptiōes:
vel p̄dicatiōes ſunt falſe:vt vult ph's tertio de aīa nō q tales res ſi
gnificate p hm̄ōi noia nō ſint:q2 tā hō:q̄ equs:q̄ bipes hn̄t eſſe i
Tertio natura rei:ſ3 q2 hītudo p̄dcāz rez ad inicē nō hn̄t ēē:eo mō: quo i
tellectus ꝯcipit:iō talib⁹ ꝯceptionib⁹ dr̄ res nō corrn̄det. Tertio
mō ꝯceptiōib⁹ itellectus ſinonimū nō rn̄det res:ſaltē nō rn̄d3 pl'a
ritati nom̄ pl'aritas rez:nā ſi intellectus d' vna re hēat ꝯceptiōes:
vt ſi aliq̄3 hoie3 noiet Marcū tulliū:q̄uiſ illa res expſſa p talia no
mina hēat ēē:nō tm̄ illis pl'ibus ꝯceptiōib⁹ pl'es res corrn̄dēt. Tri
pliciter aūt igr' aliqñ res exteriores ꝯceptionib⁹ intellectus nō cor
reſpondet. Primo modo conceptionibus fingentibus aliq̄:
que non ſunt in rerum natura. Secundo conceptionibus fal
ſis ſignificantibus falſas habitudines rerum. Tertio concep
tionibus ſynonimis exprimentibus vnam rem per diuerſa nomi
na: ⁊ ſic patet qualiter res correſpondēt ꝯceptionibus intellectus:
⁊ qual'r non.

Capl'3 63. Quō diuerſis ꝯceptiōib⁹: ⁊ intellectiōib⁹ intell⁹ di
uerſa nomina corrn̄dent: ⁊ q̄liter p diuerſas ꝯceptiones intellec
tus res diuerſis nominibus nominantur.

q Uia nulla eſt ſubſtantia creata:que non ſit affectiua aliquibus accidentibus: ⁊ ideo quelibet creata ſub- ſtantia quantum ad preſens ſpectat: tripliciter babet comparari ad intellectum: ſecundum quam tripli- cem comparationem multis nominibus predicta ſubſtantia po- terit appellari. Nam primo poteſt conſiderari ipſa ſubſtantia ſecundnm ſe. Secundo poteſt conſiderari ſubaſtantia reſpectu accidentium: que fundantur in ipſa. Tertio poſſunt conſide rari accidentia ꝑ reſpectū ad ſubaȝ ipſaȝ:inq̄ȝtum ſine ea eſſe non poſunt. Dicemus igit́ ꝙ ſ b̄e ƀȝ ſe cōſiderate cōpetūt tria: ſuppo ſitū ypoſteſis: ⁊ ꝑſona: ſub̄e v̄o reſpectu accn̄tiū: q̄ fundant́ in ipſo: ſil'r tria noia ꝯueniūt. ſ. ꝑticulaŕ ſingl'aŕ: ⁊ idiuiduū: ſȝ ip̄is accn̄tibꝫ ꝑ ꝯꝑatiōeȝ ad ſubaȝ: vl' ip̄i ſub̄e ꝑ ꝯꝑationē ad accn̄a ēt tria ꝯpeteŕ pn̄t. ſ. ſuba ſubſiſtēcia: ⁊ eēntia: nā vt patebit bec noia nō ꝯuēiūt ſub ſtātie: niſi rōe accn̄tiū: actiue tn̄ iſta ꝯpetūt ſubſtātie rōe accn̄tiū: in quātū ipſa ſuba tria facit: vel tria tribuit ipſis accn̄tibus: ꝑꝑ q̄ iſta tria nomina: puta ſingl'are: ꝑticulaŕ ⁊ indiuiduū: ſibi ꝯpetūt. Alia vero tria ſcilicet ſuppoſitum: yposteſis: ⁊ perſona: vt dicebatur con ueniūt ſubſtantie ſecūdum ſe: bec autem ſingula per ordinem de- clarentur. Nam licet ſuppoſitum yposteſis: ⁊ perſona: prout reperiuntur in creaturis non babeāt eſſe ſine accidentibus: ſimpli citer tamen loquendo de ratione ſuppoſiti yposteſis: vel perſone non eſt cum eis aliquod accidens: eo ꝙ ſi talia nullo modo ſine ac cidentibus poſſent eſſe: cum indiuiduis nullum ſit accidens: pre- dicta nomina ad diuina transferri non poſſent: ꝙ falſum eſt: quia dicimus indiuiduis eſſe tria ſuppoſita tres ypoſtaſes: ⁊ tres per- ſonas. Dicimus igitur ꝙ nomen ſuppoſiti competit alicui na- ture inconcreto ſignificare: non vt excludit proprietates illius na ture: non tamen eſt de ratione ſuppoſiti: ꝙ dictas ꝓprietates inclu dat: vt bomo eſt nomen ſuppoſiti: eo ꝙ ſignificat bumanam natu ram inconcreto: ſecundum quam ſignificationem proprietates na ture bumane non includit: non tamen eas excludit. Sed bu- manitas: que predicatur in abſtracto: eas totaliter excludit: prop ter quod babet rationem partis ipſa būanitas: ⁊ ſi non incluſiue:

Tripl'r ſuba pōt ꝯſiderari

Suba ſbſiſtēcia Eſſentia Singl'aŕ ꝑticulaŕ. Et indi. Suppo. ypoſtaſiſ Et pſōa

qꝛ bõ nõ includit i ſe aliquas ꝓprietates: ſicut nec hũanitas: hꝫ tñ rõem ptis excluſe: qꝛ hũanitas oẽs ꝓprietates excludit: bõ aũt q̃s uis nõ icludat: nõ tñ eas excludit: ꝛ hec ẽ rõ: qꝛ humanitas nõ p̄dicatur de hoie: qꝛ in iſtis creaturis ps de toto p̄dicari nõ põt. Nomen igiť ſuppoſiti ꝯpetit alicui nature i ꝯcreto ſignificãti nõ excludẽti ꝓprietates illius nature: p quas ꝓprietates ſuppoſita i illa nã vel yppoſtaſis diſtinguunť ab inuicẽ. Nomẽ vero pſone cõpetit alicui nature icludẽti i ſe aliquã ꝓprietatẽ ad dignitatẽ ptinẽtẽ: qꝛ pſona ẽ rõalis nã idiuidua ſubã: vt dicit Boetius: q̃uis ergo iſta tria noĩa ꝯpetãt ipſi ſube p cõparationẽ ad aliquas ꝓprietates quas vel ipſa ſubſtãtia includit: vel ſaltem non excludit: vt ex dictis patere põt: nõ tamẽ eſt de rõe p̄dictaꝝ ꝓprietatũ ꝙ ſint accñña dupliciter ſuppoſiti yppoſtaſis: ꝛ pſone: eo ꝙ talia reperiunť i indiuiduis: vbi nullum eſt accñs. Sꝫ igiť talia ſint accñia p cõparationẽ ad ſuppoſitũ vel yppoſtaſim: aut pſonã: hoc ẽ prout talia reperiunť i natura creata. Ideo vt dicebamus ſuperi⁹ hec tria. ſ. ſuppoſitũ yppoſtaſis: ꝛ pſona competunt ſube: vel nature ſecundũ ſe nõ ꝙ talia non competant nature: vel ſube reſpectu proprietatum: ſed qꝛ non eſt de ratione taliũ proprietatũ ꝙ ſint accidẽtia reſpectu ſube: ymo aliq̃ñ ſunt idẽ cum ſubſtantia. Alia aũt tria noĩa: vꝫ pticulare ſingulare: ꝛ indiuiduũ cõpetunt ipſi ſube rõne accñtiũ: naꝫ ipſa ſuba tria recipit ab ipſis accidentib⁹. Primo ptitiõeꝫ: ꝛ cõtractionẽ: nã ſuba de ſe nõ hꝫ ꝙ partiať: ꝛ ꝯhať ad aliqua niſi rõe accñtis: eo quod ad partitioneꝫ quãtitatis ptitur ipſa materia: ꝛ ad partitionẽ materiei: ptiť forma: qꝛ nõ diuidiť: niſi diuiſiõe materie: ꝛ ſꝫ p⁹ ad vltimũ ſuba ſm ſe: non partiť: nec ꝯhiť: niſi p accñia ergo ꝛc.

Scđo ſuba recipit ab accñtibus diuiſionẽ ab alijs: nã nõ hꝫ vna ſuba ꝙ differat ab aliqua niſi p accñia: pticipatiõe ſpẽi oẽs hoies ſunt vnus: hõ ſcđm porphiriũ in libello ſuo: ſed p accñtia ſingularia vna ſuba ſingularis diuidiť ab alia: ꝛ differt ab aliis. Tertio ſuba recipit ab ipſis accidentibus indiuiſioneꝫ in ſe: eo ꝙ vnaqueqꝫ ſubſtantia eſt indiuiſa in ſe: ꝛ in cõicabilis rõne accñtium: que ita ꝯueniũt vni: ꝙ non ꝯueniũt alteri: rõe igitur partitionis: ꝛ ꝯtractiõis: quã ſuba recipit ab accidẽtibus: dť ipſa ſuba eſſe par

Marginalia: Boetius (beside line 10); Primo. (beside line 20); Scđo (beside line 25); Tertio (beside line 29)

ticularis. Róe vero diuiſionis: ⁊ ſepationis ab alijs dr̃ ſingula ris: ſ; róe indiuiſiõis dr̃ idiuiduũ: q̃ſi in ſe indiuiſum. Ex quo pa tere põt: ꝙ hec tria noĩa: nõ ſolũ in ſu᷒a: ſ; ẽt in accidentib⁹ inueni unt: ymo ipſi ſu᷒e talia nõ ꝯpetũt: niſi rõe accñtiũ: que in ipſa fun dant: pp ꝙ in ſu᷒a: vel in nã diuia: vbi nullũ accñs repitur: hec noĩa nõ inueniũt. Uñ non dicimus ꝙ ibi ſit pticularitas: vel ſin gularitas aut indiuiduatio: eo ꝙ talia nõ ꝯueniũt ſu᷒e: niſi rõe acci dẽtiũ: vt ex dictis ẽ declaratũ. Alia vero tria noĩa. ſ. ſu᷒a: ſubſi ſtẽtia: ⁊ eſſentia ꝯueniũt ipſi ſu᷒e actiue reſpectu accñtiũ: eo ꝙ ſub ſtãtia maxie: vt in creaturis repit̃ tria facit in ipis accñtib⁹. Pri mo q: ipſa accñia ſubſtentat: ⁊ ꝯſeruat. Scdo q: eis nõ indiget ad ſui ſubſiſtentiã: ſ; econuerſo accñia indigent ipſa ſu᷒a. Ter tio q: tribuit eis eſſe: q: ipſa h; ꝑprie eſſe: accñia xõ non hñt pro prie eſſe: ſ; magis hñt in eẽ: nã ipſa nõ ſunt: ſ; ꝑprie inſunt: eo ꝙ non ſunt entia: niſi q: ſunt entis: vt ſcribit̃ ſeptimo methaphiſice: rõe igit̃ ſubſtẽtatõis ſumit̃ nomẽ ſubſtãtie: quaſi a ſubſtãdo ipſis accñtibus: rõe vero ſubſtantie: q̃ p ſe ꝯpetit ſubſiſtẽtie: ſumitur no men ſubſiſtentie: q̃ p ſe ꝯpetit ſubſtantie: ⁊ accñtibus non ꝯuenit: niſi rõe ſubſtantie. Sumitur ergo nomẽ ſubſiſtẽtie q̃i a p ſe ſub ſiſtendo. Uñ maxime tale nomen conuenit nature diuine: que nullo indiget ad ſui ſubſiſtentiã: nature autẽ create minus p: oprie hoc nomen ꝯpetit: eo ꝙ q̃;uis pſe non indigeat aliq̃bus accidẽtib⁹ ad ſui ſubſiſtẽtiã: nũq̃; tñ ſine talib⁹ accñtib⁹ ſubſiſtit: rõe xõ entita tis: q̃ per ſe conuenit ſubſtantie: accidentibus aũt non competit eẽ: ſed magis ineſſe: ſumit̃ nomen eſſentie quaſi ab eſſendo: ⁊ tale no men ẽt pfecte indiuinis inuenit̃: vbi eẽ p eſſentiã ⁊ non p partici pationem reperit̃. Patet igit̃ ꝙ ſm diuerſitatem conſideratiõis ⁊ intellectionis ipſarum rerũ diuerſa nomina talibus intellectioni bus correſpondent: ⁊ diuerſis nominibus res appellant̃.

Indiuiduũ q̃uo dicit̃.

tria noĩa

septimo metha.

Capitulum tertium. Quomodo in ipſis rebus inuenitur: vn de diuerſitas talium nominum ſummi poſſit: ⁊ qualiter ipſe res ſe habent: ꝙ poſſint diuerſimode ab intellectu conſiderari: ⁊ per conſequens diuerſis nominibus appellari.

c Um ſuperius dictum ſit illa nomina: ⁊ illas conceptio
nes: quibus res exterior non correſpondet eſſe vanas:
⁊ caſſas: oportet in ipſis rebus deueniri ad illud: vn-
de diuerſitas talium conceptionum ſummi poſſit: ad-
huc ꝙ predicta nomina diuerſa ab intellectu impoſita: ⁊ predic-
te diuerſe conceptiones: que de rebus concipiuntur figmenta non
nota tri- dicantur. Sciendum eſt igitur ꝙ in rebus quantum ad pre-
plicē di- ſens triplicem diuerſitatem poſſumus inuenire: quarum vna ſumi
uerſitatē tur penes vniuerſalitatem: ⁊ particularitatem: alia ſumitur penes
rerū. ſubiectum: ⁊ eius proprietatem. Tertia vero colligitur penes
ſubſtantie: ⁊ communium accidentium diuerſitatem: nam in ali-
qua re: puta in homine hec tria inueniuntur. In ipſo enim
homine ſunt aliqua: que reſpectu eius ſunt vniuerſalia: ſicut ani-
aial: viuū mal: viuum: ⁊ ens: aliqua autem reperiuntur in eo: que ſunt eius
⁊ ens. proprietates: ⁊ que inſeparabiliter conſequuntur ipſum: ſicut ri-
ſibile manſuetum: natura: ⁊ cetera talia. Aliqua vero in
ipſis inueniuntur: que ſunt communia accidentia: vt ſunt album
⁊ nigrum: ⁊ muſicum: ⁊ omnia: que cum ipſo naturalem: ⁊ neceſ
ſariam cōmunicantiam non habent: iſta autem ſicut comparantur
ad iſtum hominem: ſic tripliciter ſunt de intellectu eius: quia ea:
que ſunt in ipſo: ſicut vniuerſalia: ſunt de primo intellectu eius: qa
ſine eis: homo non poteſt intelligi: neqꝫ eſſe: nam non ſolum homo
ſine animali: ſine vita eſſe non poteſt: ymo etiam ſine eis intelligi:
non valet. Propter quod de primo intellectu eius om-
nia talia eſſe dicuntur. Ea autem: que reperiuntur in eo tanꝗ
proprietates inſeparabiliter cōmunicantes ipſum: ſunt de ſecun-
do intellectu ipſius: eo ꝙ: quamuis homo ſine riſibili aut manſue
to: natura: ⁊ alijs proprietatibus eſſe non poſſit: poteſt tamen ſi-
ne eis intelligi: quia poteſt intelligi homo: non intellecto riſibili:
vel manſueto: natura. Unde ut talia de ſecundo intellectu ipſi
us poſſint appellari: ad iſtum modum reduci poſſunt omnia illa
que inſeparabilem cōmunicantiam ad inuicem habent: vt quan-
tum: ⁊ quale. Nam licet non ſit dare quantum ſine quali exi
ſtere in rerum natura: quia non eſt dare dimenſiones ſeparatas: ut

probatur quarto phiſicorum: poteſt tamē quātum ſine quali intelli gi: Ea vero que reperiunt in hoīe tāq̄ cōia accidētia: poſſunt di ci de tertio intellectu eius: q2 hō ſine eis poteſt eſſe: ⁊ ſine eis pōt i telligi: nā pōt hō eſſe abſq3 eo: ꝙ ſit albus vel muſicus: vel multo fortius: ſine talibus poteſt intelligi: ideo merito talia de tertio in tellectu eius vocari poſſunt: quia non ſunt de primo: ſicut animal: ⁊ ens: nec de ſecundo: ſicut riſibile: manſuetum natura. Dica mus ergo ꝙ ſecundum qualib3 diuerſitatem: diuerſitas nominu3 ſumi poteſt: nam licet homo per eande3 forma3 ſit rationalis: ⁊ ſit animal: ⁊ ſit ens: licet omnia iſta: vt ſunt in homine ſint vna res: ⁊ non plures: quia tamen inuenitur ens in aliquo: vbi: non inueni tur rationale: ideo poteſt conſiderari ens ſine animali: ⁊ animal cō ſiderari poteſt ſine rationali: etiam prout talia in homine reperian tur: eo ꝙ predicta diuerſas perfectiones important: nam homo di citur ens: prout habet eſſe: dicitur animal: prout ſibi cōpetit ſen tire: prout vero eſt homo: competit ſibi ratiocinari: propter quod: ſi huiuſmodi perfectiones in homine reperias eſſe vna ⁊ eadem res: ⁊ vna: ⁊ eadem forma hominis multis nominib9 poterit no minari: quia vt forma hominis dat homini eſſe: dicitur homo eſſe ens ⁊ forma dicitur eſſentia. Secundum autem ꝙ eadem forma dat ſibi ſentire competit ſibi eſſe animal: ⁊ vocabitur talis forma ſenſitiua. Sed vt predicta forma dat ſibi ratiocinari: huiuſmodi forma appellabitur rationalis: vna ergo res correſpondet omni bus talibus nominibus: nec propter hoc talia plura ſunt ſigmē ta: ⁊ ſinonima: quia in iſta re eſt: ꝙ poſſit omnibus iſtis modis. ab intellectu conſiderari: nam quia in aliquo poteſt eſſe ſubſtantia ſine ſentire: ſicut in lapide: ⁊ in aliquo inuenitur ſentire ſine ratio nali: ſicut in equo: ideo in homine: vbi iſta realiter non differunt: licet vnum iſtoru3 non poſſit ſine alio eſſe: quia in homine non po teſt eſſe ſubſtantia ſine ſentire: ⁊ ſentire ſine rationali. Poteſt tamen unum ſine alio intelligi: vt poteſt in homine intelligi ſub ſtantia ſine animali: ⁊ animal ſine rationali: nam ſi in homine animal ſine rationali intelligi non poſſet: nunquam in aliquo poſſet inueniri animal. ſine rationali. Sed quia rationale non

Con° ex dictis.

ſine hoie iō rōale ſine hoie eſſe non pōt:q̄uis ergo ſubſtātia: animal rationale:que ſunt diuerſa nomina dicant in homine vnā:ꝛ eādem rem:ꝛ vnam ꝛ eandem formā:tamen in ipſa re:que eſt homo inuenitur illud: propter quod omnib⁹ iſtis modis poſſit cōſiderari:ꝛ nominari:q2 īuenit̄ forma entitatis ſenſibilitatis:ꝛ rōnabilitatis:que licet in hoie realiter non differant:poteſt tamen vnum ſine alio ꝯſiderari:ꝛ noiari:ex diuerſitate ergo vl'itatis ꝛ pticularitatis ipſius rei poteſt ſumi diuerſitas nominuꝫ:ꝛ poteſt illa res diuerſimode ſe intellectui repſentare. Scdo pōt ſumi diuerſitaſ nominū ex diuerſitate ſubiecti:in quo ſunt multe proprietates. Quia tn̄ nō ſecūdum vnum modū hnōi proprietates fluūt a ſubiecto:ſed fluunt ab ipſo ſubiecto ordiñe quodā:ita q̄ vna poteſt eē cauſa alterius: vt manſuetum natura:poteſt fluere ab hoie mediāte riſibili ideo quelibet iſtarū paſſionum ſuo noie ꝓprio poterit appellari: ꝛ ſubiectum nominabitur proprio noie differente ab omnibus dc̄is paſſionibus: eo q2 lꝫ talia non ſint ſepata ad inuicem ſcdm eſſe: poſſunt tamen ſepatim vnum ſine alio intelligi vt homo ſine riſibili riſibile ſine māſueto nā:hoc ēt modo poteſt intelligi quātū ſine q̄li:q2 q̄uis ſcdm eſſe quātū ſemp ſit ꝯiunctū quali: vnum tamen ſine altero intelligi non poteſt:nec propter hoc talis ītellectio ē falſa:q2 in ipſa re ē talis diuerſitas:vnde diuerſitas talium nominuꝫ ꝛ conſiderationū ſumi poſſit:nā realiter ipſum quantū differt a q̄li: q̄uis ſcdm eſſe q̄tum a quali ſepari non habeat: pp q̄ intellectui facienti talem abſtractionē:ꝛ ꝯſiderāti quātū ſine quali:nulla falſitas ſubeſt:ideo ho phiſicoꝝ ſcribitur. Dō abſtrahentium non eſt mendacium:nam mathematici abſtrahunt quātum a quali:non tamē mētiuntur ſic abſtrahendo:quia in ipſa re non eſt quātum ſine quali:conſiderari poteſt tamen vnum ab altero realiter differre. Aliud ergo nomen eſt quantū ꝛ aliud quale:ꝛ illa duo ſecundum eſſe:ſeparata non ſunt:cum res correſpondens talibus nominibus in ſe diuerſitatem non habeat:vnde diuerſitas talium nominū:ꝛ conceptionum ſumi poſſit. Tertio poteſt ſumi diuerſitas nominū ex ſubſtātie:ꝛ oiuꝫ accidētium diuerſitate: nam cum ipſam ſubſtantiam contingit affici diuerſis accidētibus: vt albe-

Scdo di.

Phi i

Tertio diuerſitaſ ſūmi pſ.

dine: ⁊ nigredine frigiditate: ⁊ caliditate: humiditate: ⁊ ſiccitate: oꝫ predictam ſubſtantiã nominibus talium accidẽtium nominari: ⁊ ſicut ipſa res ſe habet ꝙ omnibus ꝑlibatis accidẽtibus afficiatur: ita de ſe habet: ꝙ oium predictorum accidẽtium nominibus noietur. Unde quia non ſemper talia accidẽtia ſubſtãtie inſunt: ſed aliquãdo cum ſint accidẽtia cõmunia: ⁊ ſeparabilia: ideo ſ'ba aliquãdo: ⁊ non ſemper huiuſmodi accidẽtium noibus appellabiť.

Capitulum quartũ vñ ſumãtur noia primarum intẽtionum: ⁊ qualiter ꝑ actum intellectus prime intentiones formari habent.

Ut bene ⁊ clare videamus: que ſint prime itentiones: ⁊ vnde nomina primarum intentionũ ſumantur tria per ordinẽ manifeſtare oportet. Primum eſt quomodo per actum intellectus huiuſmodi prime intẽtiões formantur. Secũdum ẽ qualiter prime intẽtiões appellãtur. Tertium eſt vtrum huiuſmodi primas itẽtiões itellectus oium boium formare habeat. Propter primũ eſt ſciẽdum ꝙ intellectus eodem modo rebus nomina imponit: ⁊ eodem modo de rebus aliquas itẽtiões: vel conceptiones ſibi format: quomodo ipſas res itelligit: qꝫ vt ſcribitur quarto methaphiſice itellectus ſemper itelligẽdo rem format ſibi ꝯceptum ⁊ nomẽ illius rei: propter quod ſi videre volumus qũo diuerſimõe itellectus diuerſas itẽtiões: ⁊ diuerſas ꝯceptiões de rebus format. Uideamus qũo diuerſimo de ipſas res itelligit: nam ex quo itellectus non format ſibi aliquas itẽtiones vel ꝯceptiones: niſi in itelligẽdo ipſas res. Oportet ꝙ vt diuerſimode res intelligat: diuerſimode ꝯceptiones: ⁊ intellectiones de rebus ſibi formet: intellectus autem quãtum ad ꝑſens dupliciter in cognitione rei fieri poteſt. Primo directo aſpectu: vt quãdo intelligit rem ſub eſſe vniuerſali. Scdo per quãdam reflexionem: ⁊ ꝯuerſionem ad fantaſmata: ut quãdo intelligit rem ſub eſſe ſignato: ⁊ particulari ad hoc intellectus intelligẽdo rem ſub eſſe vniuerſali: dupliciter eam itelligere poteſt. Primo ſub eſſe determinato: ⁊ ꝯfuſo. Secũdo ſub eſſe ſpecifico ⁊ magis determinato: nam ſi intellectus alicuius itelligeret hominem ĩnquãtum animal: ⁊ ſub eſſe ſpecifico: ⁊ determinato ipſuꝫ

Prĩo

Notãdũ

hominem cognoſceret':ſed quando ipſum intelligeret inquantum ſoz.tūc eum cognoſceret particulariter:ꝛ ſub pꝛopꝛio eſſe indiuidua li:directo igitur aſpectu intellectus intelligit naturam cuiuſcunq; rei ſub eſſe vniuerſali: quod quidem vniuerſale eſt pꝛimum ꝛ di rectum obiectum intellectus:vt intelligit naturam hominis inquā tum homo: ꝛ naturam lapidis inquantum lapis:ꝛ naturam equi iquātum equus:nam cum de ratione hominis: vel lapidis: aut equi nō ſint condictiones particulares materie ſignificate: intellec tus intelligens res ſecūdum naturas:ꝛ quiditates ipſarum dicit eas intelligere vniuerſaliter:ꝛ pꝛeter condictiōes particulares ma terie: ꝛ hoc directo aſpectu: quia intellectus virtus imaterialis ē ideo directo aſpectu obiectum imateriale intelligit cuiuſmodi ē na tura rei conſiderata pꝛeter condictiones indiuiduales: vnde ter tio de anima ſcribitur ꝙ ipſum ꝙ qd eſt rei:eſt obiectū intellectuſ

Ubi. pꝛimo:nam natura cuiuſlibet rei cōſiderata ſecūdum ſuum eſſe qd ditatiuū eſt illud quod pꝛimo ſe offert intellectui ad intelligendu; per reflexionem: ergo intellectus intelligit ipſum ſingulare: vt in telligit ſoz.intelligit hunc lapidem: ꝛ hunc equum:ꝛ quia huiuſ modi res ſingulares conſiderate ſecundum eſſe ſingulare:ꝛ mate riale ipſarum ſolum habent eſſe in fantaſia:que eſt virtus materia lis:pꝛedicte res ſic conſiderate:nullo modo mouere poſſunt:ideo intellectus intelligere eas nō habet directo aſpectu: niſi per refle xionem vniendo ſe fantaſmatibus:na; quando pꝛimo intellectus infoꝛmatur cognitione rei vniuerſaliter ſumpte: tunc: quia illa res nō habet eſſe:niſi in hac re particulari: vt nō h; eſſe homo:niſi in hoc homine :ideo intellectus vniendo ſe ſenſibus:ꝛ fantaſma tibus appꝛehendentibus ipſa ſingularia ſpeculatur naturam ho minis:vel equi:cuius cognitione erat pꝛius infoꝛmatus in hoc ho mine:vel in hoc equo:ꝛ per hoc modum ipſa ſingularia intellige re poteſt per intellectum: ergo itelligent rem ſecūdum ſuum eſſe ſingulare: ꝛ materiale pꝛima intentio foꝛmari habet:nam cum in tellectus:vt ſupꝛa dicebatur ſemper intelligēdo foꝛmet ſibi de quo libet iſtoꝛum quādam conceptionem: ꝛ quandam intentionem: de natura hominis foꝛmat ſibi conceptum hominis de natura la

pidis conceptum lapidis : ⁊ ſic de qualibet alia natura : vnde lapis eſt nomen prime intentionis ⁊ homo : vel equus : vel leo nomina primarum intentionum ſunt : nam conceptiones : quas habet itellectus de ipſis naturis rerum:quas directo aſpectu intelligit prime intentiones ſunt : quia per huiuſmodi primas intētiōes: vel cōceptiones intellectus ipſas res cognoſcit: ⁊ eas nominat.

Similiter per actum intellectus intelligētis rem ſecūdum ſuū eſſe ſingulare: ⁊ materiale:formatur prima intētio:nam ex hoc ꝙ intellectus per reflexionem cognoſcit ſoꝛ. ⁊ hūc lapidem:format ſibi quēdam primarium conceptum:per quem cognoſcit ſoꝛ. inquantum ſoꝛ. ⁊ hunc equum inquantum equs:que nomina ſunt primarum intentionum:patet ergo ꝙ ille prime intentiones : quibus intellectus intelligit:vel directo aſpectu vel per reflexionem. prime intentiones dicūtur : ⁊ per actum intellectus vtroqꝫ modo intelligētis rem : tam ſub eſſe vniuerſali : q̄ꝫ ſub eſſe ſingulari prime intentiones formari habent . Sed quomodo huiuſmodi prime intētiones quibus intellectus res intelligit ſunt prime intentiones appellate . Eſt ſciendum ꝙ tales conceptiones poſſunt dici prime intentiones dupliciter. Primo ex parte intellectus. Secundo ex parte rei primo intellecte:nam niſi primo intellectus informaretur cognitione rerum ſecundum ſe nunq̄ꝫ poſſet informari cognitione earum : vt ſunt vnite : vel differentes ab inuicem : vt ſi intellectus primo non cognoſceret quid homo eſſet: ⁊ quid animal : nunqꝫ poſſet cognoſcere: ꝙ homo eſſet particularioꝛ animali : ⁊ qualiter animal eſſet cōmunius: ⁊ vniuerſalius homine : ſed ſi nō prius cognoſceret quid eſſet homo: ⁊ quid equs:nunq̄ꝫ poſſet cognoſcere qualiter homo: ⁊ equs cōuenirēt ad inuicem: ⁊ differrent. Opoꝛtet ergo intellectum primo informari cognitione hominis: ⁊ equi: ⁊ cuiuſlibet rei ſecundum ſe: ⁊ poſtea conuenientias : ⁊ differentias ipſarum poterit conſiderare : ipſa ergo cognitio : ⁊ ipſa conſideratio quam intellectus primo habet de naturis rerum : prime intentiones dicūtur : quia huiuſmodi itentiōes ⁊ cognitiōes nulla alia cognitio i ipſo itellectu p̄cedit : pp qđ prie dn̄r ex pte itel⁹. p° itēdētis taleſ ꝯceptiōes: ⁊ cognitiōes đ reb⁹ hīe.

Sciēdum quō taleſ ꝯcep. dn̄r prie itē tiões

Scdo pñt hmõi ꝯceptiões prie:q̃s pmo itellectus hꝫ ď reb⁹ pri me itentiões appellari expte rei itellecte: nã ipſa qditas rei: vt dice batᷓ ẽ illa: q̃ pmo iprimit ſuã ſimilitudinẽ in intellectu. Alicuius
pria itẽ⁹. aũt ꝯdictiões rei intellectus cõſiderare nõ hꝫ: niſi p ſiltudinẽ rei: pmo ſibi impreſſam: ipſa igitur prima intellectio: vel prima im
Pbi. preſſio facta ab ipſa re in intellectu prima intentio nominatur.
Nã illud ďr prius cui alteri p ipꝫ ꝛ nõ ipſi p alterũ aliqd inhẽt: vt hᷓ pmo poſteriorꝫ. Cũ igit pmas ꝯceptiões ꝛ intellectiões reꝫ itellectus nõ recipiat ab aliquo: ſꝫ imediate ipe res hmõi ꝯceptio nes iprimãt in intellectu: ꝛ qcqd aliud intellectus intelligit p ta-les cõceptiones primo impſſas itelligetᷓ hꝫ: ex hoc ſeqᷓ: qꝺ pdicte
Tertio. cõceptiões ꝛ intellectiões prime intẽtiones vocanᷓ. Ipſe ergo prime cõceptiões reꝫ qb⁹ res noianᷓ: ꝛ itelligunᷓ: prie itẽtiões vo canᷓ: ꝛ hmõi itẽtiões ſiue ꝯceptiões eodẽ mõ cõcipiũᷓ ab itellectu oĩuꝫ hoĩuꝫ: qꝺ dicebatᷓ: tertio ďclarãdũ. Nã illud idẽ qꝺ ꝯcipit
Pbi. vnus hõ de hoĩe vel de equo cõcipit ꝛ alius: ꝛ eaſdẽ ꝯceptiões: ꝛ intentiones q̃s vnus hꝫ de rebus. hꝫ ẽt alius: ſed nõ oꝫ q eiſdem vocib⁹: ꝛ eiſdẽ noĩbus oẽs hõines res appellent: ſed ſcðm diuerſi tateꝫ linguarũ diuerſis vocibus: ꝛ nominibꝫ res nominãᷓ: vñ pri-mo pyermenias ďr q ꝯceptiões anime: eedẽ ſunt apud oẽs: ſed vo ces ſunt diuerſe: nec eedẽ voces: vel nomina apud oẽs reperiunᷓ.
Pꝫ ergo vñ ſumunᷓ nomina primaꝫ intentionũ: ꝛ quare pri me intentiones ſunt appellate.

Capitulũ quintũ q̃ ſunt ſecũde intentiones: ꝛ qũo p ꝯſideratio-nem intellectus huiuſmodi ſcðe intentiones formanᷓ.

Si videre volumus: q̃ ſunt ſecũde intentiones: que ge-nus: ꝛ ſpecies: ꝛ iduiduũ: ꝛ ſyllogiſmuſ appellãᷓ. Eſt primo conſiderãdũ qũo hmõi ſcðe intẽtiones: formenᷓ. Scðo erit manifeſtãdũ q̃lr pdicte ẽe intentiones a pri-ma differant: pp q: eſt ſciendum q cũ ſecũdũ non dicaᷓ: niſi reſpe ctu primi: ſicut prima intentio dicebatᷓ: prima conceptio intellect⁹: quã formabit de re intellecta: vt prima intẽtio hominis: vl lapidis dicebatᷓ p q homo: ꝛ lapis: ꝛ cetera talia noia primaꝫ intẽtionũ eẽ dicebatᷓ: vt i ſupiori caplo ẽ ďclaratũ: ẽa intẽtio ďr ẽa ꝯceptio itell⁹:

quã ſibi foꝛat ỏ ipſa re:vt ex hoc:ꝗ intellectus intelligit nãꝫ aialiſ: ⁊ naturã hoïs:aut naturã ſor.ſcðꝫ ſe hꝫ aꝑ ſe cõceptiões:⁊ noia di ctaꝝ nãꝝ:et ẽ infoꝛmatus pꝛimis ꝯceptiõib⁹:⁊ pꝛimis itentiõib⁹ vel pꝛimis noib⁹ ipaꝝ rerũ:tũc poſt ipſaꝫ iſoꝛmatiõeꝫ itellectus: qua infoꝛmaſ cõceptione vniuſcuiuſqꝫ rei:ſcðm ſe ꝯſiderate q̄ſi ſe cũdario mõ itell⁹ circa hmõi cõceptiões negociaſ ꝯſiderãdo ꝯuẽiẽ tiã p̄dictaꝝ conceptionuꝫ: vel pꝛimarum intentionum ad iuicẽ hꝫ ꝗ pñt pluribus:vel paucioꝛibus ꝯuenire:nã q: cõſiderat cõceptuꝫ aialis cõuenire pluribus differentib⁹ ſpẽ:iõ ỏ tali cõueniẽtia intel lectus ſibi foꝛmat cõceptũ gñis:⁊ q: cõceptũ hõinis:vel nãm hoiſ ex qua pꝛimã ꝯceptionẽ ſibi foꝛat ꝯſiderat intellectus plurib⁹ diffe rẽtibus nũro cõuenire:iõ quaſi ſecũdario mõ ex pꝛia intẽtioe hois foꝛat ſibi ꝯceptũ ſpeciei:⁊ vocat naturã hoïs ſpeciẽ:ſimil'r nřaꝫ ſor tis cuius cõceptiõe: pꝛio iſoꝛmaſ cõſiderat nulli cõuenire: niſi ſi bi uñ:iõ ſcðario mõ de hmõi natura foꝛat ſibi ẜm cõceptũ ⁊ appel lat p̄dictãꝫ naturã idiuiduũ. Amplius:q: cõceptiõe termioꝝ ſũp toꝝ:hꝫ ſe prius itell⁹ iſoꝛmaſ:vt eſt infoꝛmatus cõceptiõe hois:⁊ aialis:⁊ qd ipoꝛtaſ noie taliũ termioꝝ:iõ ſcðario mõ itellectus oꝛ dinãdo tales termios ad iuicẽ conceptum q̄ndam ẜm ſibi:quẽ uo cat ſill'm:genus ergo ⁊ ſpẽs ⁊ idiuiduũ ⁊ ſi'ia noia ſcðarũ itentio nũ ſunt:eo:ꝗ ſunt ẜe cõceptiones:quas itellectus ſibi foꝛat ỏ reb⁹ mediantibus pꝛimis intentionib⁹. Vel mediãte cõceptu hois:vl' aialis:q̄ ſunt pꝛimi cõceptus ⁊ pꝛime intentiões:foꝛmanſ cõcept⁹ generis:⁊ ſpẽi:q ſunt ſecundarii cõceptus:⁊ ſecũde intentiões; vt ex dictis ẽ manifeſtum. Viſo ergo quõ ſecunde intẽtiones foꝛan tur:reſtat videſ:q̄l'r hmõi ſecũde itentiões differãt a pꝛimis. Vi denſ aũt hmõi ſcðe itentiões a pꝛimis differre:q̄ꝫtũ ad pñs i trib⁹ Noto.

Pꝛimo ex pte fundamẽti:exquo ſumunſ:nã pꝛie itentiões ꝑ ime diato fundamento hñt ipſas res exterioꝛes:vt ꝯceptus: quem gs hꝫ de hoie imediate coꝛrñdet ſibi ipſa res:que eſt homo:ipſe ergo pꝛime intentiones; ⁊ pꝛime cõceptiones imediate ipꝛimunſ nřo i tellectui:ex ipſis rebus:⁊ res ipſe talib⁹ cõceptionib⁹ ꝑ fundamẽ to imediato coꝛreſpondent:cũ itellectus nõ foꝛmet ẜas cõceptiões nec ſecũdas intentiones :niſi pꝛius ſit iſoꝛmatus pꝛimis cõceptiõi qualr ẜe intẽtiões offerũt a pꝛimis.

bus rerū:nā niſi prius intellectus ſciret:qd ipoztaref noie hois:z ali q:nūq̄ poſſet foŕaf ꝯceptū gñis:z ſpēi:z niſi intellectus prius ſciret qd ipoztaref noie hois:z alius nūq̄ poſſet circa huius res negociari : ꝯuenientiā : z dr̄iaz in eis ꝯſiderādo z ex hoc has intētiones ex eis foŕando:his gᵒ intētionibꝯ:z ꝯceptiōibꝯ ꝑ fūdamēto immediato priē intētiones corrñdēt:z mediātibꝯ primis intētiōibus res ipe hñt eis ꝑ fūdamēto corrñdet. Scđo dr̄nt he intētiones a primis ex pte p̄dicatiōis:q̄ p̄dicāt:nā hō lap̄:al̄:z equs:q̄ ſūt nomina priaꝝ itētionū p̄dicāt ð oibꝯ inferiozibꝯ:vt hō p̄dicat ð petᵒ z de ſoz.z al̄ ð hoie:z ð equo p̄dicat:z lꝫ ñ p̄dicēt ipe priē ꝯceptiones:vl̄ intētiōes p̄dicāt tñ res imediate hm̄ōi primis intētiōibꝯ corrñdētes. Sꝫ he itentiōes nō p̄dicāt ð rebꝯ ꝯtētis ſub illis: a qbꝯ hm̄ōi intentiōes ſumūt:nec in ſe:nec q̄ꝫtū ad fūdamētū imediatum ipārum:q̄ quidem fundamentum ſunt prime intentiones:vt ſupra dictum eſt:nam non dicimus q̄ ſoz. eſt ſpecies:vel genus:ſed dicimus q̄ ſortes eſt homo:vel animal. Tertio huiuſmodi ſecūde intentiones dr̄nt a primis ex pte noīnis:quo nomināt:nā priē intentiōes noiant eiſdē noibꝯ:qbꝯ noiant ipe res correſpondentes eis:nam homo:lap̄:animal ſunt nomina rerum exteriozum:z ſunt nomina primarum intentionum : z conceptionum:que foŕant ex talibus rebus. Sed ſecunde intentiones non noiant eiſdē noibꝯ:qbꝯ noiant res:nā genus:ſpēs:z indiuiduū ſt tm̄ nomina intentionū:non aūt ipāꝝ reꝝ:q: res talibus nominibus non nominantur:ſicut per ſe patet ergo.

Scđo dr̄nt he inten.

Tertio dif ferunt.

Capitulū ſextū quō ꝑ actū z ꝯſiderationē intellectus ſecūde intentiones adiungunt primis : z qualiter de talibus ſecundis intentionibus adiunctis primis:logica dicat eſſe.

Auic. ſ

Ecūdū Auic.in principio ſue methaphi.logica ē ð his intētiōibꝯ adiūctis primis:qđ ergo hm̄ōi he intentiōes adiūgant primis q̄ꝫtū ad p̄ñs poſſumus tripl'r ðclarar. Primo ex pte ſcie:q̄ ð hm̄ōi his intētionibꝯ dr̄ eſſe. Secūdo ex pte intellectus taleꝫ adiūctionē facieñ. Tertio ex p priaꝝ

intentionū: qbꝫ ſi he intentiones n̄ adiūgerent: vt puta primis intē tiōibꝫ eēnt pure figm̄ta: qꝛ n̄ haberēt aliquē ordinē ad ipas res: nā cū ꝯceptus gn̄is ꝛ ſpēi ꝛ omniū hax intentionū ſ̄ ſe ſint ſcōꝫ q̄dā entia ap̄ aīaꝫ ſ̄ ſe n̄ fūdāt in ipis rebꝫ: qꝛ res ꝑ fūdam̄to imediato eis non reſpondent; nullo modo huiuſmodi conceptus ſecundarum intentionum haberent ordinem ad res: ſi non fundarentur in rebus mediantibus primiſ intentionibus. Oportet ergo ipas ſecundas intentiones adiungi primis intentionibus ſi ordinē aliquē ad ipas res hr̄e ſ̄beāt: vt q̄uis ſ̄ꝫ ſe imediate huiꝰmōi he intētiones non fūdent in rebꝫ: ex hoc tn̄: ꝙ fūdant in primis intentionibꝫ qbꝫ imediate res ꝑ fūdam̄to corn̄dent: pn̄t ipe mediātibꝫ eis aliquo mō in rebꝫ fūdari: vt maxime eſt necc̄iuꝫ tales ſecūdas intentiones adiūgi primiſ: vt mediāte tali adiūctione ad primas intentiones valeant adiungi ipſis rebus: cum de ipſis ſecundis intentionibus aliqua ſcientia: puta logica dicatur eſſe ſecundū Auicennam ſupra alegatum: in principio ſue methaphiſice. Auic.

Nā ſi ſupradicte ſcōe intentiones non adiungerentur primis: non correſponderent eis res mediantibus primis intentionibus: ꝛ ſic eſſent pure figmenta: ſicut chymera: ꝛ hircoceruus: quibus res non reſpondent: ſed cum ſint apud animam: et ex hoc patet falſam eſſe poſitionem illorum: qui dicunt ens rationis eſſe ſubiectum in logica: ꝛ ꝙ logica eſt de entibus rationis: tanquam de ſubiecto: nam cum logica ſaltem: vt eſt docens aliqua ſit ſcientia: cuꝫ ſcientia ſit de rebus vel de his: que habent ordinem ad res: non poterit eſſe de entibus rationis tanquam de ſubiecto: cum entia rationis ſecundum quod huiuſmodi ſolum ſint entia apud animā: oportet ergo ꝙ ſit de talibus entibus rationis: quibus aliqua res correſpondeat: ꝛ talia entia rationis ſunt ſecūde intentiones: quibus reſpondent res mediantibus primis intentionibus: nec etiam oportet ſecundas intentiones uniuerſaliter ſumptas eſſe ſubiectum in logica: ſaltem vt docens eſt: quia tunc non magis eſſet logica de ſillogiſmo: vel ad rectificandum actus ſillogiſticos: ſi non eſſet plus neceſſaria: q̄ꝫ ad rectificandum conceptus generis; vel ſpeciei: quod falſum eſt: cum in ſci-

bus ſimplicibus intellectus per ſe non erret: in actibus aūt ſillogiſticis: et p ſe erraſ bʒ: ſʒ q2 hāc maʒ i priorib⁹ p tractauimus iō ad pñs tātū dictū ſit: q̄ neceſſariū ē ſcdas itētiōes adiungi primis: nā

Nota q̄ i priorib⁹ edidit vt pʒ. tles he itētiōes ſolū ſſ ētia ap aiaʒ ⁊ ñ logicā ſolū ď entib⁹ ap aiaʒ eē dicaſ. Scdo hoc manifeſtari pōt ex pte itellectus faciēs hāc adiunctionē primarū itētionū ad ſcdas: nā intellectus nūq̄ʒ pōt informari intētionib⁹: ⁊ cōceptiōib⁹ ſecūdis: niſi pri⁹ fuerit iformat⁹

Scdo conceptionibus primis: ut niſi prius intellectus cognoſcat quid i-portaſ noīe lapidis: vel hoīs: aut aialis: nūq̄ʒ ſcire poterit q̄ aiali ꝯpetit eſſe genus: ⁊ q̄ ꝯpetit ſibi p̄dicari ď plurib⁹ dňntib⁹ ſpē: nec ſcire poterit q̄ hoi ꝯpetat eē ſpēʒ: ⁊ q̄ p̄dicaſ ď pluribus dňntib⁹ nūero: cū ergo poſterius non poſſit eſſe ſine priori: exquo he intētiones poſterius nō formanſ ab intellectu ⁊ prime conceptiones po

Tertio. ſterius ab intellectu concipiunſ: oʒ has intentiones ſemp adiungi primis: nec vnq̄ʒ ſine primis intentionib⁹ eē pñt: ſicut nec poſteriora ſine prioribuſ eſſe hñt. Tertio hoc idē patere pōt expte priaꝝ itentionū: nā nūq̄ʒ vnū ď altero p̄dicaſ: niſi adiungatur ſibi: ⁊ niſi i ipſo exiſtat: cū ergo he intentiones p̄dicenſ ď primis: vel de reb⁹ ſubis primis itētionib⁹: oʒ has intentiones primis adiungi: ⁊ i eis fundari: nā dicimus hoīeʒ eē ſpēʒ: ⁊ ſor. eē idiuiduū: ⁊ al' eē genus q̄ qdē p̄dicationes verificari non pñt: niſi he intētiones adiungerētur primis: nā q2 ꝯceptionibus: ⁊ itentionib⁹ ſignificātib⁹ ipaſ res ꝯpetūt he conceptiones: vt ꝯpetit eis p̄dicari de plurib⁹ dňntib⁹ ſpē: vel genere: ideo adhoc q̄ tales p̄dicationes verificenſ: oʒ has intentiones primis adiungi: ⁊ in eis fundari: vt ex dictis ē declaratū: ⁊ ſic pʒ tertia pars huius tractatus.

Caplm primū. Quō ſcdm diuerſitatē conſiderādi: ⁊ itelligendi res: hñt diuerſificari ſcie: ⁊ q̄lr ſecanſ ſcie queādmoduʒ ⁊ res: de quibus ſunt.

Caplʒ ſcdʒ. Quō diſtiguāſ ſcie ſpeculatiue: ⁊ q̄lr huiuſmodi ſcientie ſpeculatiue numerari habent.

Caplʒ tertiū. Quō diſtinguūſ ſcientie: ⁊ morales ⁊ leges: ⁊ decretales: ⁊ qualiter predictaꝝ ſcientiarū dñia ſumatur.

Caplm quartū. Quō diſtinguūſ ſciētie ⁊ artes mecanice: ſeu practice: ⁊ p quē modū iſtaꝝ artiū nūerus ſit ſumendus.

q

Alia de vna:⁊ eadem re diuerſe ſcientie cō-
ſiderare pñt:vt ď ſuƀa mobili:⁊ ſenſibili ma
tematica:⁊ nālis p̄hia ꝯſideraŧ bñt:iō oꝫ ba
rū ſciaꝝ diuerſitatē: ⁊ diſtinctiōeꝫ ſumeŧ ex
diuerſa rōne ꝯſiderādi. Utꝫ q: ſcie ſecā Tertio
tur:diuidunŧ ⁊ diſtinguŧ pēs oƀa:⁊ penes
ipſas res:de q̄bus ſunt: ⁊ circa quas negoci
anŧ:vt ſcribiŧ tertio ď aīa: ſꝫ q: vnūqďqꝫ ſic
ſe bꝫ ad ꝯſiderāi:⁊ cognoſci:ſic ſe bꝫ ad eē:vt pōt bři ƀo metbaphi
ſice exquo poniŧ vnitas rei :nō vŧ forte alicui ad diuerſitatē ⁊ diſtic
tionē ſciaꝝ diuerſitas ꝯſideratiōis ⁊ intellectiōis poſſe ſufficere:iō
ſciēdū ē ꝙ quātū ad pñs ſpectat tripl'r poſſumus oñdere:ꝙ ex di- Sciēdū.
uerſa rōe foŕali ꝯſiderādi:⁊ itelligēdi rē diuerſe ſcie bři pñt. Una
rō ſumiŧ ex ipſa foŕali rōne:que attendiŧ i ſcia:⁊ q̄ diſtictiōeꝫ foŕa-
lē i ſcia facit. Scđa ex ipſis reb⁹ ſcitur. Tertio ex ipſo itellectu
ſciēte:⁊ cōſiderāte. Pŕia rō ſic pꝫ:nā ſicut videm⁹ i reb⁹:vt bñt Pŕia rō
eē reale:⁊ actuale vt ſubſiſtunt in ſeipis:ita arbitrari debemus ď re-
bus :ut ſunt ſcite:⁊ ꝯſiderate ab intellectu:⁊ de eis ſcia bŧ :i rebus
aūt ſubſiſtētibus in ſeipſis videmus aliq̄d māle:⁊ aliq̄d formale:
⁊ p illud:quod foŕale ē in eis adinuicē diſtinguŧ:ita ergo erit de
rebus ſcitis:⁊ ꝯſideratis ab itellectu:vt de eis ſcia bŧ:nā i tali ſcia
aliq̄d māle:vt ipſa res ſcita:⁊ ꝯſiderata:⁊ aliq̄d formale:vt rō per
quā ꝯſideraŧ. Nā ſi metbaphiſicus cōſiderat de ſuƀa ſenſibili
boc facͭ ſub rōe ďtermiata:quia ꝯſiderat ď bmōi ſuƀa:vt ē ens: ⁊ ſi
naturalis de predicta ſuƀa ꝯſiderat ſub foŕali cōſideratiōe:de ipſa
conſiderat inquantum mobile ē:ipſa ergo res cōſiderata ē q̄ſi mā-
le quid reſpectu ſcie:ſꝫ rō determiata ſub qua determinaŧ:ē i ſcia
q̄d foŕale:⁊ q: vnūquodqꝫ diſtinguiŧ ab alio p formā ſuā:cū rō cō
ſiderādi determiata ſit q̄d formale in ſcia:vt dictū ē: oꝫ ꝙ ſcđm di
uerſitatē rōis ꝯſiderādi: ⁊ itelligēdi reꝫ diuerſitas ſciaꝝ babeaŧ:⁊
iueſtigeŧ. Scđo boc declarari pōt ex p̄te reꝝ ſcitaꝝ:nā q̄dā res ꝯ Scđo
iuncte ſunt p ſe:⁊ eēntialiter. Quedā vero cōiuncte p accidens.
Que ergo eſſentialē depēdētiā ad inuicē bñt ſi p itellectū ab inui-
cē:falſitatē ꝯbit.ſ.intellectus:vt ſi q̄s intelligeret boieꝫ ſine aīali:

τ qualitatez ſine quantitate:talis intellectus eēt falſus eo φ poſte rius ſit hō:q̄z aīal : τ qualitas poſterius:q̄z quātitas: τ qꝛ poſterio ra eſſentialr̄ depēdent a priorib⁹:iō itellectus itelligens poſteriora ſine prioribus falſitatē ↄtrahit:ſ3 ſiqs intelligat aīal ſine hoīe:vel rōnali: τ quātitatez ſine qualitate nullā falſitatez ex hoc ↄ̄bit: quia

Siplicīū quātitas ē prior q̄litate:nā ſcd̄m ſimpliciū in p̄ñtis primū accñs: quod inheret materie eſt ipſa quantitas:ſimilr̄ aīal eſt prius hoīe: vel rōale: qꝛ prius fetus viuit plāte: poſtea vita aīalis:deinde vita hoīs: τ qꝛ priora non dependent a poſterioribus ƀm qdditatem et eſſentiā ipſoꝝ :quāuis ſcd̄m eſſe actuale:priora ſine ipſis poſterio

Nota. ribus cōiuncta:aliqñ intelligi poterit aīal ſine rōnali: τ quātitas ſi ne qualitate : imo aliqua ſcīa eſſe poterit de materia quanta: τ extē ſa: vt ipſa methaphiſica diſtincta a ſcīa q̄ erit de materia q̄litatibus ſenſibilibus affecta ſicut eſt phia naturalis nec obſtat verbū ſupra iductū:φ res ſic ſe habeat ad eſſe:ſicut ad cognoſci:pp qđ nō habz eſſe quantitas i materia ſine qualitate:iō diceret aliquis:φ nō po terit quantitas in materia intelligi ſine q̄litate:nam licet quantum ad eſſe actuale: τ quātū ad exiſtere actualiter quantitas ſine q̄lita te eſſe non habeat i materia : Uerūtñ quantū ad eſſe qditatiuuz bñ hz:nam quantitas p̄cedit materiam in materia:vt ſit qualis : τ colorata: vel aliȷs qualitatibus affecta:ſicut ipſa extenſio : τ p̄ñtio

Phi. materie:qđ ſatis dedit phs in p̄ñtis intelligere:caplō de quātitate cū dicit propriū eſt ſupficie primo loco colorari: nā coloratio: τ ca lificatio non cōpetit materie:niſi rōne ſupficei τ rōne quātitatis fū date in ipā: prius ergo natura: τ qditas quātitatis inheret materie q̄z natura qualitatis: τ qꝛ eſſe qdditatiuum eſt illud : quod intelli git: τ ꝺ eſſe qdit⁹ ueritatis hz: φ vnūqqz ſicut ſe hz ad eſſe:ſic ad i telligi:cū ƀm qditatē: τ naturam priora nō dependeāt a poſteriori bus : poterit quātitas ſine q̄litatib⁹ intelligi: τ eſſe: τ aīal ſine rōa li : τ vl̄iter oīa priora preter poſteriora intelligi poſſunt. Dica mus ergo φ diuerſa cōſideratio diuerſitatē in ſciȷs facit:q̄ quidem diuerſa conſideratio in ipſis rebus ſciṫis fundatur : τ ex eis ortuz hz:nā qꝛ ƀz ſuā naturā quātitas precedit qualitatē i mā:iō poterit ↄſiderari mā quāta ſine mā q̄li: τ ſcie ꝺ re:ſic: τ ſic ↄſiderate erūt

ſo taľr diſtincte. Tertio hoc idem patet pōt expte itellectus ſciē tis: ꝛ ꝯſiderātis ipſas res: nā ſcia nō ē de reb⁹: niſi vt ſunt intellecte: ꝛ ꝯſiderate ab ipſo intellectu: ꝛ qꝛ ſolū vl'ia itelligūtur ab itellectu directo aſpectu: vt pbūs teſtat̃ tertio d̾ aīa: iō ſolū de ipſis vl'ib⁹ ſcia h̄r: pp q̄ h̄ū dictū ē i. vi). methaphiſice: ꝛ pꝛio poſterioꝝ: q̄ particulariū nō eſt ſcia: nec diffi⁹: d̾ ipſis ergo naturis reꝝ: ꝛ de ipſis qdditatib⁹ reꝝ ſunt ꝓpꝛie ſcie: qꝛ hmōi nature: ꝛ qdditates ſunt i tellecte: ꝛ ꝯſiderate ab itellectu: cū ſint vl'es. Cū ergo ſm eē actuale: ꝛ pticulare plures res ſint ꝯiūcte: q̄ m̄ ſm ꝓpꝛias qdditates ſunt dſntes. iō itellectus: q h̄ȝ facere vl'itateȝ i reb⁹: ꝛ qui h̄ȝ qdditates rerū itelligere nō ſm pticularē: ꝛ actualē exn̄tiā ipſaꝝ poterit qdditates reꝝ diſtictiȝ: ꝛ ſepatiȝ ꝯſiderat̃: ꝛ poterit de eis diuerſaſ ſcias h̄re: hoc ergo mō ſecabunt̃ ſcie: queadmodū ꝛ res: de qbus ſunt: nō qdē q̄ ſcie diſtiguant̃: ꝛ ſecent̃ penes res actuales: ꝛ pticulares: qꝛ ſic quodāmō ſcie eſſent īfinite: ſȝ oȝ hmōi ſcias diſtingui: ꝛ ſecari penes diuerſas ꝯſideratiōes ſumptas ex qdditatibus: ꝛ naturis reꝝ: q̄ qdē diuerſe ꝯſiderationes formalem diſtinctiōeȝ in ſcia faciūt: vt ex dictis eſt manifeſtum.

Capl'm ſcđm Quō diſtingunt̃ ſcie ſpeculatiue: ꝛ qualr hmōi ſcientie numerari h̄nt.

Ecūdū pbūm ſo methaphiſice finis ſcie ſpeculatiue eſt veritas: ꝑtice ꝟo ē opus: v̾itas aūt ꝯſtat i adequatiōe rei ad itellectū pp qđ ſi videre volum⁹ ſufficiētiā ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ: quaꝝ finis eſt v̾itas: oȝ nos videt̃: ql'r diuerſimode ſcie circa ipſaȝ v̾itateȝ ſpeculant̃: ꝛ q̄l'r circa res adeq̄tas intellectui i quaꝝ adequatiōe veritas conſiſtit diuerſimode ſcie verſātur. Sciēdū eſt ergo qđ circa hmōi adequatiōeȝ reꝝ ad itellectuȝ aliq̄ ſcie tripl'r ſe h̄re pn̄t. P⁹ directiue ꝛ āmiculatiue. Scđo pꝛicipalr: ꝛ obiectiue. Tertio ex ꝯn̄te ꝛ ſubalternatiue. In pꝛio gradu ſunt ſcie ſermocinales: vt grāmatica: ꝛ logica. In ſo autē phica mathematica: ꝛ meth. In tertio ꝟo gradu ſūt ſcie ānexe ꝛ ſubalterne ſci)s pđcis: vt medicia: muſica: aſtronomia. P⁹ ergo ad v̾itatis idagatiōeȝ: ꝛ ſpeculatiōeȝ: cui⁹ veritatis idagatio: ꝛ ſpeculatio eſt finis ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ: vt dictum eſt: faciunt ſcie ſermocinales amminiculando: ꝛ dirigendo: ſicut ſunt grammatica:

⁊ logica:propter ꝙ ē ſciendū:ꝙ ad ſpeculandā ipſam veritatē d̃ re
bus facit primo ipſa grāmatica:q̄ ē directiua ſermonis:nā cū ſpe
culatio ſciaꝝ cōpelli nō poſſit:niſi p diuturnū exercitiū:⁊ vnus hō
ſine adiut⁹ alterius aliq̄ ſciā ſpeculatiuā pfecte inuenire nō vale
at:ſcd̃m ſe totā:nec quātū ad magnā pt̃ē eius :iō necciū fuit hoīes
Phi. ſibi inuicē cōicare in tradīnōe ſciaꝝ:pp ꝙ ho methaphiſice ſcribit:
ꝙ ſi non fuiſſet geroſius:nō fuiſſet thimote⁹:⁊ ſi nō fuiſſet thimo
theus :multā melodiā nō hēremus:vbi ɔmētator ait:ſcie cōplem
tū nūq̄ eſſe pfectū:niſi p iuuamētū prioris ad ſequētē. Ad com
plemētū ergo ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ āminiculatiue facit ipſa grāmati
ca:inquantū hoīes diuerſaꝝ linguaꝝ p grāmaticā ſibi inuicē cōicā
tes in ſermonibus poſſunt ſe adiuuare adinuicē in ſciaꝝ traditiōe:
⁊ veritatis ſpeculatione. Scd̃o ad hmōi veritatis ſpeculatiōnē ā
miniculatiue facit ipſa logica:q̄ ē directiua intellectus: nā cū non
aquiramus ſcias:niſi ratiocinando :et diſcurrēdo:⁊ cū rōcināndo:⁊
diſcurrēdo error cōtingere poſſit:ē nobis neccīa ipſa logica:q̄ ē di
rectiua intellectus:vn̄ pmo thopicoꝝ habeť ꝙ dialectica ē adminicu
lans ad electionē:vel fugā:⁊ ad veritatē:⁊ ſciā iueniendā: grāma
tica ergo ⁊ dialectica nō ſunt principl'r ſcie ſpeculatiue:ſ ad hmōi
ſpeculationē ſunt adminiculatiue:inquātū p ſermonis cōiunctatio
nē : quā docet grāmatica:⁊ itellectus directionē:quā docet logica
Phi. hēmus magnū adminiculū:⁊ magnū adiutoriū ad veritatis ſpecu
lationē:⁊ ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ inuentionē:iſte ergo due ſcie pn̄t dici
ſpeculatiue nō principal'r:⁊ obiectiue:q: cū ſint de q̄buſdā intētio
nibus:circa tales intentiones itellectus ſpeculari nō h principal'r
cū obiectū principale intellectus ſint ipſe res abſtracte:nō aūt intē
tiones:pn̄t tn̄ dici ſpeculatiue aliquo mō:q: āminiculatiue ⁊ direc
tiue:vt ex dictis ē patefactū. Scd̃o vt dicebať ad ipſā veritatis
ſpeculationē faciūt alique ſcie principl'r:⁊ obiectiue inquātū ſunt d̃
ipſis rebus:q̄ p ſe:⁊ principl'r ſunt obiectū intellectus:⁊ obiectum
veritatis : ſicut ſunt methaphiſica phiſica : ⁊ mathematica:nā oēs
Tertio iſte tres ſcie ſunt de ipſis rebus abſtractis ⁊ vlib⁹:q̄ principl'r ſunt
obiectū intellectus:⁊ q̄ p ſe ſunt obiectū ſpeculatiōis veritatis: pp
quod ſole ipſe dn̄r eēntiales partes phie:ſicut p ſexto methaphi

ſice vbi dr̄:ꝙ triplex ē modus eſſentialiſ ꝑ hie:phiſicus: mathema
ticus:ꝛ diuinus:nā de rebus abſtractis oēs ꝑfate ſcie eſſe hn̄t:ꝛ
q: ſcḋm Comētatoꝛē pꝛio ḋ aīa intellectus eſt:q facit abſtractiōe
vel vl̄itatē in reb⁹:oꝫ ꝙ ſm diuerſuꝫ modū abſtractiōis: hmōi ſcie ꝯmtatoꝛ
diſtinguanṫ:hec aūt abſtractio:vt ex eodē ſexto hri pōt:tripl̄r hꝫ fie
ri:nā vl̄ ſit ab hac mā ſenſibili:ꝛ ab illa:nō tn̄ a mā ſenſibili ſimpl̄r
ꝛ de reb⁹ ſic abſtractis ē phia nālis:vel hmōi abſtractio pōt fieri a
mā ſenſibili:ſꝫ nō intelligibili:ꝛ ḋ his abſtractis ē ſcia mathemati
ca:aut dicta abſtractio pōt fieri ab oī mā q̄cūqꝫ ſit illa:ꝛ de talibus
eſt ipſa methaphiſica :vel ipſa ſcia diuina:nā itelligēne q̄ ſunt ḋ cō
ſideratiōe methaphiſici ſunt ꝑter oēm materiā ſenſibilē:ꝛ intelligi-
bilē:vt in.viij.eiuſdē libꝛi hꝫ declarari:phiſicus ergo in ſua ꝯſide-
ratione:circūcernit materiā mobilē:ꝛ ſenſibilē:ꝛ de rebus mobili-
bus:ꝛ ſenſibilibus:phiſicus hꝫ pꝛincipal̄r ꝯſideraṫ: ſꝫ nō circūcer
nit materiā hāc:vel illā:q: de ipſis ꝑticularibus ſcia nō pōt eē:ma
thematicha v̄o in ſua cōſideratiōe:nō circūcernit materiā aliquam
ſenſibilē:eo ꝙ cōſiderat quātū ſine q̄litatibus actiuis:ꝛ paſſiuis:ꝑ
quas q̄litates vnūqḋqꝫ hꝫ qḋ ſit ſenſibile. Uerꝫ q: quātitas nō
ē ſine aliqua materia:iō oꝫ in ꝯſideratiōe mathematici materiā itel
ligētēꝫ icludi: methaphiſicus vero vel diuinus in ſua ꝯſideratione
nō includit aliquā materiā:q: ꝯſiderat ens inquātū ens:de cuius
rōne nō eſt aliq̄ materia:nec ſenſibilis:nec intelligibilis. Oēs igṫ
ꝑfate ſcie ſunt de rebus abſtractis:q̄ per ſe ſunt obiectū intellectus
iō ſolē ipſe dn̄r ſcie ſpeculatiue:pꝛincipal̄r ꝛ obiectiue:qa ſolū ipſe
ſunt directe de his:q̄ ſunt obm̄ ſpeculatiōis:ꝛ ſcie :vt ꝑ hita eſt de-
claratū. Tertio vt dicebaṫ ad ipſam ſpeculatiuā ſciaꝫ:alique ſcie Tertio
pn̄t ſe hr̄e ex ꝯn̄ti:ꝛ ſubalternatiue:ſicut ſcie medicinales:q̄ ſubal-
ternanṫ naturali:ꝛ muſica:ꝛ Aſtrologia:ſimil̄r viſualis Ariſmetri
ca:ꝛ Geometria:q̄ ſubalternanṫ ſcīe methaphiſice:nā quāto aliq̄
ſcia eſt magis abſtracta:tanto minus ē plurificabilis:iō methaphi
ſica:q̄ eſt maxime abſtracta:nō plurificaṫ:nec variaṫ : ſꝫ naturalis
phia variationē patiṫ:cū coꝛpus mobile:vel ens mobile:qḋ in ip-
ſa ſubiectū aſſignaṫ ꝯtingat ꝑ diuerſas paſſiones variari:ꝑꝑ quod
q: medicinales ſcie ꝯſiderāt ḋ coꝛpoꝛe aliquo:vt ḋ coꝛpoꝛe humano

nõ ſimpliciter vt tale corpus ẽ mobile: ſ; vt eſt ſubiectũ aliquibus diſpoſitionibus: vt ſanitati ⁊ egritudini: ⁊ diſpoſitiõi neutre: iõ hu⸗iuſmõi medicinales ſcie naturali phie adnectunt: ⁊ ei ſubalternan⸗tur: ipſa etiã ſcia mathematica: q̃ cõſiderat de quantitate: multipli⸗

Duplex q̃titas.

citer variat: nã quãtitas: ẽ aliq̃ ↄtinua: alia diſcreta: de quantitate ergo ↄtinua eſt geometria: d̃ diſcreta vero ariſmetrica. Simil'r hu⸗iuſmõi quãtitates: pñt ad aliud: ⁊ ad aliud referri: nam ſi quantitas referat ad menſurã: ⁊ motũ ſup celeſtiũ corporũ: ſic ẽ aſtrologia: ſi vero referat ad mẽſurã edificiorum: ſic de ea ẽ ſteriometria: ſi aũt re⸗ferat ad uiſus: ſic de ea ẽ pſpectiua: ſi vero referat ad ſonũ vel ad auditũ: ſic de ea ẽ muſica: oẽs aũt hmõi ſcie: anectuntur: et ſubalter

Scie ſpeculatiue.

nant ſcie mathematice ↄſiderãti quãtum: i eo ꝙ quãtũ. Pʒ igr decẽ eẽ ſcias ſpeculatiuas: quarũ due ſunt grãmatica: ⁊ dialectica q̃ ad ipſam ſpeculationẽ deſeruiũt directiue: ⁊ ãminiculatiue: tres ſunt alie. ſ. phiſica mathematica: ⁊ diuina: q̃ ſunt ſimpliciter ſpecu⸗latiue: inquãtũ ſunt de ipſis rebus abſtractis: ⁊ ſpeculabilibus: pri cipaliter: ⁊ obiectiue. Alie vero quinqʒ. ſ. pſpectiua: ⁊ ſteriome⸗tria ⁊ muſica: ⁊ aſtrologia ⁊ ipſa medicina: pñt aliquo mõ ſpecula tiue ſcie appellari: inquãtũ ſcijs pricipal'r ſpeculatiuis ãnectunt: ⁊ ſubalternant. Oẽs ergo ſcie ſpeculatiue ad hãc directiue: vl' pri⸗cipaliter: ⁊ obiectiue: vel ex ↄñti: ⁊ ſubalternatiue: ex quo ẽt pʒ nu⸗merus: ⁊ ſufficiẽtia ſciarum ſpeculatiuarum: quod ſupra dicebat d̃clarã dum.

Capitulũ tertiũ: Quõ diſtinguntur ſcie morales: ⁊ leges: ⁊ de⸗cretales: ⁊ qualiter p̃dictarũ ſciarũ dñia ſummatur.

Queadmodũ ſcias ſpeculatiuas in capitulo imediate p̃ cedẽti diuiſimus i ſcias adminiculatiuas: principales: ⁊ ſubalternas: ita dicere poſſumus oẽs ſcientias mora⸗les: in hac triplici diuiſiõe cõtinerĩ: nã quedã ſcie: quãtũ ad negociũ morale: pñt ptinere ãminiculatiue: q̃dã pricipal'r: ⁊ ob iectiue: ⁊ quedã mõ ãmixto: ⁊ ſubalternatiue. In primo gradu ẽ ipſa rhetorica. In ſcđo aũt ethica yconomica: ⁊ pollitica. In

tertio vero ſunt leges ⁊ decretales. Primum aūt iſtorū:ſic dcla ratur:nā ſicut ignorantes artem ſyllogizandi:⁊ diſputādi:quā docet ipſa logica:circa ſcias ſpeculatiuas multū decipiunt: ⁊ iſtructi i hmōi arte:magnū āminiculū hñt:vt ipſas ſcias ſpeculatiuas mo do recto inueniāt:ſic ſcientes artē rhetorice in negociatione morali multū pficere poterunt:nā cū materia moralis negocij:ſicut actus hominū:ex hoc:qđ aliqs p debita vba:⁊ p debita exēpla ppōit ipſis hominibus aliquā materiā: facilius pōt eos ad bona reddu cere:⁊ a malis retrahere:ſicut igit̄ in ſcijs ſpeculatiuis aliqua arte indigemus amminiculante:⁊ dirigente noſtrum intellectum ad ef ficaciter arguendum in eis:ita in ſcientijs moralibus indigemus aliqua arte amminiculante:⁊ dirigente nos ad proficiendum:⁊ ar guendum in talibus ſcientijs: propter quod bene dictum eſt in rhetorica: quod rhetorica eſt aſſecutiua dialectice: nam ſicut dia lectica arguit per quedam communia: videtur arguere in ſcientijs moralibus. verum quia difficiliores ſunt ſciēte ſpeculatiue: q̄ȝ morales ratione materie: circa quam uerſantur: ideo rhetorica de bet vti groſſioribus inſtrumentis: q̄ȝ ipſa logica:vnde ſyllogiſmuſ vel inductio: que ſunt inſtrumenta dialectici ſunt violentiora: ⁊ ad conſiderandum efficatiora: q̄ȝ ſit entimema: ⁊ exemplum: que ſunt inſtrumenta rhetorici:nam hec ſunt faciliora:⁊ ſecundum ſen ſum notiora: vt dicitur primo thopicorum. Quamuis ergo rhe torica conueniat cum dialectica: inquantum per quedam com munia arguitur: ſicut ipſa:poteſt tamē ad ſcias moraleſ aliquo mo do pertinere: ſaltem amminiculando:⁊ dirigendo in predictis ſci entijs:ſicut dictum eſt. Ethica autē yconomica:⁊ pollitica viden tur eſſe ſcientie morales principaliter: ⁊ obiectiue:nam obiectum moralium ſcientiarum videtur eſſe bonum: quia vt ſcribitur pri mo ethicorū:oēs artes:⁊ ſcientie morales bonum quoddam ap petere: ⁊ deſiderare videntur. Secundo autem bonum conſi ſtit in quadam communicatione: quia bonum eſt communicati uum:⁊ diffuſiuum ſuipſius: vt in preallegato libro habet decla rari: propter q̄ ſecundum communicationem boni: diſtinctio harum ſciaꝝ ſumi pōt:cōicatio aūt triplex ïuenit̄:nā uidem⁹ vires

Phi. Phi.

inferiores cũ ſupioribus cõicare:inquãtũ ſunt apte nate ſibi obedi
re:ſicut irraſcibilis:ꝛ cõcupiſcibilis:ꝗ ſunt inferiores põe:regulã
tur p intellectũ:ꝛ volũtatez:ꝗ ſunt põe ſupiores:vñ dñr hmõi põe
Scḋa cõmũicatio
inferiores rõnales p pticipationẽ inquãtũ ſunt apte nate rõi ꝛ itel
lectui obedire:ꝛ famulari. Scḋa cõicatio eſt pſonaꝝ exiſtentium
in vna domo:prout oẽs exñtes i domo vna:vnũ prez familias de
bent reſpicere:ꝛ ad ipſum:vel p ipſum oẽs de domo.ſ.vxor filij:ꝛ
ſerui debeãt regi:ꝛ ordinari. Tertia cõicatio ẽ iſta totius ciuita
Tertia
tis.vel totius regni ad vnũ principem:vel ad vnum regem. De
regimine gᵒ hõis in ſeipſo quãtũ ad vires inferiores reſpectu ſupi
orum p debitas virtutes:ẽ ipſa ethica:de regimine familie:vel do
mus:eſt ipſa yconomica:ſz de regimine ciuitatis vel regni eſt ipſa
Scie morales.
pollitica. Tres ergo ſunt ſcie morales principales:ꝙ in oĩbus
predictis ſciꝭ principaliter intendit:eſt ipſum bonum quod ẽ ob
Leges.
iectũ principale ſcie moralis. Leges aũt:ꝛ decretales non ſunt
morales ſcie principales:ſz ſciꝭ moralibus adnectunt:ꝛ ſubalter
nantur:nã leges:ꝛ decretales circa actus hoium verſant in cõmu
ni:cõſiderando quid iuſtum in eis reperit:ſed decretales videntur
ſpecialiter verſari circa clericorũ bonũ: ꝛ circa honeſtatez ipſorum
ꝛ qꝛ de bono honeſto tractat in ethica:de bono vero in cõmuni de
terminat in pollitica:iõ quãtũ ad hoc leges vident ad polliticã p
Decretales.
tinere. Decretales vero ſub ipſa ethica cõtineri videntur: ſicut
diximus in noſtro quodã pricipio:qḋ in theologia fecimus:verum
Dicit feciſſe principiũ in theo.
qꝛ ethica a pollitica vꝫ differre:p hoc:quod p ea:ꝗ determinant in
ethica inducimur ad bonum ex amore honeſti:ex dilectiõe virtutũ
Per ea uero ꝗ determinant in pollitica magis inducimur ad
bonum ex timore pene: cum pene cõminent:nõ ſolũ in legibus:
verũet in decretalibus:iõ dicere poſſumus quod quãtũ ad hoc: tã
leges:ꝙ decretales ſub pollitico negocio ꝯtinent. Rhetorica gᵒ
Rhetorica.
ad ſcias morales videt eſſe ãminiculatiua:ſz ethica:yconomica:ꝛ
pollitica ad morale negociũ principalr ptinent:leges vero:ꝛ decre
tales hmõi morali negocio adnectunt:ꝛ ſubalternantur:ꝛ ſic patz
ſcientias ad morale negocium pertinere:vt eſt per habita mani
feſtum.

Capitulū quartū Quō diſtinguunt̄ ſcie:vel artes meccanice:ſeu pratice: ⁊ qualiter harū artiū numerus ſit ſumendus.

SI volumus videre numerū:⁊ ſufficiētiā artiū meccanicaꝝ videamus primo differentiā hmōi ſciaꝝ:vel artiū ad alias ſcias:poſſumuſ aūt quātū ad pñs ſpectat inter mathematicas artes:⁊ alias ſcias triplicē dr̃iam aſſignare:quarum vna ſumit̄ ex pte ipſarū ſciētiarū: vel artificū in talibus artibus. Scd̄o pōt accipi ex pte mãe:circa quā hmōi ſcie v̄ſantur. Tertio pōt ſummi ex pte eoꝝ:que ex talibus artibus reſultant. Prima dr̃ia ſic pꝫ:nam ſcientes:⁊ ſtudentes in ſciētijs ſpeculatiuis ex hoc nobilitanſ:qꝛ ſpeculari ē ꝓpria opatio intellectus. Simil'r ſtudentes in moralibus diſciplis ad opa virtutū excitant̄:⁊ habitibus virtuoſis imbuunt̄:pp quod ambe iſte ſcie ſpeculatiue:⁊ morales artifices predictarū ſcientiarū perfici hñt:nam hōꝗ eſt ſuſceptibilis ſcientiarū dupliciter pōt perfici. Primo quantū ad intellectū ſpeculatiuū:⁊ quantū ad hoc perficit̄ per ſcientias ſpeculatiuas: vnde .vij.methaphiſice dicitur quod intelligere:⁊ ſpeculari eſt vnica pfectio ipſius intellectus. Scd̄o homo pfici pōt:quātū ad intellectū praticum:⁊ quantum ad hoc perficitur per ſcientias morales. Artifices ergo ſcientiarū ſpeculatiuarum:⁊ moralium per huiuſmodi ſcientias nobilitantur:⁊ pficiūtur: ſed artifices artiū meccanicarū nō pficiūt̄:ſed potius corrumpunt̄ ab operationibus anime:vñ iō mecanice artes appellate ſūt qꝛ ſic tractus ad venerea: mechus efficit̄: ita intellect⁹ recedens a ſpeculatione:que eſt eius propria operatio:propter tales artes:ad quas operandas ſe conuertit: mechus appellari poteſt. Secunda autem differentia accipitur exparte materie:circa quam verſantur: nam omnes ſcientie tam ſpeculatiue:qꝫ morales circa materiam aliquam verſari videntur determinatam:vt ſpeculatiue circa ipſam veritatem:eo quod ꝗcquid conſiderant huiuſmodi ſcientie:ſub ratione veri conſiderari habent. Similiter ſcientie morales conſiderant bonum ſub ratione boni: ſꝫ meccanice circa materiam in determinatā verſari habent:nam alique operantur circa

Phi. | ſcd̄a dr̃ia | Scie morales.

materiam ferream:alique circa materiam ligneam:ꝛ ſic de alijs.
Tertia differentia accipitur ex parte eorum: que ex huiuſmo⸗di artibus reſultant: nam artes tales meccanice dicuntur: quia ex eis aliquod opus factum reſultat: vt ex arte fabrili reſultat cultellus:ex domificatiua vero domus: et ex nauifactiua nauis. Sed ex alijs ſcientijs: tam ſpeculatiuis:ꝙ moralibus non reſultat aliquod opus factum:cum omnes negocientur circa ſpeculationem veritatis imediate: vel circa opera virtutum. Ex hijs ergo poſ⸗ſumus diſtinguere predictas artes meccanicas: nam ſi ex talibus artibus reſultant factibilia: vt verſantur circa diuerſas materias: oportet harum diſtinctionem ſumere: ſecundum diuerſitatem factibilium que ex eis reſultant ꝛ ſecundum diuerſitatem materierū: circa quas verſantur: propter quod erit aliqua ars fabrilis: ali⸗qua carpentaria:aliqua textoria:aliqua vero nauifactiua: ꝛ ſic de alijs. Amplius alique p̄dictaꝝ artiū erūt p̄ceptorie: ꝛarchitectonice:alique uero ancillantes:ꝛ ſubſeruientes:ꝛ alique magis opan⸗tur circa materiam: vt dolatiua:alique vero magis circa formam vt domificatiua: ꝛ ſic ſecundum predictam diuerſitateꝫ ſufficiētia predictarum artium ſummi poteſt. Ad preſens autem dicta ſufficiant de numero: ꝛ ſufficiētia huiuſmodi artium. Refera⸗mus igitur gratias ipſi chriſto qui eſt ars omnipotentis Dei pa⸗tris plena rationum omnium viuentium: qui cum patre: ꝛ ſpiri⸗tu ſancto vnus eſt deus benedictus in ſecula ſeculorum:Amen.

Diſtictio artiū mechāicaꝝ.

Con° o⸗peris.

Explicit Tractatus quartus ꝛ vltimus de Cognitiōe anime: ꝛ potentiarum eius:editus a fratre Auguſtino de Anchona ordi nis Fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini.

FINIS.

Queſtio digniſſima ⁊ perutiliſſima de ſenſibus interioribus Reuerēdi ⁊ eximij Doctoris magiſtri Proſperi de Regio ex ordine Fratrum heremitaꝝ ſancti Auguſtini eiuſdēq; ordinis generalis meritiſſimi excerta: ⁊ ſumpta ex queſtionibus ab eo Pariſius diſputatis ſupra prologo primi magiſtri ſententiarū feliciter incipit.

q

Queritur trigeſimo tertio vtꝝ habitus Theologie ſit in potētia ſenſitiua: vel q̄ ſit illa potētia ſenſitiua in qua ponitur. Et vꝫ ꝙ habitus ſcie ſit i memoria ſenſitiua: quia ipſa ē ſola: que ↄſeruat ſpēs: vt dicit Phs libro ꝺ memoria ⁊ reminiſentia. Itē ſi habitus intellectualis eſt ſpecies: ꝓbatur ꝙ eſt in potētia naturali: nā illa ſpecies nō eſt actus viſionis: q2 tūc pn̄taret actum uiſionis: ſꝫ talis ſpecies eſt obiecti: ⁊ cauſata ab obiecto: ⁊ ꝑ conſequens ē an̄ omnē actum potentie interioris: iō recepta eſt in organo: et potentia uegetatiua q̄ ē naturalis. Itē ꝓbaꝫ ꝙ ſit in ſenſu Cōmuni: q2 ē nobilior potentia ſenſitiua: q̄ eſt in nobis: q2 magis appropinquat intellectui: q2 ſicͭ obiectuꝫ intellectus ē totū ens ita qlꝫ ſenſibile eſt obiectuꝫ ſenſus cōis: cum ponat dr̄iaꝫ inter ea vt eſt ſupra ſe reflexiuus cū ſentiat ſe ſentire. Iteꝫ ꝙ ſit extimatiua vꝫ: q2 cognoſcit indiuidua oium p̄dictorū vt dicit Cōmētator ƀo de aia. De iſta queſtione nō vidi opiniones aliorū eo ꝙ cōius non ponaꝫ ſcia i potētia ſenſitiua: Argumēta aūt dicta audiui cōferēdo a doctoribus noiatis: vt m̄ clarius videaꝫ in qua potentia ꝺbet rationabiliter poni. Primo diſtinguā potentias ſenſitiuas.

Magr̄ Hugo Phi. M. tho. de pho. Cōm. Diſtinctio Alberti i ſuo tra.

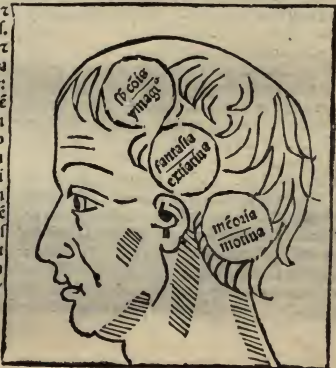
Scd̄o aſſignabo illā in q̄ credo eē habitū ſcie. Quātū ad primū ē itelligēdū ꝙ vt dicit Cōmētator ⁊ Albertus: tres ſunt dr̄ie aīe. ſ. uegetatiua ſenſitiua: ⁊ intellectiua vegetatiua ſm Auic. ē pria ꝑfectio corporis phici iſtꝛalis: ƀꝫ quaꝫ corpus nutriꝫ: augeꝫ: ⁊ generatur: organum eius principale eſt cor: licet ſit in alijs membris: naꝫ cor dr̄ domiciliū vite: iſtr̄ū eiꝰ ſūt q̄litates prie: obiectū eiꝰ ē alimētū mediāte qͦ hꝫ exerceꝫ opatiōeſ ꝺbitas i corpoꝫ viuēte: eiꝰ opaͦ ē vegetaꝫ: hmōi aūt ptes q̄dā ſꝫ pricipales: q̄dā admiculatiue. Pricipales ſꝫ tres: vꝫ nutritiua: augm̄tatiua: ⁊ gn̄atiua: vt pꝫ ƀo ꝺ aia.

nutritiua Nutritiua enim eſt uis anime vegetabilis: que per ſubſtantiaʒ
alimenti aduenientem reſtaurat illud quod deperditū erat in cor
Ariſto. pore uiuente: nam vt dicit Ariſto. primo de ſomno ⁊ vigilia.
Nutrimentum omnibus eſt extremum: quia vſqʒ ad morteʒ hys
qui habent ſanguinem ſanguinis natura: hijs vero: qui ſanguinem
non habent conſimilem: inſtrumentum iſtius virtutis ſunt qualita
tes prime: callidum frigiduʒ ⁊c. organum eius eſt pars homiome
ra .ſ. caro: os neruus: id enim eſt quod primo nutritur: obiectum
eius eſt alimentum: quod aduenit inquantum ſubſtātia: operatio ē
reſtaurare deperditum in viuente corpore: augumentatiua eſt vis
anime vegetabilis que per quantitatem alimenti aduenientiſ ducit
Augum. ad completam quantitateʒ ipſum corpus: nam augumentū vt dici
tur primo de generatione eſt preexiſtentis quantitatis additamen
tum. Organum eius eſt pars homiomera: inſtrumentum ſunt
qualitates prime: obiectum eſt nutrimentum inquantum quantuʒ
Genera operatio eſt ducere corpus ad completam quantitatem. Gene-
tiua ratiua eſt uis anime vegetabilis: que de ſuperfluo: ⁊ puro relicto
ex quarta digeſtione aliquid deſcendit ad ſaluationem ſpeciei: cuʒ
enim celebratur digeſtio in ſingulis membris: quod ſuperflu-
um eſt mittitur ad uirtutem generatiuam ad ſaluationem ſpeciei.
Organum eius ſunt membra quibus exercetur actus genera-
tionis. Inſtrumentum ſunt qualitates prime. Obiectum eiuſ
eſt nutrimentum purum inquantum ſuperfluum. Operatio ei⁹
eſt deciſio ſenſus ad ſaluationem ſpeciei. Iſte virtutes ſic ſu-
muntur: nam virtus anime uegetatiue vel eſt propter perfectioneʒ
⁊ ſic eſt augumentatiua que ducit ad perfectam quātitatem vel ꝓp
ter ſaluationeʒ: ⁊ hoc dupl'r: quia vel indiuidui in ſe: ⁊ ſic eſt nutriti
ua: vel in ſuo ſimili: ⁊ ſic eſt generatiua: de iſtis non ſubtilius per-
ſequor eo quod nec in eis: nec in hys que deſeruiunt eis ſicut eſt:
Attractia Attractiua que viget per calliduʒ ⁊ ſiccum. Retentiua q̄ viget ꝑ
Retētia frigidū ⁊ ſiccum. Digeſtiua que viget per calliduʒ ⁊ humidū. Et
Digeſtia ꝯpulſiua q̄ viget ꝑ frigidū ⁊ humidū: pōt poni aliqs hi⁹ acqſit⁹
Cōpul- rō ē: qꝛ quātū ad eoꝝ actuſ nō ſubſunt libero arbitrio: nec ipio volū
ſiua. tatis. Senſitiua autem potentia ſecundum Auicēnā. eſt prima

perfectio corporis phiſici inſtrũalis ad apprehendendũ ſenſibilia p
ticularia ⁊ formas ligatas cum materia :nulla enim virtus ſenſiti
ua apprehendit formaꝫ penitus in materialem cũ hoc ſolũ intellec
tui conueniat. Organum primũ virtutis ſenſitiue eſt cor:a quo
in toto corpore ſpũs ⁊ calor viuificus i fundit:organũ tñ quod prio
imutat ab obiecto iſtius virtutis ẽ cerebrũ. Inſtrumẽtũ mediante
quo operat:ẽ neruus ſenſibilis:opatio eius eſt ſentire vel apprehẽ
dere intentiones formaꝝ. Iſtius virtutis ſenſitiue due ſunt ſpe
cies: quarũ vna apprehendit exterius ⁊ dicit ſenſus exterior:alia
apprehendit interius ⁊ dicitur ſenſus interior. Senſus exterior Senſus
ramificat i qnqꝫ ſenſus pticulares.ſ.viſuꝫ:auditũ:olfatuꝫ:guſtuꝫ ⁊ exterior.
tactũ. Virtus viſiua ſcdm Auic.eſt vis aie ſenſibilis ordinata in Viſus
neruo obtico ad apprehendendã formã eius q̃ imprimit i humo Auicẽ.
re criſtalino. Organũ eius ẽ neruus obticus.i.viſibilis qui neru⁹
bifurcat ad vtrũqꝫ oculũ:nec pficit actus videndi:donec ſpẽs rei
viſibilis ad illum locuꝫ bifurcationis multiplicet:alr.n. vna res
viſa videret due:cũ in vtroqꝫ oculo appareat ydolum.Organũ pri
mũ imutatũ a viſibili ẽ pupilla:mediũ in eius opatione ẽ aer:⁊ aq̃ pupilla
pp naturã diaphanitatis ⁊ pſpicuitatis:obiectuꝫ eius primũ ẽ viſi
bile lux ⁊ tenebra:ad quam ꝯrietatẽ reducuntur oia ſenſibilia ſen
ſus viſus:q2 vnus ſenſus eſt vnius cõtrarietatis:vt dicit ſo de ani
ma operatio eius ẽ apprehendere formã viſibilis in humore cri
ſtalino. Virtus auditiua ẽ vis anime ſenſibilis ordinata i ner
uo expanſo ⁊ bifurcato ad dextrum : ⁊ ad ſiniſtrũ capitis vſqꝫ ad
petroſa loca aurium. Et vt melius videatur diſpoſitio iſtorũ ſen
ſuum ⁊ neruorum: eſt ſciendum quod tres ſunt partes ipſius cere
bri principales:prima eſt fantaſtica cellula : q̃ eſt prima pars cere
bri :media dicitur logiſtica :poſtrema dicit memoratiua. Quidã
vero ſolum ponũt duas:ab anteriori vero parte cerebri ad organa Tres ſũt
exteriora ſentiendi deriuantur duo nerui alteruꝫ ad dextrũ capitis: ptes cere
alterũ ad ſiniſtrum p quos fluit calor ⁊ ſpũs ad exteriorẽ partẽ ſen bri.
ſitiuã : et iſti dicuntur nerui obtici : ⁊ ideo ſi ledatur neruus ille fit
homo cecus lꝫ maneant ocli illeſi. Itẽ ad aures deriuãt duo
alii nerui :q dñr obtartici.i.audibiles Itẽ alij duo ramificãtur

ad duas caruncula: pendentes ad interius naſi:q̄ ſimiles ſunt ca
Auic. pitibus mamillarꝫ: vt dicit Auic.ꝛ iſti dicunt olphatici .i olphati
ui. Itē ab illa anteriori pte capitiſ deriuant alij duo nerui ad cor
pus lingue cōtexātes corpus ipſius lingue:ꝛ expādunt p palatū
ipſius oris:ꝛ dr̄ iſti nerui guſtatiui : p quos fit guſtatio. Et qd̄
iſta virtus ſit i palatu oriſ plane dicit Auic. Dicit.n.qd̄ ſi amarꝫ
Auic. valde ponat i palato oris fit guſtus:ꝛ ſi lingua illud nō tāgat: qd̄
nō eſſet:niſi nerui guſtatiui diſpgerent i palato qd̄ aūt dicit qd̄ illi
nerui diſpgunt p corpus lingue hoc verꝫ ē ſcđm optimū ſui. Itē
ab eadē pte bifurcbant alij duo nerui vnus ad dextris būcꝫ:alius
ad ſiniſtrū:prim⁹ ramificat vſqꝫ ad dextrā manū ꝛ vſqꝫ ad plātaꝫ
pedis dextri:ꝛ iō virtus tactiua ſcđm optimū ſui ē i volis manū:ꝛ
i plātis pedū:ſimilr alter ramus extendit eodē mō ad volā ſiniſt
manus : ꝛ plātā ſiniſtri pedis:virtus igit auditiua ē vis i neruo bi
furcato ad dextrū:ꝛ ad ſiniſtrū ad apphēdēdū formā:q̄ ſibi aducit
ex aer ꝯpſſo iter pcutiēs:ꝛ pcuſſuꝫ:organū ſunt illi nerui extenſi p
cap.opatio ei⁹ ē hui⁹ apphēſio p auditū:obm ei⁹ ē ſon⁹ ꝛ ſilētiū:ꝛ
ad hāc ꝯrietatē reducunt oēs drie audibiles:nec ē dicēdū q aer in
terior nāl'is ſit organū imo ē mediū qd̄ mouet admotiōeꝫ aeris ex
terioris cū ſit ei cōtinuus:i quo motu pulſat neru⁹ i quo eſt virtus
auditiua q vocat tympanū auris. Itē nota q nā fecit iſta latera
Nota auris dura:vt pcuſſa meli⁹ ſonēt vn̄ pellis tipani ſi molle fiat red/
dit peior ſonus. Itē igeniata ē nā purgatiōeꝫ colericā capitis:q̄
callida eſt:ꝛ ſicca:vt p ipſaꝫ idureſcāt latera auris. Iteꝫ igeniata
eſt nā tortuoſitateꝫ i aure ne aer icluſus poſſit exir. Uirt⁹ olphati
ua eſt vis aie ſenſibilis ordiata i duob⁹ neruis ꝯtinuatis ad duas
carūculas ſimiles capitib⁹ mamillarꝫ ad apphēdēdū odoreꝫ:orga
nū hui⁹ virtutis ē neru⁹ ille i quo virt⁹ radicat:qd̄ aūt p⁹imutat ē
illa carūcula:opatio ei⁹ ē apphēdere itētiōeꝫ odoris:mediū ē aer ꝛ
Olphat⁹ ꝛ hoc p nāꝫ mūdiciei p quā cito recipit maculā:q2 odor ē q̄dā ma
cula:vt dr̄ i đ ſenſu ꝛ ſenſato:obm ei⁹ ē odorabile ꝛ iodorabile:ad
quā ꝯrietatē reducūt q̄cūqꝫ iſto ſenſu apphēdūt. Uirt⁹ guſtati/
Guſtus. ua ē vis aie ſenſibil'ordiata i neruis expāſis p corp⁹ ligue ꝛ p ipꝫ
palatū ad apphēdēdū drias ſaporis. Et ex hoc appet qd̄ neru⁹
ille cōtext⁹ p corp⁹ ligue ſcđm optimū ſui apphēdet ſapores ē ei⁹

opatio:mediū i eiꝰ opatiōe ē caro: ꝛ ſimlr i tactu vt pꝫ ſo ð aia:obꝫ Phi.
eiꝰ ē ſaporabile ꝛ nō ſaporabile ad quā ꝯrietatē reducūt oia guſta
bilia. Uirtꝰ tactiua ē vis aie ſenſibil ordiata i neruis ꝯtexātibus
totū corpꝰ:lꝫ ſcðꝫ ſui optimū ſit i volis manuū ꝛ plātis pedū ꝛ qꝛ
ſcðꝫ Ari. ðrie tāgibiles nō reducūt ad vnā ꝯrietatē ſenſibilez ſen
ſus tactꝰ iō ponit amlris ꝛ Ari. vt dicet qð ſenſus tactꝰ nō ē vnus Phi.
ſenſus nec organū iſtiꝰ v̄tutis ē organū ſcðꝫ eādē rōnez ſcðm qð ē
media rō callidi ꝛ frigidi hūidi ꝛ ſicci:opatio eiꝰ ē apphēdet q̄lita
tes tāgibiles:mediū ē caro:obꝫ ſunt q̄litates tāgibiles:ꝛ qꝛ i nulla
iſtaꝝ pōaꝝ pōt poni habitꝰ ſcialis tū qꝛ ex eoꝝ actibꝰ nihil habitu
ale relīqt : tū qꝛ hitꝰ ē ſpēs ꝛ nulla iſtaꝝ pōaꝝ ꝯſeruat ſpēs abſen
tibꝰ ſenſibꝰ:iō āpliꝰ circa eas nō iſiſto. Reſtat ergo diſtiguet ſen
ſus iteriores:vt videat i quo, ſit hitꝰ ſcie pp qð ſciēdū ꝙ iter alios ſenſus in
g ð iſta mā ſūt loquuti: ꝛ g multa ſcripſerūt fuit Auic. vi. nāliū: pte teriores
4. ipe. n. pōt . v. ſenſus iteriores. ſ. cōez imagiatiuā:fātaſiā:extima
tiuā : ꝛ memoratiuā glꝫ aūt iſtoꝝ notificādus ē iux̄ itētiōez Auic:
principaliter
Algazelis:ꝛ
auerr. ꝛ ariſ.
g rōalius ꝛ
expſſiꝰ ð iſta Algazel
mā ſcripſert: Auerro.
vbi ē itelligē Ariſto.
dū quoſdam
credentes ꝑ
cedere iuxta
mentez Aui
cen. ponūt in
cerebro ꝫ: vē
triculoſ quoſ Auic.
imaginor: vt
i figurato ca
pite oſtendi
tur.

Unus in parte anteriori capitis:alius in poſteriori:tertius vero imedio in prima pte primi ventriculi ponit̃ ſenſus cõis:i poſteriori ymaginatio:ſicut et in prima medij ventriculi ponit̃ fantaſia: eſtimatiua vo in poſteriori. Similiter in anteriori parte poſtremi ventriculi ponit̃ memoria : i poſteriori vero virtus motiua :que forte ibi pro tanto eſſe dr̃:qꝛ neruuſ ille diffuſus p totũ corpus:vbi virtus motiua reſeruatur:ibi habꝫ quãdã incobationẽ. Auguſt. Ad iſtaꝫ ymaginationẽ ſane appropinquãt verba Auguſtini ſup geñ.ad literã caplo quartodecimo vbi dicit. Treſ tanquã ventriculi cerebri demõſtrant̃:vnus anterior ad faciem:a quo ſenſus:alter poſterior ad ceruicẽ:a quo oĩs motus:tertius iter vtrũqꝫ:a quo vigere mẽoria demõſtrat̃. Neceſſitas ſenſ9 cõis. Neceſſitas aũt ponẽdi ſenſuꝫ cõem ẽ:qꝛ i oi nã q̃ pluribus eſt cõis:oꝫ eſſe vnũ fontẽ a quo illa cõitas oriat̃: ⁊ ad quẽ oĩs motus ſenſibilis referat̃:ſꝫ ſenſibiliſ cognitio cõicata ẽ qnqꝫ ſenſibus ergo ⁊c. Hic aũt dr̃ ſenſus cõis q dr̃ cõis tripl'r.ſ. cõitate receptiõis: qꝛ ab oĩbus ſenſib9 pticularibus recipit:vt enĩ Auic. dic Auic.ſenſus cõis nõ pcipit:niſi ex hoc ꝙ ſenſus ꝓprij redeũt ad eum cum ſuis lucris. Cõitate influentie:qꝛ oĩbus ſenſibilibus influit:p illũ.n.deſcẽdit ad ſenſus pticulares ſpũs ⁊ calor.

Cõitate iudicij:qꝛ cõiter de oĩbus iudicat:nã p ipſum apprehẽdimus nos videre:cũ videmuſ:⁊ audire cũ audimus ⁊ ſic ꝺ alijs: vt ꝓbat̃ ꝭo de aĩa:p iſtũ.n.ſenſum cõpant̃ ſenſata diuerſoꝝ ſenſuum p hoc ꝙ ea inueniet i vno cõi ſenſato ꝯiuncta:vel diſcreta pp ꝙ iudicabit affirmatiue vel negatiue hoc.ſ.eẽ hoc: vt cedrinũ eſſe dulce:⁊ hoc non eſſe hoc.ſ.albũ non eẽ nigrũ:hoc aũt iudiciũ non põt ꝯuenire alicui pticularium ſenſuũ:vt ꝓbat̃ phũs in fine ſecũdi ꝺ aĩa añ illã ptẽ. Quã aũt duabus dr̃ijs quidã icipiũt tertium.

Item nõ põt fieri dictũ iudiciũ diuerſis pticularibuſ ſenſibus: Phi. vt ꝓbat phũs in fine de ſenſu ⁊ ſenſato:ergo oꝫ ponere cõem ſen- Auic. ſum:iſte aũt ſenſus ꝭm mẽtẽ Auicẽne ſic deſcribit̃. Senſus cõmunis eſt vis ordinata i prima concauite cerebri recipiens p ſe ipſum oẽs formas: q̃ imprimunt̃ quinqꝫ ſenſib9 ⁊ reddunt̃ eiſ:i qua Algazel deſcriptione habetur organum ⁊ obiectũ huius virtutis. Algazel autem in phiſica ſua talem ponit deſcriptionem:ſenſus cõis eſt

ſenſus:a quo oēs ꝓprij deriuanť:ꝛ ad quem oīs impſſio coꝝ re
nūciať:ꝛ in quo cōiunguntť oēs:ꝛ ſic ſunt q̄ſi ſugerētes ipſuȝ.i.ex-
pectātes ꝯplemētū cognitiōis pticulare qđ eſt in ſenſu:qđ pȝ i co-
gnitiōe auri:nā qñ nō ſufficiēter cognoſciť ex colore examinať ex
ſono:ꝛ ſi non ſufficit examinať ad odoꝛē:ē.n.minoꝛis odoꝛis quā
cupꝛū:ꝛ ſi nō ſufficit examinať ad pondus:qđ ꝓpꝛie pcipiť tactu
hec aūt ſenſibilia cōiūgit ſenſus cōis:iō dicit Auic. ꝙ cognitio ſen
ſus ꝓpꝛij non cōpletur:niſi per cognitiōem ſenſus cōis. Poſt Auic.
iſtam virtutē in poſterioꝛi pte pꝛime cellule poniť ymaginatiua.

Aduerte tñ ne laboꝛemus in equiuoco:qđ ymaginatio dupliciter Ymagi.
ter accipiť:vno mō ꝓ pōa quadā:q̄ retinet ymagines ſenſibiliū:re
nō pn̄te abſq; eo ꝙ eliciat ex eis cōponēdo vel diuidēdo intētiōes Auic.
aliquas nō acceptas per ſenſum:hoc eniȝ ē fantaſie ſm Auic. ꝛ al Algazel
gazelē:qñq; aūt accipiť ymaginatio ꝓ pōa: q̄ coniungit intentio- Phi.
nes ymaginibus ꝛ ſic fantaſia diciť ymaginatio:hoc.n.ſo mō ac-
cipiť in pꝛincipio tercij de anima:qđ ymaginari ē in nobis qñ vo-
lumus:pꝛiomodo ad pn̄s loquoꝛ de ymaginatione:hec aūt virtus
hȝ quattuoꝛ noia: ſcđȝ tñ diuerſas cōſideratiōes:nā ut retinet yma
gines reꝝ q̄ ſunt eẍ diciť ymaginatio:Auic.aūt vocat eā foꝛmalē Auic.
eo quod foꝛnalius hȝ illas ſpēs q̄ȝ ſenſus : qui ſolū hȝ ſpēs pre-
ſente mā:Auguſtinus vero vocat eaȝ ſpēm qꝛ ſpūalius ſunt ibi ſen
ſenſus:q̄ȝ in ſenſu exterioꝛi :idē Auguſtinus quia retinet ſpēs uo- Augu.
cat eā memoꝛiā fantaſie. 9.t.c.xi.Auic.autē ſic deſcribit eā ſexto Auic.
naturaliū pte q̄rta ſoꝛalis ꝛ ymaginatio retinet ſpēs ſenſibiles ei
impſſas ꝛ nō diſcurrit nec iudicat đ eis vllo mō. Algazel vero ſic Algazel
đſcribit eā:ꝙ eſt virtus retentiua eius qđ impſſuȝ fuerat ſenſui cōi
Augu. vero de ſpiritu ꝛ aīa dicit:quod eſt vis aīe que reruȝ coꝛpo- Augu.
rearū coꝛpoꝛeas recipit foꝛmas. Hec aūt ſolū hȝ retinere ſpēs re
rum :ꝛ ideo qñq; đr memoꝛia q̄ cōſeruat ſpēs :differt tñ ab illa q̄
retinet intentiones nō ſenſatas q̄ cōiter memoꝛia diciť ꝛ i mō re-
ceptionis:qꝛ ymaginatio retinet ſine dr̄ia tpis tm̄ retinēte foꝛmā re
nō pn̄te:memoꝛia vero retinet ſubdeterminata dr̄ia tpis.ſ. pteriti.

Ipſa eni eſt pꝛeteriti vt đr in pꝛīo đ memoꝛia:ꝛ remi. ꝛ in retētis
qꝛ ymaginatio retinet ſpēs reꝝ: memoꝛia vero retinet intētiōes ſpe

cierum ſiue ſumptas ex ſpeciebus ſecundum compoſitionem: ⁊
diuiſionem extimatiue. In ſecunda vero cellula ſiue in ſe-
cundo ventriculo ponuntur fantaſia: que ponitur in prima par-
te ſecundi ventriculi ⁊ extimatiua que ponitur in poſteriori par
Fātaſia. te eiuſdem ventriculi: ſuppoſito q̄ ſint diſtincte potentie vt vi-
detur velle Auicen. Fantaſia enim componit vnam rem cū
alia: vt quia videmus montem ⁊ videmus aurum habemus viā
p hāc pōam vt poſſimus cōponere montē aureum: ⁊ hominē cum
Extima duobus capitibus. Sed extimatiua recipit intētiōes nō ſenſatas
tiua. cuiuſmodi ſunt amicitia: ⁊ inimicitia: agnus eni videns lupū ſtatī
apprehendit eum nociuū ſue nature non q2 horreat colorē aut fi-
gurā lupi: ſed preter colorē aut figurā extimatiua eius recipit vlte-
rius ⁊ extimat aliud i lupo: iō vocat i hoīe collatiua itentionū pti-
Auic. cularium: ⁊ rō particularis per quā diiudicat qd ꝯueniens vel diſ-
cōueniens: ſed in aliis aialibus lꝫ nō ſit proprie collatio: eſt tñ ali
Algazel qd per modū collationis: d hac virtute dicit Auic. quod ē appre-
memoria henſiua intentionū: que p ſenſus non apprehēdunt. Algazel ve-
ro dicit q̄ eſt virtus apprehēdēs de ſenſato: q̄ nō ē ſenſatū. Me-
moria vero lꝫ multipliciter dicat tñ ad pñs ſumit p pōa: q̄ ſcdm
Algazelē ē ꝯſeruatrix earū intētionū q̄s apprehēdit extimatiua: iō dr
archa intentionū: ſicut ymaginatiua ē archa ſpēꝝ: Auic. ēt ponit idē
ſexto naturaliū pte quarta ⁊ eſt ordinata ſcdm eū in anteriori parte
Auic. poſtreme cōcauitatis cerebri retinēs: quod apprehēdit vis extima-
Cōmē. tionis de intentionibus non ſenſatis. Cōmentator vero Auerr.
nō ponit niſi quattuor pōas vt pꝫ 2º d aia ⁊ tertio. c. vi. ſ. ſenſuꝫ cō
Phi. munē ymaginatiuā cogitatiuā ⁊ memoriā. Senſus cōis recipit
ſpēs: ſed nō retinet: q̄ qdē ſpēs ſunt actus eius ideo ponit ymagi-
natiuā cuius officiū ē cōſeruare ſpēs: Cogitatiua vero recipit non
Cōmēt. ſenſatas intentiones de qua dicit ꝯmētator 2º de aia ꝯmento. 4.
quod comprehendit intentiones indiuiduales in generibus: ⁊ ſpe
ciebus: comprehendit enim intentionem huius hominis indiui-
dualis: ⁊ huius equi: ⁊ vniuerſaliter intentionem vniuscuiuſqꝫ. io.
Phi. predicamentorum indiuidualiū: ⁊ hoc videtur eſſe proprium ſen-

ſuum hominis: vnde dicit Ari. i libro de ſen. τ ſenſato: quod ſenſus aliorum animalium non ſunt: ſicut ſenſus hominis: poſtea exponit quid intendit per intentionem indiuidualē: dicens quod intentio indiuidualis eſt illa: quā diſtiguit virtus cogitatiua a forma ymaginata: τ expoliat eam ab eis que fuerunt iuncta cum ea: ex iſtis ſenſibilibus communibus τ proprijs reponit eam in memoratiua ſiue in memoria: que eſt theſaurus intentionū non ſenſatorum vt dictum eſt. Quomodo autem hec differat areminiſcētia: τ utrum habeat alium actum: preter hunc qui eſt conſeruaſ intentiones dictas non eſt preſentis ſpeculationis: ſufficit enim aliqualis diſtinctio potentiarum que dicta eſt ut videatur: in qua ſit ponendus habitus ſcientie. Iſtis igitur viſis duo dico ad q̄ſtionem. Primum eſt ꝙ omnis potentia in qua ponitur ſcientia habitus formaliter: τ ſubiectiue: oportet ꝙ ſit retentiua eorum que recipit: propter quod ſequitur: quod nec in ſenſu communi: nec in cogitatiua ſiue extimatiua poteſt poni ſcientialis habitus. Rn̄ſio

Secundum eſt quod ymaginatiua eſt illa potentia in qua debet poni habitus ſcientialis: Primum faciliter patet: nam diſpoſitio que eſt de difficili mobilis non perficit formaliter τ ſubiectiue potentiam: que non retinet bene: ſed quod recipit faciliter: dimittit: ſed ſcientia habitualis eſt qualitas de difficili mobilis: vt dicit Philoſophus in predicamentis ergo etce. Cum igitur ſenſus communis et cogitatiua ſolum recipiant: τ non retineant: ergo in eis ſcientia habitualis non ponetur. Secundum probo ſcilicet ꝙ ſcientia habitualis formaliter: τ ſubiectiue ponitur in potentia ymaginatiua: nam ſcientia habitualis eſt ſpecies repreſentans obiectum intellectui. Cum igitur ſola imaginatiua conſeruet ſpecies obiectorum ſenſatorum: vt patet ex dictis: ideo in ipſa ſola ponetur ſcientia habitualis. Phi Scd̄o

Secundo ſic: Omnis diſpoſitio habitualis diſponens hominem ad concludendum prompte: τ faciliter proprias concluſiones ex proprijs principijs cum uoluerit eſt ſcientia habitualis: quia habitus ſecundum commentatorem Auerroem

Comēt. tertio de anima ē quo qs vtit cum voluerit:cum igitur per ſpecies
exiſtentes i ymaginatiua poſſit hō prompte: ⁊ faciliter facere:ergo
tales ſpēs firmate ⁊ ordinate in dicta potētia ſunt ſcia habitualis:
maior pȝ: ꝓbo minorem:nam oīs diſpoſitio ſcdm quā hō diſponi
tur ad recte intelligendum : ⁊ concluſionem propriam ex proprijs
principijs concludendum:ſi actus frequentetur ſcdm eam dicitur
Prio ⁊ efficitur habitus:vt habetur in predictis ⁊ ſcdo ethicorum:Sed
ſcdm ſpēs exñtes in parte ſenſitiua:puer ēt : qui nunq̃ȝ exercitatꝰ
fuit in ſcia diſponitur ad recte intelligendum. Et ſi ordinate inter
rogetur eliciet determinatas cōcluſiōes ex ꝓprijs principijs eorū
Augu. quorum ſpecies habet ymaginatiua vt narrat Auguſti .xij.t.c.xv.
recitans ſniam Platonis: qui retulit puerum quēdam neſcio qd
de geometria interrogatum ſic reſpondiſſe tāq̃ȝ eſſet illius peritiſſi
mus diſcipline:Et ſubdit Augu.ex ſententia : gradatim quippe
atq̃ȝ artificioſe interrogatus videbat:quod dicenduȝ erat dicebat/
qȝ q̄ viderat ergo tales ſpecies :quibus videbat illa firmate ex fre
quentatis actibꝰ poſſunt effici habitus. Sȝ cōtra iſtā rōem poſſet
Contra. inſtari:paᵒ cōcluditur de ſubiecto vt dicitur primo poſteriorȝ: ſed
nulla ſpecies exiſtens in potentia ſenſitiua repſentat ſubſtantiā: er
go per nullā ſpeciē exñteȝ ibi poteſt concludi paſſio de ſubſtātia.
Dicenduȝ quod ſpecies exiſtens in potentia ſenſitiua poteſt rep̄
Phi. ſentare ſubſtantiam:nam.ſi non poſſet : vel hoc eſſet : qꝛ eſt acci/
dens ⁊ ſic nullum accidens poſſet eam repreſentare quod eſt con/
tra philoſophum primo de anima dicentem accidentia conferunt
magnam partem ad cognoſcendum quod quid eſt. Cum hoc
etiam ſequeretur quod ſubſtantia non poſſet cognoſci : qꝛ omnis
cognitio fit per ſpeciem:⁊ ſimilitudinem : vt dicit tertio de anima
Phi. vel hoc eſſet qꝛ eſſet in potentia ſenſitiua ⁊ organica : ſed hoc non
obſtat:quia vt dictum eſt ſupra per cōmētatorē cogitatiua cōphen/
dit indiuidua oiuȝ io.predicamētorū:⁊ tñ cogitatiua eſt virtus orga
nica. Iterum etiam dato quod iſta in ſenſu non haberet ꝓpriā
ſpeciem:ad hoc forte non eſſet inconueniens quod per ſpeciem ac/
cidentis intellectus deueniret in cognitionem ſubſtantie: quod ſic
probo. Nam plus poteſt intellectus q̄ȝ virtus ſenſitiua:ſed ſen

ſitiua.ſ.cogitatiua hoc poteſt vt vult. Comentator ſcðo de anima ɔméto.c.xlviij.poſſumus enim vt dicit per hanc virtuté fingere formas ymaginabiles quarum indiuidua nunq̃ ſenſimus: ⁊ tertio ð anima ɔmēto.33° dicit quod per cogitatiuam poteſt inueniri ymago vera cuius indiuiduum nunq̃ fuit ſenſatum. Tertio ſic omne principiu transmutandi intellectum perficiens potētiā p̃ntātē obiectum intellectui eſt habitus ſcie: nā vt dicit phūs nono methaphiſice ſcie ſunt potentie: quia ſunt pria tranſmutantia aliud ſcðm q̄ aliud: ſed ſpecies exñtes i ymaginatiua ſunt hmōi q₂ cauſant actum in intellectu poſſibili ergo ⁊c. Quarto idem ſic ꝓbaſ oīs habitus acqſitus deſeruiēs imediate ad actum itelligēdi ⁊ ſciendi eſt ſcientificus: ſed ſpēs exñtes i ymaginatiua ſunt acquiſite: q₂ non ſunt a natura ⁊ ſunt hitus: quia ſunt de difficili mobiles. Hec que dicta ſunt videnſ eſſe ð intētione beati Auguſtini .9.t.c.xi.dicentis. Cū p ſenſus corporis diſcimus corpora: fit eoꝝ ſimilitudo aliqua in animo nr̃o: q̄ in fantaſia memorie ē: appellat aūt ymaginatiua memoriā eo q̄ ſit ɔſeruatiua ſpērū: ſed talis ſimilitudo ē ſcia habitualis. Sic enim ipſe dixit.14.t.c.6.qñ cogitamus nō niſi corpoꝝ fictas imagines cogitamus: ⁊ in fine.c.dicit notitia cuiꝰlibet rei: que ineſt menti quando non de ipſa cogitatur ad ſolā dicitur memoriam ptinere. Cū igiſ in ymaginatiua quā memoriaʒ ſpecierū vocat nō ſunt niſi ſpēs reꝝ: ergo ⁊c. Ad pmū argumētū cū dicif quod eſt i memoria q̄ ɔſeruat. Dicendū qð ſi accipiaſ memoria: q̄ eſt incōcauitate poſtremi ventriculi capitis: illa nō ē cōſeruatiua ſpēꝝ: ſʒ intētionū nō ſenſataꝝ: ſi ṽo accipiaſ ꝓ cogitatiua tunc argumētū ɔcedif. Ad ſcðm cū dr̃ qð erit i potētia naturali: ſi habitus eſt ſpecies: dicendum q̄ ante actum ſenſus cōmunis nō eſt ſpecies in ymaginatiua: ſed poſt actum ſenſus cōmunis ſpecieſ reſeruantur in ymaginatiua: que eſt potentia naturalis: ideo concedo habitum ſcientie eſſe in potentia naturali: cuius actus eſt conſeruare ſpecies ⁊ cauſare actus aliarum potentiarum. Ad tertiū cum dicitur quod habitus ſcientie debet poni in potentia nobiliori: dicendum q̄ falſum eſt ſi non retinet: vel ſi concedatur: dicendum eſt quod ſenſus communis non eſt nobilior: niſi ſecundum

Comē.
Phi.
Phi.
Quarto
Aug.
Rñſio ar gumtoꝝ.

quid: ⁊ hoc probāt ea que adducuntur. Ad quartum de exti-
matiua patet per dicta: quia non retinet ideo non eſt ſuſceptiua
habitus: ⁊c. LAUS DEO.

Per digniſſimum Opuſculum de Cognitione anime: eiuſq; po
tentijs Clariſſimi Uiri: ſummi Philoſophi: ac Sacratiſſi
me Theologie perſpicui Doctoris Auguſtini Ancboni
tani: qđ Opus ab eo in primo libro ſue expoſitionis
in Methaphiſicam: Capite vndecimo ad-
ducitur: Floruit Anno Salutis
M°.cccxi. Finit
Foeliciter.
Et cum eo Queſtio quedam doctiſſimi Uiri Proſperi Reginē
ſis Aurelio Auguſtino dicati Generalis digniſſimi: Ope-
re vero: maximoq; labore: Et diligenti cura Caſti-
gatum: impenſis Joannis Ripani Theo-
logi Agripiceni eidem Augu-
ſtino Dicati.
Et accuratiſſime reuiſſum per Excellentiſſimum artium: ⁊ me-
dicine Doctorem Alexandrum Achilinum Bonoñ.
Ex arte: ⁊ officina Joannis Jacobi de Bene
dictis Ciuis Bononienſis:
Jo. Bēti. ij. rez pu. gubernā-
te. Anno Salutis.
M.D.iij. Die
vltima Maij
Bono-
niae.

Siquid in hoc doctas legiſ: quod perſtrepat aures inſcia Calco-
graphi: parcite: muſa fuit.

Regiſtrum huius operis a.b.c.d.e.f.g. Oēs ſuntquaterni pre-
ter g qui eſt duernus.